

**ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΛΙΤ ΑΘΛΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ
ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΘΛΗΤΙΚΗΣ ΤΟΥΣ ΚΑΡΙΕΡΑΣ**

του Μηνούδη Βασίλη

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υποβάλλεται
στο καθηγητικό σώμα για τη μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων
απόκτησης του μεταπτυχιακού τίτλου του Μεταπτυχιακού Προγράμματος
«Οργάνωση και Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων»
του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στην
κατεύθυνση «Οργάνωση και Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων»

Σπάρτη, 2017

Εγκεκριμένο από το Καθηγητικό σώμα:

1^{ος} Επιβλέπουσα Ουρανία Βρόντου, Επ. Καθηγήτρια Τ.Ο.Δ.Α.

2^{ος} Επιβλέπων Ιωάννης Δουβής, Καθηγητής Τ.Ο.Δ.Α.

3^{ος} Επιβλέπων Αθανάσιος Κριεμάδης, Καθηγητής Τ.Ο.Δ.Α.

Copyright © Βασίλειος Σ. Μηνούδης, 2017

Με επιφύλαξη κάθε δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Βασίλειος Σ. Μηνούδης: Το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των Ελλήνων ελίτ αθλητών/τριών και οι προοπτικές τους για επαγγελματική αποκατάσταση μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας
(Με την επίβλεψη της κας. Ουρανίας Βρόντου, Επίκουρης Καθηγήτριας)

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση του εκπαιδευτικού υποβάθρου των Ελλήνων ελίτ αθλητών/τριών και οι προοπτικές τους για επαγγελματική αποκατάσταση μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας. Βασικός στόχος ήταν η διερεύνηση του βαθμού ευαισθητοποίησης και εμπλοκής των αθλητών/τριών σε δράσεις Διπλής Σταδιοδρομίας (Dual Career) με σκοπό την προετοιμασία τους για την επαγγελματική τους αποκατάσταση, μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας. Για την επίτευξη του σκοπού της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του δομημένου ερωτηματολογίου, το οποίο δόθηκε σε ένα δείγμα ευκολίας. Στην έρευνα συμμετείχαν 229 Έλληνες αθλητές της Α1 Εθνικής κατηγορίας ανδρών και γυναικών της πετοσφαίρισης, της Α1 Εθνικής κατηγορίας ανδρών της υδατοσφαίρισης και της καλαθοσφαίρισης, καθώς και επίλεκτοι αθλητές – στρατεύσιμοι που υπηρέτησαν την θητεία τους στο Ανώτατο Συμβούλιο Αθλητισμού Ενόπλων Δυνάμεων. Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με την χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS 21.0. και χρησιμοποιήθηκαν κλασσικές στατιστικές μέθοδοι ανάλυσης (ανάλυση κατανομών συχνοτήτων, crossbulation και ανάλυση συσχετίσεων με το κριτήριο χ^2). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι πολλοί αθλητές/τριές δεν προετοιμάζονται για το μέλλον διότι δεν γνωρίζουν τι να κάνουν και δεν έχουν καθοδήγηση, ενώ ταυτόχρονα οι παροχές από την Πολιτεία δεν επαρκούν. Ένας χρήσιμος και αποδοτικός τρόπος για την προετοιμασία των αθλητών για τη μετάβαση τους μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας είναι η δημιουργία ενός προγράμματος προετοιμασίας-εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, που θα δίνει έμφαση στην ενίσχυση των προσωπικών δεξιοτήτων του ατόμου, την επαγγελματική συμβουλευτική και κατάρτιση επαγγελματικού σχεδίου δράσης, ενώ ιδιαίτερα χρήσιμο θα ήταν να περιλαμβάνει ενίσχυση των προπονητικών δεξιοτήτων του ατόμου, ψυχολογική υποστήριξη και δυνατότητες πρακτικής ή εθελοντικής άσκησης και εργασίας με σκοπό την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας. Ο πλέον ενδεδειγμένος φορέας για την διοργάνωση ενός τέτοιου προγράμματος είναι ο αντίστοιχος Σύνδεσμος Αθλητών του εκάστοτε αθλήματος ενασχόλησης του αθλητή.

Λέξεις κλειδιά: *Διπλή Σταδιοδρομία, Ελίτ ή επαγγελματίας αθλητής, Μετάβαση.*

ABSTRACT

Vasileios S. Minoudis: The educational background of elite Greek athletes and their perspectives for vocational rehabilitation after the end of their sporting career
(With the supervision of Dr. Ourania Vrodou, Assistant Professor)

The purpose of this study is to investigate the educational and professional background of the Greek elite professional athletes and to determine their perceptions about their future transition. The main research's objective was to investigate the level of athletes' awareness and involvement in Dual Career actions in order to prepare themselves for their professional rehabilitation, after the termination of their athletic career. In particular, this research aims to highlight and propose the content of organized Dual Career programs. The conduction of this study focuses on the collection of raw data using a structured questionnaire. A convenience sample was used, which composed of 229 participants, who are Greek athletes of national first class men and women of volleyball, first class of men's water polo and basketball, as well as elite athletes - conscripts of the Supreme Armed Forces Sports Council. Having completed the collection and organization of data, analysis was done using the SPSS 21.0 statistical package. Standard statistical analysis methods were used to draw conclusions. The study highlighted the fact that many athletes do not prepare well for the transition because they do not know what to do and have no guidance, while the benefits from the State are not sufficient for this transition. A useful and effective way for athletes to prepare the transition after the end of their sporting career is the development of an educational-training program for elite athletes that emphasizes to the enhancement of personal skills of the individuals, the professional counseling and the training professional action plan. Useful also, would be this program to strengthen the training/coaching skills of the individual, to provide psychological support and practical possibilities of voluntary exercise and work in order an athlete to gain working experience. The most appropriate body to organize such this program is the respective Players Association of each sport.

Keywords: *Dual Career, Elite Athlete, Transition*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT.....	4
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	5
Κατάλογος Εικόνων.....	7
Κατάλογος Πινάκων	7
Ευρετήριο Διαγραμμάτων	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
<i>Θεωρητικό Υπόβαθρο Εργασίας</i>	10
<i>Ορισμοί του αθλητισμού</i>	12
<i>Επίπεδα αθλητισμού</i>	14
<i>Προβλέψεις του Αθλητικού Νόμου για τα επίπεδα του αθλητισμού</i>	15
<i>Διπλή Σταδιοδρομία (Dual Career) των αθλητών</i>	17
<i>Διατύπωση του προβλήματος</i>	18
<i>Σκοπός της έρευνας</i>	18
<i>Σπουδαιότητα έρευνας</i>	19
<i>Ερευνητικά Ερωτήματα</i>	19
<i>Οριοθετήσεις και περιορισμοί μελέτης</i>	20
<i>Λειτουργικοί ορισμοί</i>	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	21
<i>Έννοια μετάβασης & Διπλή Καριέρα (Dual Career)</i>	21
<i>Κύκλος ζωής αθλητικής σταδιοδρομίας</i>	24
<i>Λόγοι διακοπής αθλητικής σταδιοδρομίας</i>	28
<i>Δίλημμα αθλητισμός ή σπουδές/ εργασία</i>	31
<i>Πλεονεκτήματα Διπλής Σταδιοδρομίας (Dual Career)</i>	34
<i>Ερευνητικά δεδομένα για τη μετάβαση και τη διπλή σταδιοδρομία</i>	36
<i>Διπλή σταδιοδρομία, φορείς & προετοιμασία</i>	39
<i>Φορείς & διεθνείς πρακτικές διπλής σταδιοδρομίας</i>	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ. ΜΕΘΟΔΟΣ ΈΡΕΥΝΑΣ	44
<i>Σχεδιασμός συλλογής δεδομένων</i>	44
<i>Δείγμα</i>	45
<i>Μέθοδος δειγματοληψίας</i>	45
<i>Εργαλείο συλλογής δεδομένων</i>	46

<i>Μετρήσεις εξεταζόμενων μεταβλητών</i>	48
<i>Πρόελεγχος εργαλείου συλλογής δεδομένων-Πιλοτική έρευνα (pretest)</i>	49
<i>Ανάλυση δεδομένων μελέτης</i>	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	50
<i>Περιγραφή δημογραφικού προφίλ δείγματος</i>	50
<i>Περιγραφή αθλητικού προφίλ ερωτώμενων</i>	53
<i>Πρωταθλητισμός και εργασία</i>	55
<i>Διακοπή αθλητικής καριέρας και προετοιμασία για τη μετάβαση</i>	58
<i>Τρόποι προετοιμασίας για τη μετάβαση και διακοπή αθλητικής καριέρας</i>	63
<i>Έλεγχοι συσχετίσεων- κριτήριο χ^2 (chi-square)</i>	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V. ΣΥΖΗΤΗΣΗ/ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ & ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	80
<i>Συμπεράσματα</i>	80
<i>Προτάσεις για μελλοντική έρευνα</i>	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	91
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	97
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I: Ερωτηματολόγιο	100
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II: Αριθμός συμμετοχών ανά Εθνική Ομάδα.....	106
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III: Είδος βοήθειας από την Πολιτεία	108
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: Απολαύσεις από ενασχόληση με πρωταθλητισμό.....	109
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V: Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές;	110
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI: Φορείς που ενδιαφέρονται ή πρέπει να ενδιαφέρονται για τη μετάβαση των αθλητών, μετά τον τερματισμό της αθλητικής τους καριέρας.....	112

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Κύκλος Ζωής Αθλητή	24
Εικόνα 2: Μοντέλο διάρκειας ζωής για τους αθλητές – Αναπτυξιακή προσέγγιση μεταβάσεων	26

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: ΦΥΛΟ	50
Πίνακας 2: ΗΛΙΚΙΑ	51
Πίνακας 3: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	52
Πίνακας 4: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	52
Πίνακας 5: Χρόνια Πρωταθλητισμού	54
Πίνακας 6: Μέσες ετήσιες οικονομικές απολαβές από αθλητισμό	54
Πίνακας 7: Έχεις ποτέ εργαστεί ενώ παράλληλα ήσουν αθλητής/τρια;	57
Πίνακας 8: Εργάζεσαι κάπου τώρα;	57
Πίνακας 9: Σε ποια ηλικία σκοπεύεις να εγκαταλείψεις τον πρωταθλητισμό;	58
Πίνακας 10: Σε ποιον κλάδο θα επιθυμούσες να εργαστείς;	59
Πίνακας 11: Πώς προετοιμάζεις την μελλοντική σου επαγγελματική αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;	60
Πίνακας 12: «Δεν έχω προετοιμαστεί ακόμα» ποια από τις παρακάτω φράσεις εξηγεί καλύτερα την αιτία;	62
Πίνακας 13: Πως θεωρείς ότι θα προετοιμαζόσουν καλύτερα για την επαγγελματική σου ζωή μετά τον αθλητισμό;	64
Πίνακας 14: Περιγραφικές στατιστικές ερώτησης για παροχές προγράμματος εκπαίδευσης	65
Πίνακας 15: Παροχές προγράμματος εκπαίδευσης	66
Πίνακας 16: Ποιο φορέα εμπιστεύεσαι περισσότερο για οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος προετοιμασίας;	68
Πίνακας 17: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Επιθυμητός κλάδος εργασίας	69

Πίνακας 18: Πίνακας διπλής εισόδου Φύλο-Επιθυμητός κλάδος εργασίας	70
Πίνακας 19: Έλεγχος χ^2 Ηλικία-Επιθυμητός κλάδος εργασίας	70
Πίνακας 20: Πίνακας διπλής εισόδου Ηλικία-Επιθυμητός κλάδος εργασίας	71
Πίνακας 21: Έλεγχος χ^2 Μορφωτικό επίπεδο-Επιθυμητός κλάδος εργασίας	72
Πίνακας 22: Πίνακας διπλής εισόδου Μορφωτικό επίπεδο- Επιθυμητός κλάδος εργασίας	72
Πίνακας 23: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Ηλικία διακοπής αθλητικής καριέρας	73
Πίνακας 24: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Ηλικία διακοπής αθλητικής καριέρα	73
Πίνακας 25: Έλεγχος χ^2 Ηλικία-Ηλικία διακοπής αθλητικής καριέρας	74
Πίνακας 26: Πίνακας διπλής εισόδου Ηλικία-Ηλικία διακοπής αθλητικής καριέρας	74
Πίνακας 27: Έλεγχος χ^2 Μορφωτικό επίπεδο-Ηλικία διακοπής αθλητικής καριέρας	75
Πίνακας 28: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Τρόπος προετοιμασίας	75
Πίνακας 29: Έλεγχος χ^2 Ηλικία-Τρόπος προετοιμασίας	75
Πίνακας 30: Πίνακας διπλής εισόδου Ηλικία-Τρόπος προετοιμασίας	76
Πίνακας 31: Έλεγχος χ^2 Μορφωτικό επίπεδο-Τρόπος προετοιμασίας	77
Πίνακας 32: Πίνακας διπλής εισόδου Μορφωτικό επίπεδο-Τρόπος προετοιμασίας	77
Πίνακας 33: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Αιτίες μη προετοιμασίας	78
Πίνακας 34: Έλεγχος χ^2 Ηλικία-Αιτίες μη προετοιμασίας	78
Πίνακας 35: Έλεγχος χ^2 Μορφωτικό επίπεδο-Αιτίες μη προετοιμασίας	78
Πίνακας 36: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Επιθυμητός φορέας προγράμματος προετοιμασίας	79
Πίνακας 37: Έλεγχος χ^2 Ηλικία-Επιθυμητός φορέας προγράμματος προετοιμασίας	79
Πίνακας 38: Έλεγχος χ^2 Μορφωτικό επίπεδο-Επιθυμητός φορέας προγράμματος προετοιμασίας	79

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: ΦΥΛΟ	50
Διάγραμμα 2: ΗΛΙΚΙΑ	51
Διάγραμμα 3: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	52
Διάγραμμα 4: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	53
Διάγραμμα 5: Χρόνια Πρωταθλητισμού	54
Διάγραμμα 6: Μέσες ετήσιες οικονομικές απολαβές από αθλητισμό	54
Διάγραμμα 7: Έχεις ποτέ εργαστεί ενώ παράλληλα ήσουν αθλητής/τρια;	57
Διάγραμμα 8: Εργάζεσαι κάπου τώρα;	57
Διάγραμμα 9: Σε ποια ηλικία σκοπεύεις να εγκαταλείψεις τον πρωταθλητισμό;	58
Διάγραμμα 10: Σε ποιον κλάδο θα επιθυμούσες να εργαστείς;	59
Διάγραμμα 11: Πώς προετοιμάζεις την μελλοντική σου επαγγελματική αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;	61
Διάγραμμα 12: «Δεν έχω προετοιμαστεί ακόμα» ποια από τις παρακάτω φράσεις εξηγεί καλύτερα την αιτία;	62
Διάγραμμα 13: Πως θεωρείς ότι θα προετοιμαζόσουν καλύτερα για την επαγγελματική σου ζωή μετά τον αθλητισμό;	64
Διάγραμμα 14: Ποιο φορέα εμπιστεύεσαι περισσότερο για οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος προετοιμασίας;	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θεωρητικό Υπόβαθρο Εργασίας

Ο αθλητισμός συνδέεται άμεσα με τη ζωή των ανθρώπων και την κοινωνία, ενώ αποτελεί έναν πανάρχαιο θεσμό των Αρχαίων Ελλήνων. Ο όρος πήγαζε από τις λέξεις άθλον=βραβείο και άθλος=αγώνας και στην Αρχαία Ελλάδα αναφερόταν ως αθλητική τέχνη. Η γυμναστική θεωρούταν απαραίτητο στοιχείο της αγωγής όλων των αγοριών στην Αρχαία Ελλάδα, αλλά και των κοριτσιών στην Αρχαία Σπάρτη. Μάλιστα, οι Έλληνες είναι εκείνοι που πρώτοι επινόησαν τις αθλοπαιδιές και τις ανήγαγαν σε αγωνίσματα, όπου συναγωνίζονταν μεταξύ τους αθλητές.

Οι ρίζες του Ελληνικού αθλητισμού και των πρώτων δραστηριοτήτων αθλητικής άμιλλας χρονολογούνται στην εποχή του Χαλκού και στη Μινωική Κρήτη, όπου λάμβαναν χώρα τα ταυροκαθάψια, αγώνες πυγμαχίας και πάλης. Αργότερα, στην Μυκηναϊκή εποχή εμφανίζονται οι Νεκρικοί Αγώνες, δηλαδή επιτάφιοι αγώνες προς τιμή των νεκρών, ενώ οι αθλητικοί αγώνες, όπως πένταθλο, ιππικά αγωνίσματα και αγώνες δρόμου, χρονολογούν την εμφάνιση τους κατά την Κλασσική Εποχή. Την εποχή εκείνη αρχίζουν να δημιουργούνται οι πρώτοι αθλητικοί χώροι και εγκαταστάσεις, όπως το Στάδιο, ο Ιππόδρομος και το Γυμνάσιο, όπου αποτελούσε χώρο εκγύμνασης των αθλητών και προετοιμασίες των νέων για τη στρατιωτική τους θητεία. Οι νεαροί αθλητές εκπαιδεύονταν και επιτηρούνταν από τους παιδοτρίβες (σημερινοί γυμναστές).

Η εκγύμναση των νέων στην Αρχαία Ελλάδα αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος της αγωγής τους και μάλιστα σε πολλές περιοχές, όπως η Αθήνα και η Σπάρτη, το πρόγραμμα γυμναστικής των νέων οριζόταν με νόμο και περιελάμβανε ένα βασικό συνδυασμό ασκήσεων ενδυνάμωσης, «τα γυμνάσια». Τα γυμνάσια αποτελούνταν από ασκήσεις αλτηροβολίας, χειρονομίας, σκιαμαχίας, πυτιλίζειν, ανατροχασμού και περιτροχασμού. Χαρακτηριστικό, άλλωστε, της σημασίας της γυμναστικής στη ζωή των Αρχαίων Ελλήνων είναι το ρητό «νους υγιής εν σώματι υγιή».

Καθώς, η άθληση και η εκγύμναση ήταν αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικής ζωής των Ελλήνων, ιδρύθηκαν και τοπικοί και πανελλήνιοι αθλητικοί αγώνες, όπως τα Πύθια, τα Νέμεα, τα Ίσθμια και τα Ολύμπια. Τα Πύθια λάμβαναν χώρα στους Δελφούς, διαρκούσαν 5 ημέρες και ήταν αφιερωμένα στο θεό Απόλλωνα.

Τα Νέμεα ήταν Πανελλήνια αθλητική γιορτή που λάμβανε χώρα κάθε 2 χρόνια και ήταν αφιερωμένη στο θεό Δία, ενώ συμμετείχαν τρεις κατηγορίες αθλητών: έφηβοι, παιδιά και άνδρες. Τα Ίσθμια τελούνταν κάθε τρία χρόνια και ήταν αφιερωμένα στο θεό Ποσειδώνα. Τα Ολύμπια, τέλος, ήταν οι δημοφιλέστεροι πανελλήνιοι αγώνες και τελούνταν στην Ολυμπία προς τιμήν του Ολύμπιου Διός. Οι αγώνες αυτοί λάμβαναν χώρα κάθε τέσσερα χρόνια, περιλάμβαναν αγώνες δρόμου (ταχύτητας και αντοχής), ιππικούς αγώνες (αρματοδρομίες και ιπποδρομίες) και πένταθλο (άλμα, ακόντιο, δίσκος και πάλη), ενώ το έπαθλο ήταν ένα στεφάνι ελιάς. Ο δρόμος ήταν το σημαντικότερο άθλημα των Ολυμπίων, όπως και σήμερα θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα των Ολυμπιακών αγώνων. Σε κάθε αγώνισμα των Ολυμπιακών αγώνων υπήρχε νικητής, όμως σημασία για τους Αρχαίους Έλληνες δεν είχε το έπαθλο και η νίκη, αλλά η ίδια η συμμετοχή τους, σε αντίθεση με το στόχο του μοντέρνου αθλητισμού που είναι η επίτευξη των άριστων επιδόσεων και ρεκόρ και όχι η συμμετοχή στο άθλημα καθαυτή.

Σημαντικές προσθήκες και αλλαγές στον αθλητισμό, τους αγώνες και τα αγωνίσματα έφεραν οι Ρωμαίοι. Την εποχή των Ρωμαϊκών χρόνων εισάγεται η πολιτική του «άρτος και θεάματα» και οι αγώνες γίνονται απλά ένα τρόπος διασκέδασης αφήνοντας πίσω το Ελληνικό ιδεώδες για τον αθλητισμό. Μάλιστα, οι Ρωμαίοι αντικαθιστούν τα στεφάνια που δίνονταν ως βραβεία με χρηματικά ή άλλα τιμητικά έπαθλα, εισάγοντας τον οικονομικό παράγοντα στον αθλητισμό. Από τότε και έπειτα, χρονολογείται η μετατροπή των αθλητών σε επαγγελματίες, όπου μέσα από τους αγώνες κερδίζουν χρήματα, κοινωνική καταξίωση και ισχύ. Στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, μάλιστα, ένας Ισπανός ηνίοχος που αγωνίστηκε και στο Circus Maximus, ο Gaius Appuleius Diocles, πιθανώς να υπήρξε ο πιο ακριβοπληρωμένος αθλητής στην ιστορία. Ο συγκεκριμένος αθλητής, κατά τη διάρκεια της αθλητικής του πορείας κέρδισε συνολικά το ποσό των 35 εκ. σιστερσίων (ένα διόλου ευκαταφρόνητο ποσό για την εποχή εκείνη). Ο Diocles και άλλοι επιτυχημένοι, αθλητές συνάδελφοί του, βέβαια, δεν απολάμβαναν τους καρπούς των κόπων τους για πολύ καιρό, καθώς όλοι τους ήταν χρεωμένοι, όχι μόνο κατά τη διάρκεια της αθλητικής τους καριέρας, αλλά και μετά από αυτή, ενώ δεν υπήρχε ούτε ένας αθλητής πλουσιότερος από τον βοηθό οποιοδήποτε ευκατάστατου ανθρώπου (World Sport Research & Publications, IOC & USOC, 2000).

Στη Βυζαντινή αυτοκρατορία, εν συνεχεία, ο αθλητισμός παύει να είναι πλέον θέαμα και γίνεται κύρια επαγγελματική απασχόληση των πλούσιων πολιτών του

Βυζαντίου. Ο αθλητισμός την εποχή αυτή επανακτά τη λαμπρότητα του και οι αγώνες την αίγλη τους, όμως καταργήθηκαν ή αντιμετωπίστηκαν με δυσπιστία διότι θεωρούνταν ότι προήγαγαν των αρχαία θρησκεία και έβλαπταν το Χριστιανισμό και διάδοση αυτού. Την περίοδο του Μεσαίωνα ο αθλητισμός πέρασε κρίση και οι άνθρωποι σταμάτησαν να ασχολούνται με αυτόν.

Μετά από αιώνες παραγκωνισμού του αθλητισμού και των αγώνων, άρχισε να εμφανίζεται η διάθεση για αναβίωση των Ολυμπιακών αγώνων και την καθιέρωση νέων αθλημάτων. Σε αυτή την κίνηση πρωτοστάτησαν εξέχουσες προσωπικότητες, όπως ο Βαρόνος Πιερ ντε Κουμπερτέν, ο οποίος βοήθησε στην διενέργεια και δημιουργία των σύγχρονων Ολυμπιακών αγώνων. Σήμερα, ο αθλητισμός αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής των ανθρώπων και θεωρείται αυτονόητη δραστηριότητα για κάθε άτομο που θέλει να έχει καλή σωματική, φυσική κατάσταση και πνευματική υγεία. Ο αθλητισμός έχει εξελιχθεί σημαντικά στις μέρες μας, ενώ έχουν εμφανιστεί πολλά νέα αθλήματα και υπάρχει μεγάλη ανάπτυξη του επαγγελματικού αθλητισμού και πρωταθλητισμού.

Ο όρος «αθλητισμός», γεννήθηκε στις 13 Ιουνίου 1894 από την εφημερίδα «Ακρόπολις», η οποία τον χρησιμοποίησε προκειμένου να περιγράψει τη δραστηριότητα των αθλητών και την ενασχόλησή τους με τα αθλήματα, και στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε από την εφημερίδα «Άστρ». Εκείνος, όμως, που την καθιέρωσε ήταν ο Δημήτριος Βικέλας, στις 7 Μαΐου του 1895. Η λέξη «αθλητής» όμως είναι πολύ αρχαιότερη αφού προέρχεται από το ρήμα ἀθλέω-ω, που πολλοί το ετυμολογούν από το όνομα του Αεθλίου, γιου του Δία και της Πρωτογένειας.

Ορισμοί του αθλητισμού

Ως ατομική και συλλογική δραστηριότητα, ο αθλητισμός πάντοτε ασκούσε και συνεχίζει να ασκεί σημαντικότατη επιρροή στην κοινωνία, αφενός μεν διότι παραπέμπει στην ποιότητα ζωής των ατόμων αυτής και αφετέρου αποτελεί, έναν πολύ έγκυρο δείκτη της. Στις προηγμένες κοινωνίες του κόσμου, η αναφορά στον αθλητισμό δηλώνει την επωφελή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και τη θετική του συμβολή στην υγεία, την παιδεία και την αρμονική συμβίωση, ενώ παράλληλα υπαινίσσεται διεργασίες που απομακρύνουν τον ατομικισμό και την κοινωνική απομόνωση. Το 1975, το νέο τότε Σύνταγμα της Ελλάδας, ανήγαγε τον αθλητισμό σε ζήτημα συνταγματικού ενδιαφέροντος, τον έθεσε υπό την προστασία του κράτους και

όρισε την επιχορήγηση των υποκειμένων του ως κρατική υποχρέωση (Σύνταγμα 1975/1986, άρθρο 16 παρ. 9). Σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα, ο αθλητισμός είναι η συστηματική σωματική καλλιέργεια και δράση με συγκεκριμένο τρόπο, ειδική μεθοδολογία και παιδαγωγική, δια των ολυμπιακών ή μη αθλημάτων με σκοπό την ύψιστη σωματική απόδοση ως επίδοση σε αθλητικούς αγώνες, στο αθλητικό και κοινωνικό γίνεσθαι.

Ο Ζέρβας, (1993: 15) ορίζει τον αθλητισμό ως *«...συστηματική σωματική καλλιέργεια και δράση με συγκεκριμένο τρόπο, ειδική μεθοδολογία και παιδαγωγική με σκοπό την ύψιστη σωματική απόδοση, ως επίδοση σε αθλητικούς αγώνες, στο αθλητικό και κοινωνικό γίνεσθαι»*. Σύμφωνα με ορισμό της αθλητικής επιστήμης, ο αθλητισμός αποτελεί μια *«αυτοτελής, αυτόνομη και αυθύπαρκτη κινητική δραστηριότητα, ιστορικά διαμορφωμένη στα πλαίσια της οποίας ο άνθρωπος, συστηματικά και οργανωμένα, αξιοποιεί οριακά καθορισμένα συστήματα φυσικών ασκήσεων με σκοπό τη μεγιστοποίηση των μορφολειτουργιακών και ψυχικών του δυνατοτήτων, συγκεκριμενοποιημένων μέσα από επίδοση που σημειώνεται στα πλαίσια άμεσου ή έμμεσου συναγωνισμού του με αντιπάλους»* (Μαλάτος, 2000: 21). Επίσης, ο Μαλάτος (2000: 22) υποστηρίζει ότι ο αθλητισμός ως παιδαγωγική διαδικασία (προπόνηση) είναι *«...η συνεχής, συστηματική και εξατομικευμένη παιδαγωγική διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας επιδιώκεται σταδιακή προσαρμογή του ανθρώπινου οργανισμού σε έντονες φυσικές και ψυχικές προσπάθειες, με τελικό σκοπό την επίτευξη μεγάλων επιδόσεων σε κάποιο άθλημα ή αγώνισμα»*. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2001), ο αθλητισμός είναι όλες εκείνες οι μορφές ανταγωνιστικής φυσικής δραστηριότητας ή παιχνιδιών, τα οποία μέσω οργανωμένης ή μη συμμετοχής, σκοπό έχουν τη χρήση, διατήρηση και βελτίωση της φυσικής ικανότητας και δεξιοτήτων ενώ προσφέρει ευχαρίστηση στους συμμετέχοντες, και πολλές φορές διασκέδαση στους θεατές.

Στη διεθνή βιβλιογραφία προτείνονται, πολλές διαφορετικές εκδοχές της έννοιας του αθλητισμού. Οι McPherson, et al. (1989: 15) τον ορίζουν ως *«...μία δομημένη, προσανατολισμένη στο στόχο, ανταγωνιστική, βασισμένη σε αγώνες, ευχάριστη φυσική δραστηριότητα»*. Ο Coakley (2004: 21) τον ορίζει ως *«...θεσμοθετημένες, ανταγωνιστικές δραστηριότητες που περιλαμβάνουν αυστηρή σωματική προσπάθεια ή χρήση σχετικά σύνθετων σωματικών δεξιοτήτων των συμμετεχόντων, οι οποίοι παρακινούνται από εσωτερικές και εξωτερικές ανταμοιβές»*. Ο αθλητισμός, όμως, ορίζεται και ως *«όλες οι μορφές φυσικής δραστηριότητας που*

μέσα από τυχαία ή οργανωμένη συμμετοχή, σκοπεύει στη βελτίωση της φυσικής κατάστασης και της πνευματικής υγείας, αναπτύσσοντας κοινωνικές σχέσεις ή αποκτώντας ανταγωνιστικά αποτελέσματα σε όλα τα επίπεδα» (Sports Council, 1994: 4).

Οι παραπάνω ορισμοί δεν περιλαμβάνουν αθλήματα και χόμπι που βασίζονται περισσότερο σε πνευματική και λιγότερο σε σωματική προσπάθεια, καθώς επίσης και δραστηριότητες που γίνονται στο πλαίσιο της αναψυχή του ατόμου και δεν είναι κατ' ανάγκη ανταγωνιστικές. Οι Standeven & De Knop (1999: 8) δίνουν ένα ευρύτερο ορισμό της έννοιας του αθλητισμού περιλαμβάνει *«όλες εκείνες τις ανταγωνιστικές και μη δραστηριότητες και ασχολίες που εμπλέκουν δεξιότητα, στρατηγική και ευκαιρία και στις οποίες εμπλέκονται άτομα, καθένα στο δικό του επίπεδο, είτε απλά για απόλαυση και εκπαίδευση ή για αύξηση των επιδόσεων τους σε επίπεδα δημόσιας αναγνωρισμένης αριστείας»*. Ο Tekin, 2004 υποστηρίζει ότι ο αθλητισμός βασίζεται στη φυσική άσκηση που περιλαμβάνει συγκεκριμένους κανόνες και αρχές, παρέχει ανταγωνιστική ατμόσφαιρα και ευχαρίστηση, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί ένα εργαλείο εκτόνωσης της ενέργειας του ατόμου. Από την παραπάνω συζήτηση φαίνεται ότι υπάρχουν ορισμοί του αθλητισμού αυστηροί και περιορισμένοι, αλλά και ευρύτεροι και πιο ελεύθεροι περικλείοντας περισσότερες δραστηριότητες. Στους ορισμούς αυτούς ο Higham (2011) εντοπίζει τέσσερα κύρια σημεία κλειδιά: α) ο αθλητισμός αποτελείται από σωματικές και φυσικές δραστηριότητες, β) οι οποίες είναι ανταγωνιστικές, γ) θεσμοθετημένες και τυποποιημένες με μία σειρά από κανόνες και δ) το κίνητρο των ατόμων που συμμετέχουν σε αθλητικά γεγονότα πηγάζει από την ανάγκη τους για απόκτηση εσωτερικών και εξωτερικών ανταμοιβών.

Επίπεδα αθλητισμού

Ο αθλητισμός διεθνώς διακρίνεται σε τρία επίπεδα: τον ερασιτεχνικό, τον ημί-επαγγελματικό και τον επαγγελματικό, ανάλογα με τα κίνητρα των ατόμων για τη συμμετοχή τους. Μάλιστα, σύμφωνα με τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού η μορφή του ερασιτεχνικού αθλητισμού ονομάζεται συνήθως και *«λαϊκός μαζικός αθλητισμός»*.

Πρακτικά, ερασιτέχνες είναι οι αθλητές που δεν έχουν κάποια οικονομική απολαβή από την ενασχόλησή τους με τον αθλητισμό, ενώ επαγγελματίες είναι εκείνοι που αμείβονται οικονομικά για το χρόνο που διαθέτουν στην αθλητική τους

ενασχόληση και έχουν, στην πλειονότητά τους, υψηλότερο επίπεδο απόδοσης σε σύγκριση με τους ερασιτέχνες συναδέλφους τους. Η συντριπτική πλειοψηφία των αθλητών σε παγκόσμιο επίπεδο παγκοσμίως είναι ερασιτέχνες και όχι επαγγελματίες.

Προβλέψεις του Αθλητικού Νόμου για τα επίπεδα του αθλητισμού

Σύμφωνα με τον Αθλητικό Νόμο 2725/99, περιγράφεται η έννοια του ερασιτεχνικού και επαγγελματικού αθλητισμού. Στο πρώτο τμήμα του παρόντος Νόμου περιλαμβάνονται διατάξεις που αφορούν τον ερασιτεχνικό αθλητισμό και μάλιστα, το άρθρο 33 ορίζει ως αθλητή ερασιτεχνικού σωματείου τον αθλητή που δεν αγωνίζεται σε τμήμα αμειβομένων αθλητών αθλητικού σωματείου ή σε αθλητική ανώνυμη εταιρεία. Επιπλέον, η αγωνιστική δραστηριότητα των αθλητών δεν αποτελεί άσκηση επαγγελματικής αθλητικής δραστηριότητας (με την επιφύλαξη όσων ορίζει το άρθρο 85 του παρόντος Νόμου). Οικονομικές ή άλλες παροχές που δίνονται από αθλητικά σωματεία, ενώσεις ή ομοσπονδίες σε αθλητές, ως ενίσχυση για την υποστήριξη της αθλητικής τους δραστηριότητας, δεν αποτελούν οικονομικά ανταλλάγματα, κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 86 του παρόντος νόμου (οι πάσης φύσεως αποδοχές και λοιπές παροχές οποιασδήποτε μορφής των αθλητών με αμοιβή ή των επαγγελματιών αθλητών καθορίζονται ελεύθερα με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου, με το συμβόλαιο που υπογράφεται μεταξύ αυτών και του αθλητικού σωματείου ή της Α.Α.Ε.). Οι σχέσεις αθλητών και αθλητικών σωματείων καθορίζονται από τις διατάξεις του καταστατικού ή του σχετικού ειδικού κανονισμού της οικείας αθλητικής ομοσπονδίας. Από την άλλη μεριά, στο άρθρο 85 του ίδιου Νόμου ορίζεται για τον επαγγελματία αθλητή ή αμειβόμενο (πρ.1-3) ότι αθλητής με αμοιβή είναι εκείνος που συνδέεται με αθλητικό σωματείο που διατηρεί Τ.Α.Α. με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας για παροχή αθλητικών υπηρεσιών, επαγγελματίας αθλητής είναι εκείνος που συνδέεται με Α.Α.Ε., με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας για παροχή αθλητικών υπηρεσιών και κατ' εξαίρεση, αθλητής με αμοιβή ή επαγγελματίας αθλητής ανάλογα, είναι και εκείνος ο οποίος διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 94 του παρόντος νόμου. Στο άρθρο 94 αναφέρεται ότι σε περίπτωση υποβιβασμού ομάδας Τ.Α.Α. ή Α.Α.Ε. σε ερασιτεχνική κατηγορία πρωταθλήματος, η σύμβαση με τον αθλητή λύνεται, εκτός και αν το συμβόλαιο του αθλητή με την Α.Α.Ε. ή το Τ.Α.Α. που υποβιβάζεται δεν έχει λήξει, οπότε το ιδρυτικό σωματείο επιτρέπεται να διατηρήσει τον αθλητή στη δύναμή του είτε μέχρι τη λήξη του συμβολαίου, αν αυτό λήγει μέσα σε χρονικό

διάστημα ενός έτους από την επικύρωση της βαθμολογίας του πρωταθλήματος είτε μέχρι ένα έτος από την παραπάνω επικύρωση, αν η διάρκεια του συμβολαίου υπερβαίνει το ένα έτος, από αυτήν. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι οι παραπάνω ορισμοί χρήζουν αναθεώρησης (μάλιστα, έγινε μια προσπάθεια αναθεώρησης του Αθλητικού Νόμου για τον ερασιτεχνικό και επαγγελματικό αθλητισμό το 2014 που όμως έμεινε απλά ένα προσχέδιο νόμου), αφού πλέον σε παγκόσμιο & πανευρωπαϊκό επίπεδο, η ιδιότητα του αθλητή (αμειβόμενου ή ερασιτέχνη) έχει πάψει να συνδέεται με τη νομική μορφή του σωματείου, αλλά συνδέεται με τη οικονομική σχέση μεταξύ αθλητή και σωματείου ή Ομοσπονδίας, αντίστοιχα. Από τη στιγμή που ο αθλητής εισπράττει "μισθό" για την παροχή αθλητικών υπηρεσιών, ανεξαρτήτως νομικής μορφής σωματείου (Α.Α.Ε., Γ.Α.Α., Σωματείο), θεωρείται ότι έχει συνάψει μισθωτή σχέση εξαρτημένης εργασίας. Στην Ελλάδα σήμερα, παρατηρείται ένα παράδοξο, επαγγελματίες αθλητές θεωρούνται μόνο οι ποδοσφαιριστές και οι καλαθοσφαιριστές, ενώ νομικά "ερασιτέχνες" θεωρούνται οι αθλητές της υδατοσφαίρισης, της χειροσφαίρισης, του στίβου, του τένις, της γυναικείας καλαθοσφαίρισης και πετοσφαίρισης, παρά το γεγονός ότι όλοι αυτοί αγωνίζονται σε υψηλές κατηγορίες και στις Εθνικές ομάδες ή αμείβονται είτε από τα Σωματεία τους, είτε από τις Ομοσπονδίες, είτε από έπαθλα σε διεθνή και εθνικά τουρνουά και αγώνες. Για το θέμα αυτό, υπάρχουν δεκάδες δικαστικές αποφάσεις σε ελληνικά δικαστήρια, καθώς σε πολλές περιπτώσεις οι αθλητές υπογράφουν ιδιωτικά συμφωνητικά για να συνάψουν τις έμμισθες σχέσεις τους με τα Σωματεία και τις Ομοσπονδίες τους. Μια τέτοια σημαντική υπόθεση (όχι στην Ελλάδα) ήταν αυτή της Deliege (Βελγίδα αθλήτρια Judo). Η Βελγίδα judoka αμφισβήτησε το σύστημα της Βέλγικης Ομοσπονδίας Τζούντο για την επιλογή των αθλητών που θα διαγωνιστούν σε διεθνείς αγώνες. Η δικαστική διαφορά αφορούσε τους κανόνες που προβλέπονται σχετικά με το αριθμητικό όριο των αθλητών από κάθε εθνική ομοσπονδία που επιτρέπεται να συμμετέχουν σε διεθνή τουρνουά. Η Deliege υποστήριξε ότι η βελγική Ομοσπονδία ενήργησαν με καταχρηστικό τρόπο στην εξέλιξη της σταδιοδρομίας της, με το να μην την επιλέξουν να συμμετάσχει σε μια σειρά από σημαντικούς αγώνες. Υποστήριξε, λοιπόν, ότι ως judoka είχε εμπλακεί σε οικονομική δραστηριότητα και ότι η ελευθερία της για την παροχή αθλητικών υπηρεσιών, όπως συμβαίνει στους επαγγελματίες αθλητές (υπόθεση Bosman) έπρεπε να προστατεύεται από τα δικαστήρια. Το Δικαστήριο επεσήμανε ότι για να κριθεί αν ένα άθλημα αποτελεί οικονομική δραστηριότητα, θα ήταν σημαντικό να λαμβάνεται

υπόψη το γεγονός ότι ακόμα κι αν μια αθλητική ένωση ή ομοσπονδία χαρακτηρίζει τα μέλη της ως "ερασιτέχνες" αθλητές, αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι τα εν λόγω μέλη δεν ασκούν κάποιου είδους οικονομική δραστηριότητα. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι αθλητικές δραστηριότητες, και ιδίως η συμμετοχή των ελίτ αθλητών σε διεθνείς διαγωνισμούς, συνεπάγεται την παροχή αθλητικών υπηρεσιών. Οι αθλητές που συμμετέχουν σε ένα αθλητικό γεγονός που μπορεί να παρακολουθήσει το κοινό μέσω ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης και το οποίο μπορεί να προσελκύσει το ενδιαφέρον διαφημιστών και χορηγών, έχουν τη βάση για παροχή υπηρεσιών οικονομικής φύσης. Το σημαντικό που προκύπτει από τη μελέτη τέτοιων υποθέσεων είναι ότι μια οικονομική δραστηριότητα, δεν καθορίζεται από το πώς η ομοσπονδία καθορίζει τους αθλητές της. Σε υψηλό επίπεδο αθλητισμό, τότε κάθε οικονομική δραστηριότητα καλύπτεται από τη νομοθεσία της ΕΕ και οι ελίτ αθλητές θα έπρεπε να έχουν τα ίδια δικαιώματα με αυτά των υπολοίπων «επαγγελματιών» αθλητών.

Διπλή Σταδιοδρομία (Dual Career) των αθλητών

Ο ολοένα και μεγαλύτερος ανταγωνισμός, η υπερπροσπάθεια για την επίτευξη επιδόσεων και η αυξανόμενη οικονομική δραστηριότητα που παρατηρείται, κυρίως σε κάποια ομαδικά αθλήματα, έχουν αυξήσει δραματικά τις «υποχρεώσεις» των ελίτ αθλητών. Πολύωρες προπονήσεις, θεραπείες, υποχρεώσεις με χορηγούς, ταξίδια κλπ, έχουν ανάγκη τον πρωταθλητισμό σε μια επαγγελματική (για τον αθλητή) δραστηριότητα πλήρους απασχόλησης. Ως εκ τούτου, οι επαγγελματίες και οι ελίτ αθλητές συχνά αντιμετωπίζουν την πρόκληση του να συνδυάσουν την αθλητική τους καριέρα με την εκπαίδευση ή την εργασία (πλην πρωταθλητισμού) και να ακολουθήσουν ουσιαστικά «Διπλή Σταδιοδρομία» (dual career).

Έχει παρατηρηθεί ότι στη διάρκεια της καριέρας ενός αθλητή το κράτος, η Εθνική Ολυμπιακή Επιτροπή, η Ομοσπονδία του, το σωματείο του και ο προπονητής του ενδιαφέρονται σχεδόν αποκλειστικά για την απόδοσή του στον αγωνιστικό χώρο. Το τι θα κάνει όταν σταματήσει τον αθλητισμό συνήθως δεν ενδιαφέρει κανέναν. Τις περισσότερες φορές, ούτε καν τον ίδιο τον αθλητή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση το 2012 εξέδωσε συγκεκριμένες οδηγίες για τη «Διπλή Σταδιοδρομία» των αθλητών, με σκοπό να τους προτρέψει να συνδυάσουν την αθλητική σταδιοδρομία με την εκπαίδευση για την επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά την αθλητική καριέρα. Με αυτό τον τρόπο αναγνώρισε τους ελίτ αθλητές ως μια ειδική κατηγορία

εργαζόμενων που χρήζουν προσοχής, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών της «εργασίας» τους.

Η παροχή υποστήριξης για την μετάβαση από την μια κατάσταση στην άλλη είναι ένα από τα πιο συχνά θέματα με τα οποία ασχολούνται οι αθλητικοί ψυχολόγοι (Murphy, 1995), πολλοί αθλητές αντιμετωπίζουν δυσκολίες προσαρμογής όταν έρχονται αντιμέτωποι με την αθλητική τους συνταξιοδότηση (North & Lavallee, 2004; Torres, 2009). Η μετάβαση των αθλητών από την αθλητική στην καθημερινή ζωή αποτελεί ένα από τα πολυσυζητημένα θέματα στη βιβλιογραφία τα τελευταία χρόνια. Άλλοι ερευνητές ασχολούνται με την ανάπτυξη του ατομικού κύκλος ζωής (π.χ. Erikson, 1963), τον επαγγελματικό σχεδιασμό (π.χ. Hopson & Adams, 1977), τις εκπαιδευτικές διαδικασίες (π.χ. Newman, Lohman, Newman, Myers & Smith, 2000), την κοινωνική υποστήριξη (π.χ. Cutrona & Russell, 1990) και τις διαδικασίες της γήρανσης και συνταξιοδότησης (π.χ. Cummings & Henry, 1961, Kubler-Ross, 1969). Ο τερματισμός της αθλητικής σταδιοδρομίας αρχικά είχε θεωρηθεί ως ένα μεμονωμένο γεγονός, αλλά οι ερευνητές επαναξιολόγησαν τον τερματισμό αυτό ως μεταβατική διαδικασία (Wylleman, Alfermann & Lavallee, 2004).

Διατύπωση του προβλήματος

Στην παρούσα ερευνητική μελέτη εξετάζεται το κατά πόσο οι Έλληνες ελίτ αθλητές είναι ευαισθητοποιημένοι για την επερχόμενη λήξη της αθλητικής τους καριέρας, καθώς και ο βαθμός εμπλοκής τους σε δράσεις – ενέργειες Διπλής Σταδιοδρομίας (Dual Career). Επιπλέον, επιχειρείται ο εντοπισμός εκείνων των παραγόντων που ενδεχομένως εμποδίζουν αυτές τις δράσεις Διπλής Σταδιοδρομίας. Η διεξαγωγή της έρευνας τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, σε Έλληνες ελίτ αθλητές διαφόρων ομαδικών κυρίως αθλημάτων παρουσιάζει ιδιαίτερο ερευνητικό, επιστημονικό και κοινωνικό ενδιαφέρον, εξαιτίας των δυσμενών οικονομικών συνθηκών και της οικονομικής κρίσης που βιώνει η χώρα και κατ' επέκταση ο επαγγελματικός αθλητισμός – πρωταθλητισμός και οι αθλητές που δραστηριοποιούνται μέσα σε αυτό το δυσμενές περιβάλλον.

Σκοπός της έρευνας

Ο βασικός σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση του εκπαιδευτικού υποβάθρου των Ελλήνων αθλητών/τριών που ασχολούνται με τον πρωταθλητισμό και των προοπτικών τους για μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση. Επιμέρους στόχοι ήταν: α) η διερεύνηση του βαθμού ευαισθητοποίησης και εμπλοκής των αθλητών-πρωταθλητών σε δράσεις Διπλής Σταδιοδρομίας με σκοπό την προετοιμασία τους για την επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας, β) η διερεύνηση του βαθμού εμπιστοσύνης των αθλητών στους Φορείς του ελληνικού αθλητισμού για την υλοποίηση προγραμμάτων Διπλής καριέρας και γ) η δημιουργία προτάσεων για την οργάνωση προγραμμάτων Διπλής Σταδιοδρομίας για τους αθλητές/τριες.

Σπουδαιότητα έρευνας

Η παρούσα έρευνα παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον καθώς δεν έχει πραγματοποιηθεί ανάλογη και παρόμοια μελέτη στον ελλαδικό χώρο. Επίσης, ακόμα και διεθνώς οι περισσότερες έρευνες απευθύνονται σε πρώην αθλητές, με σκοπό να διαπιστώσουν τυχόν δυσκολίες στη μετάβαση, αγνοώντας τις αντιλήψεις και το επαγγελματικό-μορφωτικό υπόβαθρο των εν ενεργεία ελίτ αθλητών.

Δεδομένου ότι η ελληνική πραγματικότητα που αφορά στη Διπλή Σταδιοδρομία ξεκινάει και σταματά στο λεγόμενα «προνόμια» που προσφέρει η ελληνική Πολιτεία στους πετυχημένους αθλητές, καθιστά την έρευνα αυτή ακόμα πιο ενδιαφέρουσα και σημαντική.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να βοηθήσουν και να συμβάλλουν ιδιαίτερα στην αθλητική κοινότητα (ΓΓΑ, ΕΟΕ, Ομοσπονδίες, Συνδέσμους Αθλητών και προπονητών) για τη δημιουργία των κατάλληλων δράσεων - προγραμμάτων, προσαρμοσμένων στα δεδομένα των Ελλήνων αθλητών και της εγχώριας πραγματικότητας, για την σωστή και έγκαιρη προετοιμασία των αθλητών σε μια ομαλή επαγγελματική και προσωπική μετάβαση, μετά το τέλος της αθλητικής καριέρας.

Ερευνητικά Ερωτήματα

- ✓ Οι Έλληνες εν ενεργεία ελίτ αθλητές είναι ευαισθητοποιημένοι στα θέματα

μετάβασης στην μετά αθλητισμό ζωή.;

- ✓ Οι ελίτ αθλητές προετοιμάζονται για την επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό.
- ✓ Οι ελίτ αθλητές σκοπεύουν να αποκατασταθούν επαγγελματικά στον αθλητικό τομέα.
- ✓ Η αθλητική κοινότητα της χώρας πραγματοποιεί επαρκείς ενέργειες για την σωστή προετοιμασία των αθλητών για την ομαλή μετάβασή τους από την αθλητική στην καθημερινή ζωή.
- ✓ Οι ελίτ αθλητές εμπιστεύονται περισσότερο του Συνδέσμους Αθλητών για την υλοποίηση προγραμμάτων ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και συμβουλευτικής σταδιοδρομίας.

Οριοθετήσεις και περιορισμοί μελέτης

Οι βασικοί περιορισμοί της παρούσας μελέτης είναι ότι: α) δεν μπορούν να γενικευτούν για το σύνολο των ελίτ αθλητών της χώρας και β) βασίζεται σε δομημένο ερωτηματολόγιο και ποσοτική ανάλυση των δεδομένων, με αποτέλεσμα οι αντιλήψεις των αθλητών, οι στάσεις τους και τα συναισθήματά τους σε θέματα Διπλής Σταδιοδρομίας δεν μπορούν να διερευνηθούν σε βάθος, όπως θα γινόταν με τη χρήση ποιοτικών μεθόδων έρευνας.

Λειτουργικοί ορισμοί

- **Διπλή Σταδιοδρομία (Dual Career):** Ο συνδυασμός της αθλητικής σταδιοδρομίας με οποιαδήποτε εκπαίδευση ή (άλλη) εργασία (European Union, 2013).
- **Elite Athlete:** Ο αθλητής που έχει επαγγελματικό συμβόλαιο με έναν αθλητικό εργοδότη-οργανισμό ή αθλητική οργάνωση ή έχει αναγνωρισθεί επίσημα από μια αθλητική οργάνωση ως τέτοιος (European Union, 2013).
- **Transition:** Ένα γεγονός - συμβάν ή μη, το οποίο καταλήγει σε μεταβολή στις παραδοχές του ατόμου για τον εαυτό του και τον κόσμο και ως εκ τούτου απαιτεί αντίστοιχη αλλαγή στη συμπεριφορά και τις σχέσεις του (Schlossberg, Waters & Goodman, 1995).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Έννοια μετάβασης & Διπλή Καριέρα (Dual Career)

Ο τερματισμός της αθλητικής καριέρας-σταδιοδρομίας αποτελεί μια φυσιολογική και αναπόφευκτη μετάβαση στη ζωή των αθλητών. Η έννοια της «μετάβασης» αναφέρεται συχνά τις τελευταίες δεκαετίες, σε μια σειρά θεμάτων συμπεριλαμβανομένων της ανάπτυξης του ατομικού κύκλου ζωής (πχ. Erikson, 1963), του επαγγελματικού σχεδιασμού (πχ. Hopson & Adams, 1977), τις εκπαιδευτικές διαδικασίες (πχ. Newman, Lohman, Newman, Myers & Smith, 2000), την κοινωνική υποστήριξη (πχ. Cutrona & Russell, 1990) και τις διαδικασίες της γήρανσης και της συνταξιοδότησης (πχ. Cummings & Henry, 1961, Kubler-Ross, 1969). Στον τομέα της αθλητικής ψυχολογίας, η έννοια της μετάβασης συγκέντρωσε έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον την δεκαετία του 1970 και στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί ερευνητές ασχολήθηκαν κυρίως με το πως οι αθλητές αντιμετωπίζουν τη συνταξιοδότησή τους και τον τερματισμό της υψηλού ανταγωνιστικού επιπέδου επαγγελματικής αθλητικής τους καριέρας (πχ. Haerle, 1975). Στη συνέχεια το ερευνητικό ενδιαφέρον χωρίστηκε σε τρεις φάσεις (πρώιμα, μεσαία και βραδύνοντα χρόνια), όπου ο τερματισμός της αθλητικής καριέρας αναγνωρίστηκε ως ένα μεμονωμένο γεγονός και οι ερευνητές επανεκτίμησαν τον τερματισμό αυτό ως μια μεταβατική διαδικασία (Wylleman et al., 2004a).

Οι Alferman και Stambulova (2007) ορίζουν την αθλητική καριέρα-σταδιοδρομία ως μια πολυετή αθλητική δραστηριότητα με την οποία ασχολείται ένα άτομο με σκοπό να επιτύχει το μέγιστο της αθλητικής επίδοσης. Από την άλλη μεριά, ο Bloom (1985) περιγράφει την αθλητική καριέρα ως διαδικασία τριών σταδίων: τα «πρώιμα» χρόνια που χαρακτηρίζονται από τον προσανατολισμό στην διαδικασία, την προπόνηση και την υποστήριξη από τους γονείς, τα «μεσαία» χρόνια που χαρακτηρίζονται από προσανατολισμό σε επίτευξη συγκεκριμένης επίδοσης και

ζήτηση αυξανόμενης δέσμευσης στο άθλημα και τα «βραδύνοντα» χρόνια όπου οι αθλητές γίνονται ειδικοί και αφιερώνουν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους στον αθλητισμό.

Συνεχίζοντας, η έρευνα εντόπισε ότι η αθλητική καριέρα μπορεί να περιγραφεί με όρους μεταβάσεων. Οι μεταβάσεις αυτές αποτελούν στιγμές ή γεγονότα τα οποία μπορούν να θεωρηθούν ως κομβικά σημεία που «οδηγούν σε μια αλλαγή στην παραδοχή για τον εαυτό και τον κόσμο και ως εκ τούτου απαιτεί αντίστοιχη αλλαγή στη συμπεριφορά και τις σχέσεις ενός ατόμου» (Schlossberg, 1981). Ο τραυματισμός της αθλητικής καριέρας και η μετάβαση ενός αθλητή σε άλλη έχει θεωρηθεί ως μία δύσκολη και διασπαστική διαδικασία για πολλούς αθλητές, ενώ για πολλούς ελίτ και επαγγελματίες αθλητές είναι ιδιαίτερα αγχωτική (Baillie & Danish, 1992).

Η μετάβαση των αθλητών γενικά, προκύπτει από ένα ή περισσότερα γεγονότα (Lavalley, 2000; Taylor & Ogilvie, 2001). Δυο τύποι μεταβάσεων προτείνονται στη βιβλιογραφία: κανονιστικές και μη κανονιστικές μεταβάσεις (Wylleman & Lavalley, 2004). Κατά την διάρκεια μιας κανονιστικής μετάβασης ο αθλητής περνάει από το ένα στάδιο στο άλλο, πράγμα που κάνει την όλη διαδικασία προβλέψιμη (Schlossberg, 1984). Οι κανονιστικές μεταβάσεις αποτελούν ένα μέρος μιας ορισμένης αλληλουχίας βιολογικών, κοινωνικών και συναισθηματικών γεγονότων ή αλλαγών (Baltes, 1987), που σχετίζονται με την διαδικασία κοινωνικοποίησης του ατόμου. Αυτές οι μεταβάσεις δεν λαμβάνουν χώρα σχεδιασμένα ή προγραμματισμένα αλλά είναι αποτέλεσμα σημαντικών γεγονότων της ζωής του ατόμου. Οι μη κανονιστικές μεταβάσεις αναφέρονται σε γεγονότα όπως τραυματισμός αθλητικής χρονιάς από τραυματισμό, αλλαγή προπονητή, μετεγγραφή σε άλλη ομάδα ή μεταβάσεις οι οποίες αναμένονταν αλλά δεν έγιναν όπως μη πραγματοποίηση ή συμμετοχή σε Ολυμπιακούς Αγώνες (Schlossberg, 1984).

Παρά το γεγονός ότι τα ανταγωνιστικά αθλήματα είναι γενικά απρόβλεπτα, εν τούτοις χαρακτηρίζονται από κανονιστικές μεταβάσεις που είτε προκύπτουν ως συνέχεια, είτε σχεδιάζονται. Η πρώτη κατηγορία μεταβάσεων σχετίζεται πρακτικά με την ηλικία, οπότε ένας αθλητής μεταβαίνει από το κατώτερο σε ανώτερο επίπεδο, η δεύτερη κατηγορία καθορίζεται από τα δομικά και οργανωσιακά χαρακτηριστικά του εκάστοτε αθλήματος, ενώ ενώ μία τρίτη κατηγορία σχετίζεται με την βελτίωση των αθλητικών επιδόσεων που επιτρέπει στους αθλητές να ανεβούν από το τοπικό επίπεδο στο εθνικό και ακολούθως σε διεθνές (Wylleman & Lavalley, 2004). Ο Bloom

(1985) όρισε τρία στάδια ανάπτυξης ενός αθλητή, τα οποία περιλαμβάνουν α) το στάδιο έναρξης όπου ο νέος αθλητής εισάγεται στον οργανωμένο αθλητισμό και εντοπίζονται οι ταλαντούχοι αθλητές, β) μετάβαση στο στάδιο της ανάπτυξης όπου ο αθλητής προπονείται εντατικά και αυξάνει το επίπεδο εξειδίκευσής του και γ) μετάβαση στο στάδιο της εξειδίκευσης και τελειοποίησης όπου οι αθλητές φτάνουν στο μέγιστο επίπεδο της αθλητικής του ικανότητας. Από την άλλη πλευρά, η Stambulova (2000) από την άλλη πλευρά αναφέρεται στην αθλητική καριέρα ως διακριτά και προβλέψιμα στάδια και μεταβάσεις που περιλαμβάνουν την έναρξη της εξειδίκευσης στο άθλημα, την μετάβαση σε εντατική προπόνηση, την μετάβαση σε υψηλών επιδόσεων αθλητισμό, την μετάβαση από τον ερασιτεχνικό στον επαγγελματικό αθλητισμό, την μετάβαση από την κορύφωση στον τερματισμό της αθλητικής καριέρας και τέλος τον τερματισμό της αθλητικής καριέρας. Όλες αυτές οι μεταβάσεις έχουν σχέση με το άθλημα αυτό κάθε αυτό, όμως υπάρχουν και άλλες μεταβάσεις που δεν σχετίζονται με τον αθλητισμό αλλά αντιμετωπίζονται από τους αθλητές κατά την ανάπτυξή τους.

Έρευνες έχουν δείξει τον τραυματικό χαρακτήρα του τερματισμού μιας αθλητικής καριέρας (πχ. Alfermann, 1995; Wylleman et al., 1993) και έχουν προτείνει ότι ο τερματισμός αυτός θα μπορούσε να αποτελέσει μία ευκαιρία για κοινωνική αναγέννηση (Coakley, 1983). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στροφή σε δράσεις και προγράμματα για την ένταξη των αθλητών στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή μετά τον τερματισμό της αθλητικής τους καριέρας ή στον συνδυασμό επαγγελματικής και αθλητικής σταδιοδρομίας (πχ. δράσεις ΕΣΠΑ 2007-2013 για διπλή σταδιοδρομία, Erasmus +).

Η Διπλή Σταδιοδρομία στον αθλητισμό εκφράζει την ενθάρρυνση προς τους αθλητές με επιτυχή έναρξη, ανάπτυξη και ολοκλήρωση μίας ελίτ αθλητικής καριέρας να συνδυάσουν παράλληλα και την εκπαίδευση τους ώστε ακολούθως να αναλάβουν ένα ρόλο στην κοινωνία και να εξασφαλίσουν ένα ικανοποιητικό εισόδημα (European Commission, 2013). Ο όρος διπλή σταδιοδρομία αναφέρεται στην πρόκληση του συνδυασμού της αθλητικής καριέρας με σπουδές ή δουλειά (Ryba, et al., 2015). Η διπλή σταδιοδρομία αποτελεί τον συνδυασμό της αθλητικής με την επαγγελματική εξέλιξη και διαρκεί περίπου στα 10 με 20 χρόνια. Είναι σημαντικό ότι όλα τα μοντέλα δείχνουν άμεση σχέση μεταξύ των μεταβάσεων που συμβαίνουν στην αθλητική πορεία ενός ατόμου με μεταβάσεις που συμβαίνουν σε άλλους τομείς της ζωής τους.

Οι Pallares, et al. (2011) διακρίνουν τρεις τύπους επαγγελματικής πορείας των αθλητών τον γραμμικός, όπου ο αθλητής δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα και αφιερώνεται στον αθλητισμό, β) τον συγκλίνοντα όπου ο αθλητής δίνει προτεραιότητα στην αθλητική του καριέρα, αλλά ταυτόχρονα ασχολείται και με μία άλλη δραστηριότητα (εργασία ή σπουδές) και γ) τον παράλληλο, όπου ο αθλητής δίνει την ίδια σημασία και βαρύτητα τόσο στην αθλητική του καριέρα, όσο και σε κάποια άλλη εναλλακτική δραστηριότητα. Σύμφωνα με αυτήν την λογική, ως Διπλή Σταδιοδρομία για έναν αθλητή μπορούν να θεωρηθούν ο συγκλίνων και ο παράλληλος τύπος (Subijana, Barriopedro & Conde, 2015).

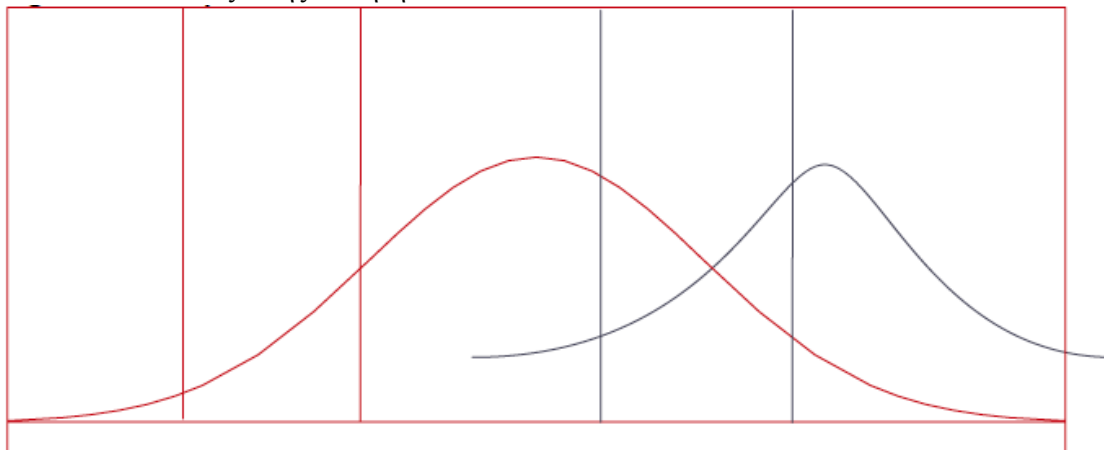
Οι απαιτήσεις για έναν ελίτ και επαγγελματία αθλητή σε σχέση με το άθλημα είναι εξαιρετικά μεγάλες και απαιτείται να αφιερώνουν όλο και περισσότερο χρόνο στην προσπάθεια για επίτευξη καλύτερων επιδόσεων σε αυτό παρά σε άλλες πτυχές της ζωής τους. Όμως, λίγοι είναι αυτοί που αμείβονται επαρκώς από τον αθλητισμό και ακόμη λιγότεροι αυτοί που μπορούν να υπαχθούν στις προβλέψεις της πολιτείας για την οικονομική τους στήριξη μετά την ολοκλήρωση της αθλητικής τους καριέρας (Stambulova, Stephan & Japhag, 2007). Το γεγονός αυτό τονίζει ακόμα περισσότερο την ανάγκη των αθλητών είτε για διπλή σταδιοδρομία (Aquilina, 2013).

Κύκλος ζωής αθλητικής σταδιοδρομίας

Η ανάπτυξη και η εξέλιξη μιας ελίτ αθλητικής σταδιοδρομίας χρειάζεται 10 χρόνια για την απόκτηση της απαραίτητης εμπειρίας και 5-10 χρόνια αγώνων και ανταγωνισμού σε υψηλό επίπεδο επιδόσεων. (Erikson, et al., 1993; Wylleman, et al., 2004; Sosniak, 2006). Παρά το γεγονός ότι η εξέλιξη φαινομενικά είναι μία διαρκής κατάσταση οι αθλητές περιγράφουν συνήθως τη δική τους αθλητική σταδιοδρομία με όρους πραγματοποιηθέντων γεγονότων (πχ. η πρώτη τους επιλογή σε εθνική ομάδα, μια νίκη σε συγκεκριμένο αγώνα ή ένας σοβαρός τραυματισμός) ή μη-πραγματοποιηθέντων γεγονότων, που αναμένονταν να γίνουν αλλά τελικά δεν έγιναν (πχ. μη επιλογή για συμμετοχή στους Ολυμπιακούς Αγώνες) (Wylleman et al., 2004a).

Χρησιμοποιώντας το διάγραμμα του κύκλου ζωής μπορούμε να αποτυπώσουμε και να εξηγήσουμε την διαδικασία που ακολουθεί μια αθλητική σταδιοδρομία (Acosta, et al., 2007). Ο κύκλος ζωής ενός αθλητή όπως περιγράφεται από τους παραπάνω συγγραφείς απεικονίζεται στην Εικόνα 1.

Εικόνα 1: Κύκλος Ζωής Αθλητή

Πηγή: Acosta, et al., 2007

Οι αθλητές αρχίζουν να αντιμετωπίζουν μεταβάσεις σε πολύ νεαρή ηλικία (στην ηλικία 6 με 8 χρονών) και καλούνται να αλλάζουν και να προσαρμόζουν τους εαυτούς τους σε νέες συνθήκες ή καταστάσεις. Για παράδειγμα, μετάβαση σε οργανωμένο ανταγωνιστικό άθλημα, σε εντατικό επίπεδο προπόνησης, σε υψηλότερο επίπεδο ανταγωνισμού, σε τερματισμό της καριέρας και επανένταξη στην επαγγελματική και κοινωνική ζωή εκτός αθλήματος (Acosta, et al., 2007).

Τα πέντε βασικά στάδια που ακολουθεί μια αθλητική σταδιοδρομία σύμφωνα με την προσέγγιση του κύκλου ζωής είναι (Acosta, et al., 2007):

- **Ξεκίνημα αθλητικής καριέρας:** ένα παιδί επιλέγει να ασχοληθεί με ένα άθλημα σε συγκεκριμένη ηλικία, συνήθως μεταξύ των 8 με 10 ετών, όπου ένα παιδί φαίνεται ότι έχει ταλέντο και οι γονείς του αποφασίζουν να επικεντρωθεί στις αθλητικές του ικανότητες. Στο στάδιο αυτό ο ανταγωνισμός είναι ιδιαίτερα αδύναμος.
- **Ανάπτυξη:** σε αυτό το στάδιο ο αθλητής βελτιώνει συνεχώς τις ικανότητες του και αρχίζει να βιώνει την εμπειρία της αθλητικής ζωής. Συμμετέχει σε παιδικά και νεανικά πρωταθλήματα όπου μπορεί να δείξει την πρόδοό του και να αισθανθεί ότι μπορεί να μεταβεί στην επόμενη φάση. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στο διάστημα αυτό ο αθλητής συνεχίζει την μόρφωση και την εκπαίδευσή του, αλλά ταυτόχρονα

καλείται να συνειδητοποιήσει την διαφορά που υπάρχει μεταξύ του αγώνα για διασκέδαση και του αγώνα για επιτεύγματα.

- **Εξειδίκευση σε άθλημα:** στο στάδιο αυτό, ο αριθμός και το επίπεδο των αγώνων αυξάνεται διαρκώς και ο επαγγελματίας και ελίτ αθλητής καλείται να διατηρήσουν κάθε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που απέκτησαν και ανέκτησαν κατά την ανάπτυξη (Shank, 1999). Οι αθλητές πλέον προσπαθούν να διατηρηθούν στο υψηλότερο επίπεδο ανταγωνισμού, ενώ περιτριγυρίζονται και υποστηρίζονται από μια ομάδα επαγγελματιών προπονητών, γυμναστών, φυσιοθεραπευτών, πρακτόρων, μάνατζερ και χρηματοοικονομικών συμβούλων. Είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να συμμετέχουν σε αγώνες εθνικού και διεθνούς επιπέδου. Κατά την μετάβαση στην ωριμότητα και τον επαγγελματικό αθλητισμό διενεργούνται πολλές αλλαγές στη ζωή των αθλητών όπως μετακόμιση σε άλλη πόλη, μετάβαση σε νέο κοινωνικό περιβάλλον, υιοθέτηση νέας κουλτούρας και τρόπου ζωής. Στα τελευταία έτη αυτού του σταδίου ο αθλητής συνειδητοποιεί ότι η αθλητική του καριέρα και σταδιοδρομία δεν διαρκεί για πάντα και ξεκινάει να σκέφτεται το μέλλον.
- **Πτώση αθλητικής καριέρας:** όταν οι προσπάθειες του αθλητή για παραμονή στο υψηλότερο επίπεδο αποβαίνουν άκαρπες, ο αθλητής πρέπει να λάβει την κρίσιμη απόφαση του τερματισμού της αθλητικής του καριέρας.
- **Υιοθέτηση νέας ζωής:** τερματίζοντας την αθλητική του καριέρα και ξεκινάει μια νέα ζωή.

Οι Wylleman και Lavalle (2004) ανέπτυξαν ένα μοντέλο διάρκειας ζωής (Εικόνα 2) για τους αθλητές που αντανακλά:

- την ταυτόχρονη, διαδραστική και αμοιβαία φύση της ανάπτυξης των αθλητών σε τέσσερις τομείς (αθλητικός, ψυχολογικός, κοινωνικός, ακαδημαϊκός)
- τις κανονιστικές μεταβάσεις σε κάθε μια από τις τέσσερις περιοχές ανάπτυξης και

- μια αναπτυξιακή ή ολιστική προσέγγιση των προοπτικών.

Εικόνα 2: Μοντέλο διάρκειας ζωής για τους αθλητές – Αναπτυξιακή προσέγγιση μεταβάσεων

Ηλικία	10	15	20	25	30	35
Αθλητικό Επίπεδο	Έναρξη	Ανάπτυξη	Εξειδίκευση	Ασυνέχεια		
Ψυχολογικό Επίπεδο	Παιδική ηλικία	Εφηβεία	Ενηλικίωση			
Ψυχοκοινωνικό Επίπεδο	Γονείς Οικογένεια Συνομήλικοι	Συνομήλικοι Προπονητής Γονείς	Σύντροφος Προπονητής	Οικογένεια (Προπονητής)		
Ακαδημαϊκό Επίπεδο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Ανώτερη Εκπαίδευση	Επαγγελματική κατάρτιση Επαγγελματική ενασχόληση		

Πηγή: *A Lifespan Perspective*, Wylleman & Lavalle (2004).

Αυτό το αναπτυξιακό μοντέλο περιλαμβάνει τέσσερα επίπεδα. Το πρώτο παρουσιάζει τις μεταβάσεις που αντιμετωπίζει ένας αθλητής κατά την ανάπτυξή του και ενσωματώνει τις φάσεις της έναρξης, της ανάπτυξης και της εξειδίκευσης) του Bloom (1985) και μία διακοπή-ασυνέχεια. Οι μεταβάσεις των αθλητών περιλαμβάνουν: α) μετάβαση σε οργανωμένα ανταγωνιστικά αθλήματα σε ηλικία 6 με 7 χρονών, β) μετάβαση σε εντατικό πρόγραμμα προπόνησης και αγώνων σε ηλικία 12 έως 13 χρονών, γ) μετάβαση σε υψηλό ή ελίτ επίπεδο αθλητικής ενασχόλησης σε ηλικία 18 έως 19 χρονών και δ) τερματισμός του ανταγωνιστικού αθλητισμού σε ηλικία 28 έως 30+ χρονών (Wylleman & Lavalle, 2004). Οι ηλικιακές αυτές κατηγορίες-διαστήματα αποτελούν μέσο όρο που έχει προκύψει από πολλούς αθλητές σε διαφορετικά αθλήματα.

Το δεύτερο επίπεδο του αναπτυξιακού μοντέλου αντανακλά τα κανονιστικά στάδια και τις μεταβάσεις που πραγματοποιούνται σε ψυχολογικό επίπεδο. Περιλαμβάνει τρεις αναπτυξιακές φάσεις: παιδική ηλικία (έως 12 χρονών), εφηβεία (13 έως 18 χρονών) και ενηλικίωση (19 χρονών και πάνω) (Rise, 1998).

Το τρίτο επίπεδο αντιπροσωπεύει τις αλλαγές που συμβαίνουν στην κοινωνική ανάπτυξη των αθλητών και σχετίζονται με την αθλητική τους συμμετοχή. Το τελευταίο επίπεδο περιλαμβάνει τα ειδικά στάδια και μεταβάσεις σε ακαδημαϊκό και επαγγελματικό επίπεδο. Πρακτικά, αντανακλά τις μεταβάσεις του ατόμου στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε ηλικία 6 χρονών, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε ηλικία 12-13 χρονών και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ηλικία 18 ή 19 χρονών. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η μετάβαση σε επαγγελματικό επίπεδο μπορεί να γίνει όχι μόνο μετά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και μετά την δευτεροβάθμια.

Η διάρκεια κάθε επιπέδου διαφοροποιείται και εξαρτάται από τον τύπο του αθλήματος και άλλους παράγοντες, όπως είναι το φύλλο και η προσωπική ικανότητα. Μάλιστα, κατά μέσο όρο, ένας αθλητής με αναπηρία είναι συνήθως μεγαλύτερος από έναν αρτιμελή αθλητή στο ίδιο στάδιο της αθλητικής καριέρας. Συνήθως, η σχετική ηλικία για υψηλή απόδοση ενός αθλητή με αναπηρία είναι περίπου 15 έως 45 χρονών. Σε πολλές περιπτώσεις οι νέοι ταλαντούχοι αθλητές μπορεί να μην ακολουθήσουν αυτή την αναπτυξιακή πορεία. Το μοντέλο αυτό δεν περιλαμβάνει μη κανονιστικές μεταβάσεις (όπως ένα τραυματισμό, μετακίνηση σε άλλη ομάδα, κλπ.) ή αυτές τις μεταβάσεις που αναμένονταν αλλά δεν πραγματοποιήθηκαν (Schlossberg, 1984) και οι οποίες επηρέασαν σημαντικά τον αθλητή και την εξέλιξή του. Επίσης, υπάρχουν μελέτες που υπογραμμίζουν τη σημασία υιοθέτησης ενός τέτοιου αναπτυξιακού μοντέλου για την κατανόηση της ανάπτυξης των ελίτ αθλητών (Debois, et al., 2015).

Οι αθλητές είναι αναγκαίο να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά αυτές τις προκλήσεις και να μεταβαίνουν στο επόμενο στάδιο της ανάπτυξής τους. Σε διαφορετική περίπτωση θα αντιμετωπίσουν κρίση και είναι πιθανό να επιβραδύνουν ή να περιορίσουν την πρόοδό τους (Wylleman & Reints, 2010).

Παράλληλα, οι έρευνες δεν επιβεβαιώνουν το στερεότυπο της μακράς αθλητικής καριέρας των ελίτ αθλητών, αφού στο NBA ο μέσος όρος καριέρας είναι 5 χρόνια (Pizzigati, 2004), ενώ στο Baseball 6 είναι χρόνια (Witnauer, Rogers, & Onge, 2007).

Λόγοι διακοπής αθλητικής σταδιοδρομίας

Ο τερματισμός της αθλητικής καριέρας έχει απασχολήσει τους ερευνητές (π.χ. Taylor & Ogilvie, 1994; 1998; 2001), ενώ υπάρχουν μελέτες που εστιάζονται στην

προσαρμογή των αθλητών στην μετά τον αθλητισμό ζωή τους (Alfermann, et al., 2004). Οι λόγοι για τους οποίους ένα άτομο καλείται να τερματίσει την αθλητική του καριέρα είναι πολλαπλοί (Taylor & Ogilvie, 1994): Στη βιβλιογραφία αναφέρονται τέσσερις βασικές αιτίες για τον τερματισμό μιας αθλητικής σταδιοδρομίας (Taylor & Ogilvie, 1994):

- Ηλικία: αποτελεί πρωταρχικό λόγο συνταξιοδότησης ενός αθλητή, καθώς με την πάροδό της μειώνεται η επίδοσή του. Η ικανότητά του να αγωνίζεται σε ανώτατο επίπεδο είναι συνάρτηση της φυσικής του κατάστασης και των ικανοτήτων του και με την πάροδο του χρόνου μειώνονται και τα δύο (Cecic Erpic, Wylleman & Zupancic, 2004). Επιπλέον, ένας αθλητής μεγαλώνοντας χάνει την παρακίνησή του για προπόνηση και αγώνες (Werthner & Orlick, 1986). Τέλος, σε κάθε άθλημα οι ηλικιωμένοι αθλητές χάνουν την υποστήριξη των χορηγών, των θεατών, των μέσων αλλά και άλλων αθλητών.
- Μη επιλογή: ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες για τον τερματισμό της αθλητικής σταδιοδρομίας είναι η μη επιλογή των αθλητών για αγώνες (π.χ. υπολογίζεται ότι η τυπική διάρκεια της καριέρας ενός επαγγελματία αθλητή ποδοσφαίρου, καλαθοσφαίρισης και baseball) είναι μόλις 4 με 5 χρόνια), (Ogilvie & Howe, 1986).
- Τραυματισμός: έχει συνήθως σοβαρές επιπτώσεις στην ψυχολογία των αθλητών προκαλώντας κατάθλιψη, κατάχρηση ουσιών και αυτοκτονικές τάσεις, μάλιστα ο τερματισμός της καριέρας από τραυματισμό μπορεί να τους προκαλέσει κρίση ταυτότητας, κοινωνική απομόνωση, φόβο, άγχος και έλλειψη αυτοεκτίμησης. Οι τραυματισμοί αποτελούν κυρίαρχη αιτία συνταξιοδότησης για το 14 με 32% των αθλητών (Allison & Meyer, 1988).
- Ελεύθερη επιλογή: αποτελεί την πιο επιθυμητή αιτία τερματισμού μίας αθλητικής σταδιοδρομίας. Σε αυτή την περίπτωση ο αθλητής επιλέγει μία νέα κατεύθυνση στη ζωή του, με νέες προκλήσεις και πηγές ικανοποίησης. Πολλές φορές οι αθλητές τερματίζουν την καριέρα τους με σκοπό να περάσουν περισσότερο χρόνο με την οικογένεια και τους φίλους τους ή/και διότι η συμμετοχή του στο συγκεκριμένο άθλημα δεν διασκεδάζει και εκπληρώνει τις προσδοκίες του.

Πέραν αυτών των αιτιών, οι ίδιοι συγγραφείς, τονίζουν ότι υπάρχουν μία σειρά άλλων παραγόντων όπως οι οικονομικές και οικογενειακές δυσκολίες ή προβλήματα με προπονητές και διοικητικά στελέχη.

Σύμφωνα με το ενημερωτικό υλικό που διατίθεται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Υπουργείου Παιδείας, σχετικά με την πράξη «Διπλή Σταδιοδρομία Αθλητών-Αθλητριών» (εκπαιδευτικό πρόγραμμα εξ αποστάσεως που πραγματοποιήθηκε το 2015 από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου), υπάρχουν πληθώρα μελετών σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες αναφέρονται στους λόγους διακοπής της αθλητικής σταδιοδρομίας. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι έρευνα, που πραγματοποιήθηκε σε 85 αθλητές (31 γυναίκες και 54 άνδρες) στη Σλοβενία υπογραμμίζει ότι η πλειοψηφία (58%) των αθλητών έχουν σκεφτεί τη μελλοντική τους εξέλιξη και πορεία μετά τον αθλητισμό, αλλά μόνο το 39% την έχουν σχεδιάσει εκ των προτέρων, ενώ ακόμα μικρότερο ποσοστό (26%) δεν έχει σκεφτεί καθόλου τη μελλοντική του πορεία. Στην ίδια μελέτη, ως κύριες αιτίες που ωθούν έναν αθλητή να διακόψει την αθλητική του σταδιοδρομία αναδεικνύονται οι σπουδές, η δημιουργία οικογένειας και η εγκυμοσύνη, ενώ υπάρχουν και κάποια αρνητικά γεγονότα που μπορούν να οδηγήσουν στην διακοπή της αθλητικής καριέρας (π.χ. ένας σοβαρός τραυματισμός ή ασθένεια του αθλητή, η αντιμετώπιση σοβαρού προβλήματος υγείας ενός στενού συγγενικού του προσώπου, κλπ.).

Σε αντίστοιχη έρευνα σε 157 αθλητές στην Γαλλία και τη Σουηδία, αναφέρονται παρόμοιοι λόγοι παραίτησης/διακοπής της αθλητικής καριέρας. Τα αποτελέσματα της ίδιας μελέτης αναφέρουν ότι το επίπεδο ικανοποίησης των αθλητών για τη ζωή τους έξω από τον αθλητισμό, σχετίζεται άμεσα με τον αν είχαν σχεδιάσει την μελλοντική τους πορεία/μετάβαση. Οι αθλητές που είχαν σχεδιάσει εκ των προτέρων την μετάβασή τους στο επόμενο στάδιο καριέρας και ζωής τους, έξω από τον αθλητισμό, εμφανίζονται περισσότερο ικανοποιημένοι, ενώ βιώνουν λιγότερες συναισθηματικές μεταπτώσεις.

Σε άλλη μελέτη που πραγματοποιήθηκε σε αθλητές από την Τσεχία φαίνεται ότι 7 στους 11 αθλητές, θεωρούν ότι σταμάτησαν πρόωρα την αθλητική τους καριέρα, με επικρατέστερους λόγους της διακοπής να σχετίζονται με τον ίδιο τον αθλητισμό (72%) και το 28% να σχετίζονται με άλλους λόγους, εκτός αθλητισμού. Η έλλειψη παρακίνησης εμφανίζεται να είναι η πιο συχνά εμφανιζόμενη αιτία, με επόμενες τις προβληματικές σχέσεις με τους συναθλητές ή άλλους, η δυσκολία

διατήρησης καλής φυσικής κατάστασης, τα οικονομικά προβλήματα και η ηλικία. Αντίστοιχα, οι κυριότερες αιτίες τερματισμού της καριέρας των αθλητών, οι οποίοι δεν σχετίζονταν με τον αθλητισμό φαίνεται να είναι οι σπουδές, οι λόγοι εργασίας, η μετακίνηση και η οικογένεια.

Δίλημμα αθλητισμός ή σπουδές/εργασία

Τις δεκαετίες του 1980 και 1990 είχε βρεθεί σχέση μεταξύ της επίδοσης στον αθλητισμό και των χαμηλών ακαδημαϊκών επιτευγμάτων εξαιτίας των χρονικών περιορισμών (πχ. Webb, et al., 1998), ενώ αργότερα υπήρξαν μελέτες που απέδειξαν ότι τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα των αθλητών ήταν εξίσου καλά με την αθλητική επίδοση (πχ. Conzelmann & Nagel, 2003). Οι μαθητές-αθλητές ενδεχομένως να τελειώσουν τις σπουδές τους λίγο αργότερα σε σχέση με μη αθλητές, αλλά με μακροπρόθεσμη προοπτική οι μαθητές-αθλητές ολοκληρώνουν υψηλότερο ακαδημαϊκό επίπεδο σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό, κατά συνέπεια οι θέσεις εργασίας και οι αποδοχές τους αναμένεται να είναι υψηλότερες.

Οι μαθητές-αθλητές καλούνται να δαπανήσουν μεγάλο μέρος του χρόνου τους κατά την διάρκεια μιας εβδομάδας για την συμμετοχή τους στο άθλημα με το οποίο ασχολούνται, κατά συνέπεια αντιμετωπίζουν την πρόκληση της διαχείρισης του διττού τους ρόλου. Μάλιστα, σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι οι αθλητές δεν αναμένουν ιδιαίτερη πρόοδο στον επαγγελματικό ή εκπαιδευτικό στίβο (Brown, Glastetter-Fender & Shelton, 2000). Στις μέρες μας, πολλά ακαδημαϊκά ιδρύματα έχουν εφαρμόσει προγράμματα ανάπτυξης καριέρας για τους μαθητές-αθλητές αντιλαμβανόμενη τις ικανότητες και τις ευκαιρίες που απαιτούνται εκτός αθλητισμού (Brown & Bohac, 1997; Jordan & Denson, 1990).

Μελέτες έχουν δείξει ότι οι ελίτ αθλητές συνδυάζουν την αθλητική τους καριέρα με ακαδημαϊκή και επαγγελματική καριέρα (Debois, et al., 2015). Ένα ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την Διπλή Σταδιοδρομία που αφορά όλη την διάρκεια της αθλητικής καριέρας, από την αρχή της φαίνεται να είναι πιο επιθυμητό σε σχέση με τον συνδυασμό της αθλητικής πορείας του ατόμου με επαγγελματική ή εκπαιδευτική εξέλιξη, καθώς παρέχει μεγαλύτερη ευελιξία (Wylleman & Reints, 2010). Όταν ένας αθλητής βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο είναι πιο εύκολα διαχειρίσιμο να συνδυάσει αυτή την πορεία με ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Από την άλλη μεριά, οι αθλητές που συνδύασαν την αθλητική με

επαγγελματική πορεία χρειάζεται να σχεδιάσουν σωστά το χρόνο και να καταναείμουν τις δυνατότητες τους στις δυο αυτές δραστηριότητες (Debois, et al., 2015). Ο συνδυασμός της επαγγελματικής με την αθλητική καριέρα θεωρείται δυσκολότερος διότι το άτομο καλείται να βρει τον κατάλληλο συνδυασμό και ισορροπία μεταξύ των αθλητικών απαιτήσεων και των αναγκών για την ανάπτυξή τους σε άλλους τομείς της ζωής.

Σύμφωνα με τους Alfermann & Stambulova (2007), υπάρχουν εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες που βοηθούν έναν αθλητή να συνδυάσει δυο διαφορετικές πτυχές της ζωής του. Οι εσωτερικοί είναι έμφυτοι στον αθλητή, ενώ οι εξωτερικοί αποτελούνται από την οικογένεια και την ευρύτερη κοινωνική υποστήριξη, το περιεχόμενο του αθλήματος, τους χορηγούς, τα προγράμματα υποστήριξης της διπλής σταδιοδρομίας, κλπ. Υπάρχουν βέβαια και εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες που εμποδίζουν τον αθλητή. Εξωτερικοί παράγοντες - εμπόδια μπορούν να θεωρηθούν οι οικονομικές και υλικές δυσκολίες και οι νομικοί περιορισμοί, ενώ εσωτερικοί παράγοντες θεωρείται η ηλικία, πιθανοί τραυματισμοί, η έλλειψη παρακίνησης, κλπ.

Αναφορικά με το δίλημμα σπουδές/εργασία και αθλητισμός αρκετές έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί σε διάφορες χώρες σε έφηβους αθλητές (ενημερωτικό υλικό του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Υπουργείου Παιδείας, σχετικά με την πράξη «Διπλή Σταδιοδρομία Αθλητών-Αθλητριών»). Έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε έφηβους 226 Αυστραλούς αθλητές (111 κορίτσια, 115 αγόρια) ηλικίας 16-17 χρονών, έδειξε ότι μόνο 3 αγόρια ανέφεραν ως πρώτη επιλογή για το μελλοντικό επάγγελμά τους τον επαγγελματικό αθλητισμό (π.χ. προπονητής, μάνατζερ ή διαιτητής). Σημαντική επίδραση, επίσης, στην λήψη απόφασης για τη μελλοντική πορεία φαίνεται να έχει η αθλητική ταυτότητα (δηλαδή εάν το άτομο υιοθετεί έναν τρόπο ζωής συνδεδεμένο με τον αθλητισμό) (athletic identity). Από την άλλη μεριά, εντοπίστηκαν και ανασταλτικοί παράγοντες σε σχέση με την απόφαση για το συνδυασμό επαγγέλματος και αθλητισμού, οι οποίοι είναι οι αποπροσανατολιστικοί μύθοι που υπάρχουν γύρω από τον αθλητισμό (όπως, για παράδειγμα, η άποψη ότι η αθλητική επιτυχία συνδέεται αυτόματα με ευρύτερη επιτυχία και έξω από τον αθλητισμό και η άποψη ότι η αναζήτηση ενός επαγγέλματος εκτός αθλητισμού λειτουργεί αποπροσανατολιστικά, αποσπάει την προσοχή του αθλητή και μειώνει την δέσμευσή του στο άθλημά του) η γενικότερη αναποφασιστικότητα που διακατέχει τους έφηβους, η έλλειψη σχετικής

πληροφόρησης γύρω από τα επαγγέλματα, τα προσωπικά βιώματα που δρουν ανασταλτικά στην ατομική επιλογή της καριέρας που επιθυμούν και, τέλος, η έλλειψη γνώσης για την δυνατότητα και τον τρόπο πρόσβασης σε περαιτέρω πληροφόρηση σε θέματα καριέρας. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η διάψευση της παραδοχής ότι ο επαγγελματικός αθλητισμός είναι ένας δελεαστικός και επικερδής κλάδος επαγγελματικής αποκατάστασης για τους αθλητές σε πανεπιστήμια και κολλέγια.

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχει μεγάλη διαβάθμιση διαφορετικών πολιτικών και στρατηγικών που διέπουν το θεσμικό πλαίσιο οριοθέτησης και προώσπισης της ζωής και της καριέρας των αθλητών/φοιτητών. Ο κυριότερος παράγοντας, ο οποίος επισημαίνεται και από την πλευρά των ίδιων των αθλητών, είναι η ανάγκη για μεγαλύτερη ευελιξία εκ μέρους των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, ώστε να καταφέρουν να συνδυάσουν αρμονικά τον αθλητισμό, τις σπουδές και την προσωπική τους ανάπτυξη. Η ευελιξία από την πλευρά των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, θα μπορούσε να περιλαμβάνει ορισμένες διευκολύνσεις, όπως ελαστικότερα κριτήρια εισαγωγής και χρονοδιαγράμματα φοίτησης, ελαστικότητα στις παρακολουθήσεις μαθημάτων κατά τις αγωνιστικές περιόδους και δυνατότητα εκπαίδευσης από απόσταση.

Οι Tyrance, Harris και Post (2013), σε έρευνα που διεξήγαγαν σχετικά με τις προθέσεις επαγγελματικού σχεδιασμού των αθλητών/φοιτητών της Α' κατηγορίας του Αμερικανικού κολεγιακού αθλητισμού (NCAA Division I), σε δείγμα 538 αθλητών-φοιτητές (283 γυναίκες, 255 άνδρες) ηλικίας 18-23 ετών, εντόπισαν ότι οι άνδρες διέθεταν μία πιο εμπειριστατωμένη γνώση της αγοράς εργασίας και των πρόσφατων επαγγελματικών τάσεων σε σχέση με τις γυναίκες και εμφανίζονταν περισσότερο αισιόδοξοι σχετικά με την καριέρα, αλλά από την άλλη πλευρά τόσο οι αθλητές, όσο και οι αθλήτριες προσδοκούν σε μεγαλύτερο βαθμό να αγωνιστούν στον επαγγελματικό αθλητισμό.

Ερευνητικό ενδιαφέρον υπάρχει στην διερεύνηση του κατά πόσο η συμμετοχή σε κάποιο άθλημα στο Λύκειο, επηρεάζει την μελλοντική επαγγελματική επιτυχία. Οι ερευνητές Sauer, Desmond και Heintzelamn (2013) απάντησαν σε αυτό το ερευνητικό προβληματισμό παραθέτοντας δεδομένα από 1940, με συμμετέχοντες άτομα / αθλητές ηλικίας κατά μέσο όρο 42 χρόνων, τα οποία έδειχναν ότι όσοι είχαν συμμετάσχει σε ένα άθλημα στο Λύκειο είχαν μεγαλύτερη επαγγελματική επιτυχία συγκριτικά με εκείνους που δεν είχαν συμμετάσχει. Η επιτυχία αυτή διαπιστώθηκε από τον υψηλότερο δείκτη συναισθηματικής νοημοσύνης που ανέπτυξαν, η οποία τους επέτρεψε να μπορούν να καθοδηγήσουν άλλους στο χώρο εργασίας τους.

Πλεονεκτήματα Διπλής Σταδιοδρομίας (Dual Career)

Σύμφωνα με ευρήματα και μελέτες της διεθνούς βιβλιογραφίας επάνω στο αντικείμενο της Διπλής Σταδιοδρομίας (πχ. Aquilina, 2013; Gaston-Gayles, 2004; Wylleman, Reints & Wanter, 2007) μεταξύ των πλεονεκτημάτων της διπλής σταδιοδρομίας αναφέρονται ο ισορροπημένος τρόπος ζωής, η μείωση του στρες, οι πολλαπλές προσωπικές ταυτότητες που προστατεύουν τους αθλητές από την μονομερή ανάπτυξη, θετικές επιδράσεις στον αυτοέλεγχο των αθλητών και την κοινωνικοποίησή τους, καλύτερο σχεδιασμό καριέρας και τερματισμού αυτής και υψηλότερη δυνατότητα εργασίας μετά τον αθλητισμό (Stambulova, et al., 2015).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013) σε σχετικό οδηγό της για τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με την διπλή σταδιοδρομία των αθλητών αναφέρει ότι τα προγράμματα διπλής σταδιοδρομίας περιλαμβάνουν τα εξής πλεονεκτήματα για τους αθλητές:

- πλεονεκτήματα υγείας (πχ. ισορροπημένος τρόπος ζωής, μειωμένο επίπεδο άγχους, αύξηση ευημερίας)
- αναπτυξιακά πλεονεκτήματα (πχ. καλύτερες συνθήκες ανάπτυξης δεξιοτήτων εφαρμόσιμες στον αθλητισμό, στην εκπαίδευση και σε άλλες πτυχές της ζωής, ανάπτυξη της προσωπικής ταυτότητας του ατόμου, θετικά αποτελέσματα ικανοτήτων αυτοελέγχου του αθλητή)
- κοινωνικά πλεονεκτήματα (πχ. θετικά αποτελέσματα κοινωνικοποίησης, εκτεταμένα κοινωνικά δίκτυα, κοινωνικοί δεσμοί)
- πλεονεκτήματα που σχετίζονται με την συνταξιοδότηση και προσαρμογή στη ζωή μετά τον αθλητισμό (πχ. καλύτερος σχεδιασμός καριέρας, μικρότερη περίοδος προσαρμογής, αποφυγή κρίσης ταυτότητας)
- αύξηση μελλοντικών προοπτικών απασχόλησης (πχ. πρόσβαση σε εργασίες με καλύτερες αποδοχές)

Είναι γεγονός ότι η Διπλή Σταδιοδρομία μπορεί να ωφελήσει συνολικά την κοινωνία και τον αθλητισμό μέσα από την θετική εικόνα των μορφωμένων αθλητών που κάνουν τον αθλητισμό πιο ελκυστικό, λειτουργούν ως θετικά πρότυπα για τους νέους ανθρώπους και αντιπροσωπεύουν την σημασία της αριστείας στην κοινωνία.

Ο Aquilina (2013) σε έρευνα που διεξήγαγε σε μαθητές-αθλητές εντόπισε τα εξής αμοιβαία οφέλη της διπλής σταδιοδρομίας:

- η επικέντρωση σε περισσότερες από μία εκφάνσεις της ζωής απαλλάσσει το άτομο από την ένταση της πίεσης που προέρχεται από την προσπάθεια επίτευξης άριστης επίδοσης τόσο στον αθλητισμό, όσο και στην εκπαίδευση, αφού τα θέτει σε μία προοπτική,
- οι ικανότητες που αποκτώνται σε μια περιοχή μπορούν να μεταφερθούν και να αξιοποιηθούν στην άλλη (πχ. η αναλυτική ικανότητα που μαθαίνεται στο σχολείο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στο άθλημα),
- ο συνδυασμός της πνευματικής διέγερσης με τις σωματικές προκλήσεις της προπόνησης συμβάλλει στην μακροχρόνια διατήρηση του ενδιαφέροντος και της αφοσίωσης και στις δύο δραστηριότητες,
- οι αθλητές έχουν μία αίσθηση ισορροπίας καθώς υπάρχουν περισσότερα πράγματα στην ζωή τους πέραν του αθλητισμού, όπως οι κοινωνικές συναναστροφές και η παρέα με συνομήλικους
- πολλοί αθλητές αισθάνονται απογοήτευση από την αφιέρωσή τους αποκλειστικά στον ελίτ αθλητισμό αγνοώντας την εκπαίδευσή τους
- οι αθλητές αισθάνονται περισσότερο ασφαλείς και έτσι μέσα σε αυτό το κλίμα ασφάλειας ενεργούν καλύτερα για την απόκτηση των απαραίτητων προσόντων, την προετοιμασία τους για την μελλοντική ζωή και ειδικότερα για την μετα-αθλητική τους σταδιοδρομία
- οι αθλητές ανησυχούν για την πορεία τους μετά τον αθλητισμό και την μετάβασή τους στην μετα-αθλητική σταδιοδρομία
- οι αθλητές έχουν καλύτερες επιδόσεις στον αθλητισμό, μέσα σε ένα ακαδημαϊκό περιβάλλον φιλικό προς τον αθλητισμό.

Ο συνδυασμός της ακαδημαϊκής και αθλητικής πορείας και αριστείας από πολλούς θεωρείται ως δυο αντικρουόμενες έννοιες, όμως από μια απόφαση συνδυασμού αυτών των δύο ο αθλητής έχει μόνο να επωφεληθεί. Ναι μεν η διαχείριση της διπλής σταδιοδρομίας δεν είναι εύκολη υπόθεση όμως ο αθλητής μπορεί να γίνει μια ανεξάρτητη αυτοδύναμη προσωπικότητα και η διπλή σταδιοδρομία μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του και ικανοτήτων του σε όλες τις πτυχές της ζωής και του αθλητισμού.

Η ισορροπία της Διπλής Σταδιοδρομίας ως ένας συνδυασμός αθλητισμού και σπουδών μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές-αθλητές να επιτύχουν τους εκπαιδευτικούς και αθλητικούς στόχους, έχοντας μία ισορροπημένη προσωπική ζωή και διατηρώντας την υγεία και την ευημερία τους (Stambulova, et al., 2015). Η έρευνα των ίδιων συγγραφέων έδειξε ότι οι συμμετέχοντες συνειδητοποίησαν ότι οι αφοσίωση στον αθλητισμό και τις σπουδές είναι αδύνατη χωρίς να ληφθεί υπόψη η προσωπική ζωή, η υγεία και η ευημερία και προτείνουν για την ισορροπία της διπλής σταδιοδρομίας να γίνονται εναλλαγές στην προτεραιότητα του αθλητισμού ή των σπουδών ανάλογα με τον ρόλο και τις σχετικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα, σε περίοδο σημαντικών αγώνων ο ρόλος της εκπαίδευσης μειώνεται λίγο, αλλά όταν δίνονται εξετάσεις στο σχολείο ελαττώνονται οι ώρες προπόνησης.

Ερευνητικά δεδομένα για τη μετάβαση και τη διπλή σταδιοδρομία

Σε έρευνα που διεξήχθη το 2013 από την Ομοσπονδία Επαγγελματιών Παικτών (Professional Players Federation, UK) και τους Porter και Barnes (2013) σχετικά με την πνευματική, σωματική και οικονομική ευημερία των συνταξιοδοτημένων επαγγελματιών αθλητών, εξετάστηκαν οι ζωές περισσότερων από 1000 επαγγελματιών αθλητών. Από αυτή τη μελέτη, το 32% των συμμετεχόντων δεν αισθάνονται να έχουν τον έλεγχο της ζωής τους δύο χρόνια αφού τερματίσουν την αθλητική τους καριέρα και το 24% αντιμετωπίζει σωματικά, πνευματικά, οικονομικά προβλήματα και προβλήματα εθισμού. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα προβλήματα που φαίνεται να αντιμετωπίζει ένας αθλητής τον πρώτο χρόνο μετά τη συνταξιοδότησή του από το εκάστοτε άθλημα είναι υψηλά επίπεδα άγχους και στρές (17%), απώλεια αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης (16%) και κατάθλιψη ή συναισθήματα απελπισίας (16%). Στην ίδια μελέτη αποδεικνύεται ότι 1 στους 5 αθλητές που αντιμετωπίζουν προβλήματα μετά τον τερματισμό της αθλητικής τους καριέρας είναι άτομα που δεν ήταν ικανοποιημένα από την αθλητική τους πορεία. Επίσης, 25% των ατόμων που είναι δυσαρεστημένα με τη μετάβαση τους στη μετά-αθλητισμού ζωή, δηλώνουν μη ευχαριστημένοι με την τωρινή τους κατάσταση.

Ιδιαίτερα σημαντικά είναι ευρήματα που δείχνουν ότι ακόμα και στα αθλήματα με υψηλές οικονομικές απολαβές, όπως το NBA και το NFL, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αθλητές κατά τη μετάβαση είναι ιδιαίτερα έντονες κυρίως λόγω της αδυναμίας αποτελεσματικής διαχείρισης της περιουσίας τους είτε λόγω

οικογενειακών προβλημάτων. Αναφορές από διάφορες πηγές, λένε ότι οι αθλητές του NFL σε ποσοστό 78% είναι είτε χρεοκοπημένοι είτε αντιμετωπίζουν έντονα οικονομικά προβλήματα για διάφορους λόγους (Torre, 2009) τα δύο πρώτα χρόνια μετά τη λήξη της αθλητικής καριέρας. Ένα 15,7% έχουν κάνει, μέσα στην πρώτη δεκαετία, επίσημο αίτημα πτώχευσης. Στο NBA το 60% των αθλητών αναμένεται να είναι χρεοκοπημένοι την πρώτη πενταετία της απόσυρσής τους από την ενεργό δράση. Ταυτόχρονα οι επιπτώσεις στην προσωπική ζωή φαίνεται να είναι εξίσου αρνητικές. Όπως αναφέρει ο Torre (Sports Illustrated, 2009) το ποσοστό των διαζυγίων στους Αμερικάνους αθλητές κυμαίνεται μεταξύ 60% - 80%.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με την εφημερίδα DieWelt (2011) το 20-25% των πρώην επαγγελματιών ποδοσφαιριστών έχει περισσότερα χρέη από ότι περιουσία, κάτι που επιβεβαιώνουν και οι Daudert and Daudert (2003), που μιλούν για ένα 26%. και μόλις ένα 9% που είναι οικονομικά αποκατεστημένοι.

Αργότερα το 2014, σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την Ένωση Γάλλων Παικτών Καλαθοσφαίρισης (SNB) για τη ζωή των επαγγελματιών καλαθοσφαιριστών μετά τον τερματισμό της αθλητικής τους πορείας εξήχθησαν εξίσου χρήσιμα συμπεράσματα. Γενικά, οι παίκτες αισθάνονται μη-ανταγωνιστικοί κατά τη συνταξιοδότηση τους από τον αθλητισμό. Πιο συγκεκριμένα τώρα, το 1/3 περίπου δεν επέλεξε την επαγγελματική του κατάσταση, το ίδιο ποσοστό επίσης δεν είχε σχεδιάσει τη μετάβαση του αυτή και δεν αποχώρησε οικειοθελώς από την ενεργό δράση. Επιπλέον, 50% των αθλητών αυτών δεν ήταν σε θέση να δεχτούν βοήθεια για τη μετάβαση στη μετα-αθλητική ζωή και μεγάλο ποσοστό ισχυρίστηκε ότι υπέφερε από προβλήματα εθισμού (αλκοόλ, ναρκωτικά) κατά τη διάρκεια της μετάβασης. Μετά τον τερματισμό της αθλητικής τους σταδιοδρομίας οι επαγγελματίες καλαθοσφαιριστές σε ποσοστό 3% ήταν άνεργοι, 8% εργάζονταν σε αντικείμενα σχετικά ή μη με τον αθλητισμό, 54% σε αντικείμενα που δεν σχετίζονται με τον αθλητισμό και 35% σε αντικείμενα σχετικά με τον αθλητισμό. Στην ίδια μελέτη, φαίνεται ότι το 76% των παικτών τερμάτισε οικειοθελώς την καριέρα του, το 73% δεν είχε σχεδιάσει τη μετάβαση του στη μετα-αθλητική πορεία, το 68% δεν επέλεξε την τωρινή του επαγγελματική απασχόληση, ενώ η επιλογή εκπαιδευτικού προγράμματος ή επαγγέλματος έγινε κατά κύριο λόγο βάση προσπαθειών, ευκαιριών, ικανοτήτων και άλλων λόγων.

Τέλος, μια πιο πρόσφατη μελέτη που διεξήχθη από την ομοσπονδία των Επαγγελματιών Ποδοσφαιριστών Αυστραλίας (PFA, 2015) σχετικά με τη

συνταξιοδότηση και μετάβαση των ποδοσφαιριστών στην Αυστραλία, έδειξε ότι 45,2% των πρώην παικτών αξιολογούν τη μετάβαση τους ως δύσκολη ή πολύ δύσκολη και το 47,9% προτιμούσε τη ζωή του ως επαγγελματία ποδοσφαιριστή. Οι κύριες αιτίες για τις οποίες η μετάβαση των αθλητών στη μετα-αθλητική τους ζωή καθίσταται τόσο σκληρή είναι:

- Δεν ήταν επαρκώς ψυχολογικά προετοιμασμένοι
- Έλλειψη επικοινωνίας με τους συμπαίκτες
- Οικονομική αβεβαιότητα
- Μη-οικειοθελής συνταξιοδότηση

Από την άλλη μεριά, οι αντίστοιχοι παράγοντες που καθιστούν τη μετάβαση πιο εύκολη σχετίζονται με:

- Επαρκώς αναπτυγμένο δίκτυο
- Ψυχολογική προετοιμασία
- Ύπαρξη σχεδιασμού της μετάβασης
- Οικονομική βεβαιότητα

Στην ίδια μελέτη, αναφέρεται ότι το 47,1% των πρώην αθλητών δεν είναι ικανοποιημένοι με την απασχόληση τους, 12 μήνες μετά τη συνταξιοδότηση τους και 65,7% υποστήριξε ότι η δέσμευση τους στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό επιδρά αρνητικά στην ικανότητα τους να σπουδάσουν. Σημαντικό εύρημα είναι επίσης ότι όταν οι αθλητές ρωτήθηκαν τι θα συμβούλευαν τη νέα γενιά ποδοσφαιριστών εκείνοι είπαν κατά σειρά προτεραιότητας:

1. Αναπτύξτε και εργαστείτε σε εναλλακτικά μονοπάτια καριέρας
2. Μορφωθείτε
3. Αναπτύξτε τον εαυτό σας, προσωπικά και επαγγελματικά
4. Γίνεται οικονομικά συνετοί
5. Αναπτύξτε ένα ποιοτικό δίκτυο υποστήριξης πέρα από το ποδόσφαιρο
6. Βρείτε ενδιαφέροντα/χομπυ
7. Αναπτύξτε δεξιότητες διασύνδεσης
8. Βεβαιωθείτε ότι έχετε κατανοήσει τις συμβατικές σας υποχρεώσεις και τα εργασιακά σας δικαιώματα
9. Πάρτε έναν σύμβουλο
10. Κάντε εθελοντική εργασία
11. Κατανοήστε τα συμβόλαια και τις συμφωνίες που έχετε συνάψει

12. Εστιάζετε στο ποδόσφαιρο

Διπλή σταδιοδρομία, φορείς & προετοιμασία

Η Λευκή Βίβλος για τον Αθλητισμό (2007) υποβληθείσα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Επιτροπή των Περιφερειών και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποτελεί την πρώτη πρωτοβουλία μεγάλης κλίμακας για τον αθλητισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο και παρέχει στρατηγικές κατευθύνσεις για το ρόλο του αθλητισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδίως σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο.

Οι ενέργειες και πράξεις της Διπλής Σταδιοδρομίας Αθλητών-τριών (ΔΣΑ) συμβάλλουν σημαντικά στην επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής 2020 (Europe 2020 Strategy), δηλαδή στην πρόληψη της διαρροής των μαθητών-φοιτητών από το εκπαιδευτικό σύστημα, στην αποφοίτηση μεγαλύτερου αριθμού φοιτητών από την Τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην επίτευξη υψηλότερων δεικτών απασχολησιμότητας των εν ενεργεία και παλαιών αθλητών και στη διατήρηση περισσότερων αθλητών ενεργών στο αθλητικό σύστημα.

Σύμφωνα, επίσης, με τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την Διπλή Σταδιοδρομία Αθλητών-ΔΣΑ (EU, Guidelines on Dual Careers of Athletes, 28-9-2012), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται: α) να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αθλητικών οργανισμών και των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ) με σκοπό την υποστήριξη της ανάπτυξης και εφαρμογής πολιτικών αναφορικά με τη Διπλή Σταδιοδρομία Αθλητών (οδηγία 27) και β) να ενθαρρύνει και να υποστηρίξει τα ΑΕΙ, σε συνεργασία με αθλητικούς οργανισμούς, να σχεδιάσουν εκπαιδευτικά προγράμματα για εν ενεργεία και παλαιούς αθλητές, όπως προγράμματα εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης (e-learnngs) (οδηγία 29).

Βάσει των παραπάνω Οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προτείνονται μέτρα που αφορούν στην εκπαίδευση, την υγεία, την εργασία και την οικονομική κατάσταση των εν ενεργεία και παλαιών αθλητών. Ένα από αυτά τα προγράμματα αφορά στη Διά Βίου Μάθηση μέσω ειδικά προσαρμοσμένων ακαδημαϊκών κύκλων, τη συμβολή της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης (distance learning), και της διεξαγωγής ειδικών γεγονότων (συνεδρίων, workshops, γεγονότων δικτύωσης - networking events), όπου οι αθλητές-αθλήτριες θα πληροφορούνται από ειδικούς για σχετικές

διαθέσιμες υπηρεσίες και την τρέχουσα κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας και γενικότερα στην αθλητική βιομηχανία.

Για να εξασφαλιστεί η επανένταξη των επαγγελματιών αθλητών στην αγορά εργασίας μετά τη διακοπή της αθλητικής σταδιοδρομίας τους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό, να συνυπολογίζεται έγκαιρα η πολιτική «Διπλής Σταδιοδρομίας» σε νέους αθλητές και νέες αθλήτριες, μέσω δημιουργίας τοπικών κέντρων κατάρτισης υψηλής ποιότητας, που θα προασπίζουν τα ηθικά, εκπαιδευτικά και επαγγελματικά συμφέροντα των αθλητών (Λευκή Βίβλος για τον Αθλητισμό, 2007).

Οι κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο αθλητισμός και η διασφάλιση της διπλής καριέρας των αθλητών/αθλητριών είναι:

- η διαφύλαξη της ανάπτυξης των νεαρών αθλητών - ειδικότερα στην εξειδίκευση αθλήματος που πραγματοποιείται σε πολύ μικρή ηλικία,
- η διαφύλαξη της βασικής εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης, των αθλητών,
- η προσβασιμότητα των αθλητών με ειδικές ικανότητες,
- η διαφύλαξη των ισορροπιών ανάμεσα στην αθλητική προπόνηση και την εκπαίδευση, του μεταβατικού σταδίου επανένταξης μετά την διακοπή της άθλησης, όπως επίσης και της ισορροπίας ανάμεσα στον αθλητισμό και την εργασία και
- οι περιπτώσεις αθλητών που αναγκάζονται να τερματίσουν πρόωρα την αθλητική τους καριέρα.

Φορείς & διεθνείς πρακτικές διπλής σταδιοδρομίας

Η αποχώρηση από τον αθλητισμό είναι δεδομένη και αναπόφευκτη για τους αθλητές και αρκετοί αντιμετωπίζουν δυσκολίες προσαρμογής όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με την κατάσταση μετάβασης. Για την αντιμετώπιση των συγκεκριμένων δυσκολιών, τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί, από διάφορους οργανισμούς, κυβερνητικούς φορείς και αθλητικά ινστιτούτα, μία σειρά από προγράμματα επαγγελματικής μετάβασης (transition programs) και κατάρτισης, που βοηθούν την ομαλή μετάβαση των αθλητών σε νέους τομείς απασχόλησης.

Το Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο Καριέρας του Καναδά, το 1985, δημιούργησε ένα από τα πρώτα προγράμματα επαγγελματικής μετάβασης, με στόχο

την προετοιμασία των ελίτ αθλητών, για μία «ομαλή» μετάβαση σε καθεστώς συνταξιοδότησης. Αντίστοιχα, το 1988, η Ολυμπιακή Επιτροπή των ΗΠΑ, δημιούργησε το Πρόγραμμα Επαγγελματικής Μετάβασης για Αθλητές, με στόχο την παροχή βοήθειας στους αθλητές που βρίσκονταν στο μεταβατικό στάδιο της συνταξιοδότησης. Από το 1991, το Ολυμπιακό Κέντρο Εύρεσης Εργασίας παρέχει υποστήριξη σε αθλητές Ολυμπιακού επιπέδου προκειμένου να μπορέσουν να αναπτύξουν μία επιτυχημένη επαγγελματική σταδιοδρομία, παράλληλα με την επίτευξη των αθλητικών τους στόχων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα προγραμμάτων και πρακτικών αποτελεί, επίσης το Πρόγραμμα Αθλητικής Καριέρας & Εκπαίδευσης Αθλητών (ACE - Athlete Career and Educational Programme), που υλοποιείται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ιδρύθηκε το 1999 με στόχο την παροχή υποστήριξης σε αθλητές υψηλού επιπέδου, σε θέματα σχετικά με την καριέρα, την εκπαίδευση και την προσωπική τους εξέλιξη. Η κεντρική φιλοσοφία στην οποία βασίζεται το πρόγραμμα είναι ότι οι αθλητές με ισορροπημένη προσωπικότητα και τρόπο ζωής, είναι πιο πιθανό να επιτύχουν τους αθλητικούς τους στόχους, να αντιμετωπίσουν καλύτερα ενδεχόμενα προβλήματα τραυματισμών και συνταξιοδότησης και να αισθάνονται ασφαλείς για τη μελλοντική τους καθημερινότητα, χωρίς τον αθλητισμό. Το πρόγραμμα αυτό ξεκινάει με μία ατομική αξιολόγηση του κάθε αθλητή προκειμένου να προσδιοριστεί το μορφωτικό, το επαγγελματικό και το προσωπικό του επίπεδο, με στόχο την προσαρμογή του προγράμματος στις δικές του απαιτήσεις και ανάγκες. Όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο το πρόγραμμα παρέχει την απαραίτητη πληροφόρηση και την υποστήριξη για πρόσβαση σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, για τη βελτίωση της προσωπικότητάς του παρέχονται μαθήματα σχετικά με την οργάνωση των οικονομικών του, την αντιμετώπιση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και την ανάπτυξη ικανοτήτων εξεύρεσης εργασίας, ενώ για την επαγγελματική του σταδιοδρομία παρέχεται πληροφόρηση και υποστήριξη σχετικά με τις διαθέσιμες επιλογές εργασίας, καθώς και το βαθμό καταλληλότητας για κάθε τύπου εργασίας. Επιπλέον, το πρόγραμμα παρέχει υποστήριξη για την «ομαλή» μετάβαση των αθλητών στα νέα δεδομένα καθημερινότητας και την αντιμετώπιση περιστατικών όπως τραυματισμοί, συνταξιοδότηση, κλπ. Τέλος, στους εν ενεργεία αθλητές το πρόγραμμα προσφέρει θέσεις εργασίας με ελαστικό ωράριο συμβατό με τις αθλητικές τους υποχρεώσεις, καθώς και προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης.

Το 2006 ιδρύθηκε στην Αυστρία το "Karriere Danach" (δηλαδή, "καριέρα μετά την καριέρα» - KADA) για να βοηθήσει τους αθλητές να διασφαλίσουν το μέλλον τους με την προετοιμασία τους για μια μετα-αθλητική σταδιοδρομία.

Επίσης, στη Γαλλία δημιουργήθηκε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη Διπλή Σταδιοδρομία. Το Γαλλικό Υπουργείο Υγείας και Αθλητισμού ίδρυσε το Institut National du Sport, de l'Expertise et de la Performance (INSEP), 17 περιφερειακά κέντρα εκπαίδευσης και κατάρτισης και τρεις εθνικές αθλητικές ακαδημίες, με στόχο τη συμβολή στην ανάπτυξη των ελίτ αθλητών, διευκολύνοντας την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής τους και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, το INSEP παρέχει μαθήματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στο προσωπικό και τα διευθυντικά στελέχη των ελίτ αθλημάτων.

Από το 2009, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει παράσχει οικονομική υποστήριξη για 18 διακρατικά σχέδια για την αντιμετώπιση των διαφόρων πτυχών της ευρωπαϊκής Διπλής Σταδιοδρομίας των αθλητών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009, 2013a, 2013b, 2016), συμπεριλαμβανομένης της δικτύωσης μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, δράσεις ευαισθητοποίησης και συλλογή δεδομένων μέσω διαβουλεύσεων ή ερευνών. Σε τέτοιου είδους σχέδια στην Ελλάδα έχουν συμμετάσχει και κάποιοι ελληνικοί φορείς, όπως ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβόμενων Πετοσφαιριστών (ΠΑ.Σ.Α.Π.) PDM – Players Development Manager Exchange Project (EAC-2013-0491), ως partner της EU Athletes (European Elite Athletes Association) και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου με την υλοποίηση του Athlete Dual Career Program, ένα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό πρόγραμμα για αθλητές. Μια κοινή παράμετρος των προγραμμάτων αυτών είναι η δημιουργία και εφαρμογή ενός γόνιμου διαλόγου μεταξύ των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, των αθλητικών οργανώσεων και φορέων για την προώθηση της διπλής σταδιοδρομίας για μαθητές-αθλητές, με την εφαρμογή στρατηγικών της διπλής σταδιοδρομίας, καθώς και την ενσωμάτωση των πρώην αθλητών στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, για να αναπτυχθεί ένα σύνολο ελάχιστων απαιτήσεων ποιότητας για τις υπηρεσίες και τις εγκαταστάσεις της διπλής καριέρας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση χρηματοδοτεί προσφορές και αντίστοιχα προγράμματα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014a). Παρά τη μεταβλητότητα των μεθοδολογικών προσεγγίσεων, τα προγράμματα αυτά παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για την κατανόηση του ευρωπαϊκού φαινομένου της Διπλής Σταδιοδρομίας, προσφέροντας πιθανές λύσεις για την ανάπτυξη, τη μεταφορά ή/και την εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών για την ανάληψη πρωτοβουλιών μεγάλης

κλίμακας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε γενικές γραμμές, μια θετική σχέση μεταξύ του αθλητισμού και των εκπαιδευτικών φορέων καθορίζει τα αποτελεσματικά προγράμματα και τις βέλτιστες πρακτικές. Αντίθετα, η πολλαπλότητα/εξειδίκευση των φορέων και των διαφόρων ρόλων τους στην υποστήριξη της διπλής σταδιοδρομίας των ελίτ μαθητών-αθλητών αμφισβητεί την γενίκευση ενός εθνικού προγράμματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η εφαρμογή των προγραμμάτων διπλής σταδιοδρομίας διαφέρει ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μάλιστα, τα κρατικά προγράμματα διπλής σταδιοδρομίας που έχουν υιοθετηθεί από τη Γαλλία, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούν άριστες πρακτικές τέτοιων πράξεων.

Παράλληλα ιδιαίτερα έντονη είναι η δραστηριοποίηση Συνδέσμων Αθλητών ανά τον κόσμο σε προγράμματα Διπλής Σταδιοδρομίας και προετοιμασίας των αθλητών για την μετά αθλητισμό επαγγελματική και προσωπική ζωή. Ο Σύνδεσμος των Αμερικάνων Καλαθοσφαιριστών (NBPA) και ο αντίστοιχος των αθλητών του Αμερικάνικου Ποδοσφαίρου (NFLPA) έχουν αναπτύξει ειδικά τμήματα (Players Development Departments). Την ίδια στιγμή που στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία, οι εκεί Σύνδεσμοι Αθλητών Ράγκμπι και Κρίκετ (RPA, CPA, IRUPA) έχουν αναπτύξει την πρακτική των Players Development Managers, οι οποίοι αναλαμβάνουν να βοηθήσουν και να καθοδηγήσουν εν ενεργεία αθλητές ώστε να αποκτήσουν τα απαραίτητα εφόδια για μια επιτυχημένη «μετάβαση», στοχεύοντας σε 4 τομείς κλειδιά: α) προσωπική ανάπτυξη, β) μετάβαση σε νέα καριέρα, γ) ισορροπία στον τρόπο ζωής, δ) εκπαίδευση – μόρφωση (therpa.org.uk, 2014). Η FIFPro, η παγκόσμια ένωση των ποδοσφαιριστών, σε συνεργασία με το Δανέζικο πανεπιστήμιο Nordjylland University, προσφέρει τη δυνατότητα για εξ αποστάσεως σπουδές σε ποδοσφαιριστές να τον κόσμο (FIFPro, 2011).

Τέλος, η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή (ΔΟΕ), σε συνεργασία με τον όμιλο διαχείρισης προσωπικού Adecco, προσπαθεί να βοηθήσει Ολυμπιονίκες να βρουν εργασία μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ. ΜΕΘΟΔΟΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

Στο παρόν κεφάλαιο περιγράφεται αναλυτικά η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της ερευνητικής μελέτης. Συγκεκριμένα, σε αυτό το μέρος της διπλωματικής εργασίας παρουσιάζεται ο σχεδιασμός και η διαδικασία της συλλογής των δεδομένων, η μέθοδος δειγματοληψίας, ενώ παράλληλα περιγράφεται αναλυτικά ο σχεδιασμός του ερευνητικού εργαλείου και αναφέρονται οι τεχνικές ανάλυσης δεδομένων που χρησιμοποιούνται για την εξαγωγή των βασικών αποτελεσμάτων.

Σχεδιασμός συλλογής δεδομένων

Η εκπόνηση της παρούσας ερευνητικής μεθοδολογίας εστιάζει στη συλλογή πρωτογενών δεδομένων μέσα από τη διεξαγωγή ποσοτικής έρευνας και δημοσκοπήσης. Η χρήση ποσοτικής έρευνας αποσκοπεί στη μεγιστοποίηση της αντικειμενικότητας, της αναπαραγωγής και της γενίκευσης των ευρημάτων σε ευρύτερους πληθυσμούς. Η ποσοτική έρευνα είναι κατά κύριο λόγο περιγραφική ή αιτιολογική. Η ερευνητική αυτή προσέγγιση χαρακτηρίζεται από την εφαρμογή και χρήση των δοκιμών (tests), των δημοσκοπήσεων (surveys), των τεχνικών παρατήρησης (observational techniques) και των πειραμάτων (experiments) για τη συλλογή των δεδομένων και βασίζεται στην εξέταση στατιστικών υποθέσεων που αντιστοιχούν σε ερευνητικές ερωτήσεις (Creswell, 2003).

Η συγκεκριμένη ερευνητική μελέτη αποτελεί μια περιγραφική έρευνα, δηλαδή έρευνα με στόχο την περιγραφή πραγμάτων και καταστάσεων (Kotler & Armstrong, 2011). Η παρούσα μελέτη, επίσης, χρησιμοποιεί τη δημοσκοπήση ως μέθοδο συλλογή δεδομένων, που αποτελεί μια ευρύτατα χρησιμοποιούμενη μέθοδο για τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων, ενώ παράλληλα θεωρείται η καταλληλότερη προσέγγιση για τη συλλογή περιγραφικών πληροφοριών (Kotler & Armstrong, 2011). Επιπλέον, η περιγραφική έρευνα θεωρητικά περιλαμβάνει δύο εναλλακτικά σχέδια: το longitudinal και το cross-sectional (Creswell, 2003). Το διατομεακό (cross-sectional) σχέδιο είναι κατάλληλο στην περίπτωση της παρούσας εργασίας. Η χρήση του σχεδίου αυτού δείχνει ότι το επιλεγόμενο δείγμα μετρήθηκε μία μόνο φορά, μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι η έρευνα αποτυπώνει

τη στιγμιαία εικόνα των εξεταζόμενων μεταβλητών και όχι τη διαχρονική τους εξέλιξη.

Η ερευνητική αυτή μεθοδολογία συνολικά είναι κατάλληλη στη συγκεκριμένη περίπτωση, καθώς ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση του εκπαιδευτικού και επαγγελματικού υποβάθρου των Ελλήνων αθλητών/τριών που ασχολούνται με τον πρωταθλητισμό και ο προσδιορισμός της σύνδεσης, αν αυτή υπάρχει, με τις αντιλήψεις τους σχετικά με τη μελλοντική τους μετάβαση, κυρίως στον επαγγελματικό χώρο. Η μελέτη αποσκοπεί στη διερεύνηση του βαθμού ευαισθητοποίησης και εμπλοκής των αθλητών-πρωταθλητών σε δράσεις Διπλής Σταδιοδρομίας, που στόχο έχουν την προετοιμασία τους για την επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας.

Δείγμα

Κρίσιμη για την άρτια εκπόνηση μιας ερευνητικής μελέτης θεωρείται η επιλογή του δείγματος, καθώς η αντιπροσωπευτικότητα αυτού επηρεάζει την ακρίβεια των εκτιμήσεων και των μετρήσεων.

Ο υπό μελέτη πληθυσμός της παρούσας εργασίας είναι ο πληθυσμός των ελίτ-επαγγελματιών αθλητών στην Ελλάδα και η επιλογή του δείγματος θα γίνει από αυτόν τον πληθυσμό. Η μονάδα δειγματοληψίας είναι άτομα που κάνουν πρωταθλητισμό, διακρίνονται στην κατηγορία τους και αμείβονται για αυτή τους τη δραστηριότητα. Για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων και εκτιμήσεων από την πραγματοποίηση της μελέτης, το δείγμα που εξετάστηκε αποτελείται από 229 συμμετέχοντες.

Το δείγμα αποτελείται από άτομα που αποτελούν Έλληνες αθλητές της Α1 Εθνικής κατηγορίας ανδρών και γυναικών της πετοσφαίρισης, της Α1 κατηγορίας των ανδρών της υδατοσφαίρισης και της καλαθοσφαίρισης, καθώς και των επίλεκτων αθλητών – στρατευσίμων του Ανώτατου Συμβουλίου Αθλητισμού Ενόπλων Δυνάμεων.

Μέθοδος δειγματοληψίας

Η μέθοδος δειγματοληψίας που χρησιμοποιήθηκε ήταν αυτή της δειγματοληψίας μη πιθανότητας και πιο συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκε δείγμα

ευκολίας (convenience sample, Cassady 1945), δηλαδή, η επιλογή των συμμετεχόντων στην έρευνα έγινε με μη τυχαίο τρόπο και η επιλογή τους αποτελεί αποτέλεσμα ευκολίας προσβασιμότητας τους. Στην έρευνα συμμετείχαν αθλητές και αθλήτριες ομάδων στους οποίους ο ερευνητής μπορούσε να έχει πρόσβαση, ενώ η επιλογή των ατόμων που συμμετείχαν στη μελέτη μέσα από αυτές της ομάδες έγινε με τυχαίο τρόπο.

Η έρευνα διεξήχθη με προσωπική άμεση επαφή (face-to-face) ερευνητή και ερωτώμενου, μέσα από προσωπική συνέντευξη. Η προσέγγιση των ερωτηθέντων έγινε στους χώρους προπόνησης, στο (ΑΣΑΕΔ) για τους ένστολους αθλητές, και κατά τη διάρκεια των Γενικών Συνελεύσεων των Συνδέσμων των Αθλητών. Η διάρκεια συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων και διεξαγωγής της έρευνας ήταν το διάστημα Φεβρουάριος – Ιούνιος 2016.

Εργαλείο συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή των πρωτογενών δεδομένων και τη διεξαγωγή της ποσοτικής και περιγραφικής έρευνας, όπως περιεγράφηκε παραπάνω επιλέγει ως εργαλείο συλλογής δεδομένων το δομημένο και τυποποιημένο ερωτηματολόγιο. Οι έρευνες με ερωτηματολόγιο επιτρέπουν στον ερευνητή να συγκεντρώσει στοιχεία σχετικά με:

- γεγονότα του προσωπικού πεδίου των ατόμων, του άμεσου περιβάλλοντος και της συμπεριφοράς τους,
- υποκειμενικές κρίσεις, γνώμες, στάσεις, προδιαθέσεις, κίνητρα και
- γνώσεις πάνω σε συγκεκριμένα θέματα που μελετάει η έρευνα (Javeau Claude, 1992).

Το ερωτηματολόγιο είναι το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο εργαλείο συλλογής στοιχείων στην έρευνα, καθώς αποτελεί ένα ευέλικτο μέσο συλλογής δεδομένων, αφού ο ερευνητής μπορεί να συμπεριλάβει διαφορετικά είδη ερωτήσεων και να μελετήσει διαφορετικές πτυχές της ανθρώπινης συμπεριφοράς, στάσης και αντιλήψεων. Είναι σημαντικό ότι η χρήση ερωτηματολογίου ως εργαλείου συλλογής πρωτογενών δεδομένων συνηθίζεται, καθώς αυτό αποτελεί το φθηνότερο τρόπο συλλογής δεδομένων, οι ερωτηθέντες έχουν ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς και η ανωνυμία των απαντήσεων δίνει την ευχέρεια στους ερωτώμενους να απαντούν με ειλικρίνεια, κυρίως σε ευαίσθητες ερωτήσεις που αφορούν προσωπικά δεδομένα, στάσεις, γνώμες και αντιλήψεις.

Το ερωτηματολόγιο θα πρέπει να είναι σαφές, αποδεκτό και λειτουργικό. Ο σχεδιασμός του διέπεται από μία σειρά από κανόνες. Οι ερωτήσεις πρέπει να είναι σαφείς, κατανοητές και σχεδιασμένες με τρόπο που να αποσπούν από τον ερωτώμενο αληθείς και ακριβείς απαντήσεις. Επιπλέον το απαντητικό σχήμα πρέπει να είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να διευκολύνει την καταγραφή των απαντήσεων. Σημαντική, όμως, είναι και η σειρά με την οποία τίθενται οι ερωτήσεις καθώς πρέπει ο χειρισμός και η απάντηση του ερωτηματολογίου να γίνεται με εύκολο τρόπο και το ερωτηματολόγιο να είναι μικρό, διασκεδαστικό και ελκυστικό. Λαμβάνοντας υπόψη, λοιπόν, τους παραπάνω κανόνες σχεδιάστηκε το ερωτηματολόγιο με το οποίο διεξήχθη η ποσοτική έρευνα. Για τις ανάγκες εκπόνησης της παρούσας διερεύνησης, σχεδιάστηκε ένα απλό, σαφές και κατανοητό στη διατύπωση των ερωτήσεων ερωτηματολόγιο, η έκταση του οποίου δεν ήταν μεγάλη με σκοπό να είναι εύκολο και σύντομο στην συμπλήρωση του.

Μέσα από την κατάλληλη χρήση εργαλείων και κλιμάκων κατά το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου επιδιώκεται η συλλογή στοιχείων σχετικά με το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό υπόβαθρο των Ελλήνων αθλητών/τριών που ασχολούνται με τον πρωταθλητισμό και με τις αντιλήψεις τους και τις ενδεχόμενες ανησυχίες τους σχετικά με τη μελλοντική τους μετάβαση στον επαγγελματικό και εκπαιδευτικό βίο μετά τον τερματισμό της αθλητικής τους καριέρας.

Το ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας περιλάμβανε 25 ερωτήσεις (το πλήρες ερωτηματολόγιο παρατίθεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι). Οι ερωτήσεις που περιλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο αφορούν:

- ⇒ Το άθλημα ενασχόλησης του ερωτώμενου.
- ⇒ Τη συμμετοχή του ή μη του αθλητή στην Εθνική Ομάδα και τον αριθμό των συμμετοχών του σε αυτή.
- ⇒ Τη βοήθεια που λαμβάνει ένας αθλητής από την πολιτεία λόγω της ενασχόλησής του με τον αθλητισμό σε επαγγελματικό επίπεδο.
- ⇒ Τις ετήσιες οικονομικές απολαβές του αθλητή, όλα τα χρόνια της ενασχόλησής του σε υψηλό επίπεδο απόδοσης και επίδοσης.
- ⇒ Τα θετικά της ενασχόλησης με τον αθλητισμό σε υψηλό επίπεδο.
- ⇒ Την παράλληλη εργασία του ατόμου με την αθλητική καριέρα, αν αυτή υπάρχει.

- ⇒ Το επιθυμητό κλάδο επαγγελματικής αποκατάστασης του ατόμου μετά τη λήξη της αθλητικής του σταδιοδρομίας.
- ⇒ Την ιδανική ηλικία λήξης της αθλητικής σταδιοδρομίας.
- ⇒ Την προετοιμασία του ατόμου-αθλητή για τη μελλοντική του επαγγελματική αποκατάσταση και τη μετάβαση του στον επαγγελματικό χώρο.
- ⇒ Τις αντιλήψεις και τα συναισθήματα του ατόμου σχετικά με τις σπουδές του.
- ⇒ Την αντίληψη του ατόμου για το ιδανικό περιεχόμενο και την αξιοπιστία των φορέων ενός προγράμματος εκπαίδευσης και προετοιμασίας αθλητών για την επαγγελματική και προσωπική τους ζωή, μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας.
- ⇒ Δημογραφικά χαρακτηριστικά του αθλητή (φύλο, ηλικία, έτη ενασχόλησης με τον πρωταθλητισμό, οικογενειακή κατάσταση και μορφωτικό επίπεδο)

Πριν από την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου στους συμμετέχοντες δινόταν ένα σημείωμα, το οποίο περιλάμβανε δήλωση του σκοπού της μελέτης, από ποιόν διεξαγόταν, καθώς και το εκπαιδευτικό ίδρυμα, στο πλαίσιο σπουδών του οποίου διεξαγόταν η μελέτη. Επιπλέον, οι ερωτώμενοι διαβεβαιώνονταν ότι οι απαντήσεις τους ήταν ανώνυμες και απόλυτα εμπιστευτικές και επρόκειτο να ομαδοποιηθούν με αυτές άλλων ερωτώμενων, ώστε να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για στατιστικούς σκοπούς.

Μετρήσεις εξεταζόμενων μεταβλητών

Για τη συλλογή στοιχείων στο ερωτηματολόγιο χρησιμοποιήθηκαν κλειστές τυποποιημένες (close-end, ο ερευνητής δίνει τις εναλλακτικές επιλογές και οι ερωτηθέντες επιλέγουν την απάντηση που τους εκφράζει μέσα από αυτές, Kotler & Armstrong, 2011) και ανοιχτές (open-end, οι ερωτηθέντες καλούνται να συμπληρώσουν μόνοι τους την απάντηση στην ερώτηση που τους τίθεται, Kotler & Armstrong, 2011) ερωτήσεις. Ειδικότερα, οι χρησιμοποιούμενες κλίμακες μέτρησης είναι διχοτομικές ονομαστικές κλίμακες, κλίμακες σταθερού αθροίσματος, κατάταξης και multiple choice.

Προέλεγχος εργαλείου συλλογής δεδομένων-Πιλοτική έρευνα (pretest)

Αφού σχεδιαστεί και συνταχθεί ένα πρώτο προσχέδιο (draft) του ερωτηματολογίου από τον ερευνητή, αυτό διανεμήθηκε σε 15 άτομα για πιλοτική έρευνα. Τα άτομα αυτά προέρχονταν από τη μονάδα δειγματοληψίας. Σκοπός της πιλοτικής έρευνας είναι να καταγράψει μια γενική εικόνα των αποτελεσμάτων, να χρονομετρηθεί η διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, ώστε ο χρόνος αυτός να μην υπερβαίνει τα 10 λεπτά και να εντοπισθούν τυχόν παραλήψεις, ασάφειες, παρερμηνείες, συντακτικά και ορθογραφικά λάθη. Μετά τη διεξαγωγή της πιλοτικής έρευνας και αφού έγιναν οι απαραίτητες διορθώσεις ξεκίνησε η συλλογή των δεδομένων.

Ανάλυση δεδομένων μελέτης

Αφού ολοκληρώθηκε η συγκέντρωση και η οργάνωση των στοιχείων που συλλέχθηκαν από τους ερωτώμενων προχωρήσαμε στην ανάλυσή τους. Τα ερωτηματολόγια τέθηκαν υπό αποδελτίωση και επεξεργασία και στην παρούσα έρευνα κωδικοποιήθηκαν τα αποτελέσματα και εισήχθησαν σε φύλλο εργασίας του στατιστικού πακέτου SPSS 21.0. Έπειτα χρησιμοποιήθηκαν κλασσικές στατιστικές μέθοδοι ανάλυσης που παρέχει το στατιστικό πακέτο. Πρακτικά, εξετάστηκε η κατανομή συχνοτήτων του δείγματος και διενεργήθηκε η περιγραφική ανάλυση του δείγματος, ενώ ταυτόχρονα έγιναν κάποιοι έλεγχοι υποθέσεων και αναζητήθηκαν συσχετίσεις μεταξύ εξεταζόμενων μεταβλητών.

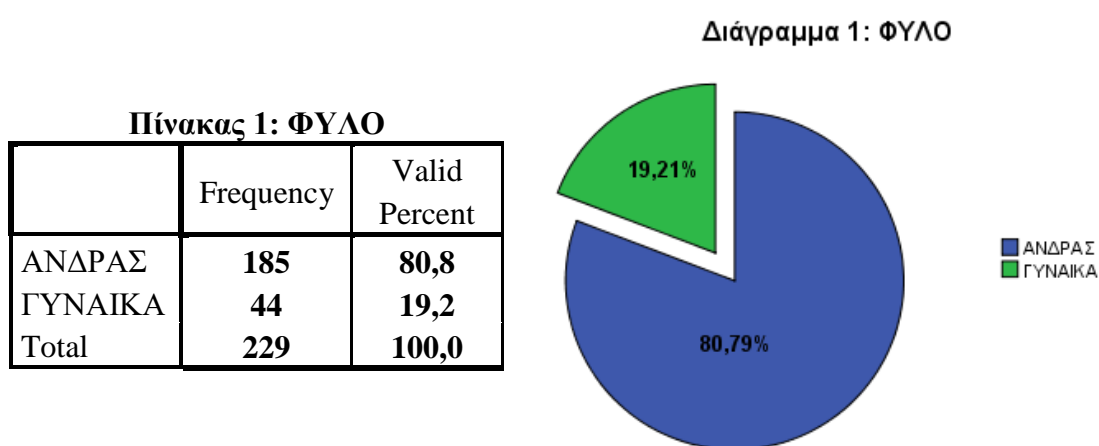
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Κατόπιν ολοκλήρωσης της συλλογής δεδομένων και οργάνωσης αυτών, διενεργήθηκε η ανάλυσή τους με τη χρήση των κατάλληλων στατιστικών μεθόδων. Αφού έγινε αποδελτίωση και εξεργασία των ερωτηματολογίων, τα δεδομένα κωδικοποιήθηκαν και εισήχθησαν σε φύλλο εργασίας του στατιστικού προγράμματος SPSS 21.0. Οι στατιστικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν είναι η κατανομή συχνοτήτων, οι πίνακες διπλής εισόδου (crosstabulations) και οι μέσοι όροι, για την περιγραφική ανάλυση του δείγματος και των απαντήσεων αυτού, καθώς επίσης και το κριτήριο χ^2 (chi-square) για τον εντοπισμό συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών.

Περιγραφή δημογραφικού προφίλ δείγματος

Η ανάλυση και σκιαγράφηση του προφίλ των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσα από τη μελέτη των δημογραφικών στοιχείων τους. Τα δημογραφικά στοιχεία που μελετήθηκαν είναι: το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και η οικογενειακή κατάσταση του ερωτώμενου.

Στην παρούσα μελέτη 229 άτομα εκ των οποίων 185 ήταν άνδρες (80,8%) και 44 γυναίκες (19,2%) (Πίνακας 1, Γράφημα 1).

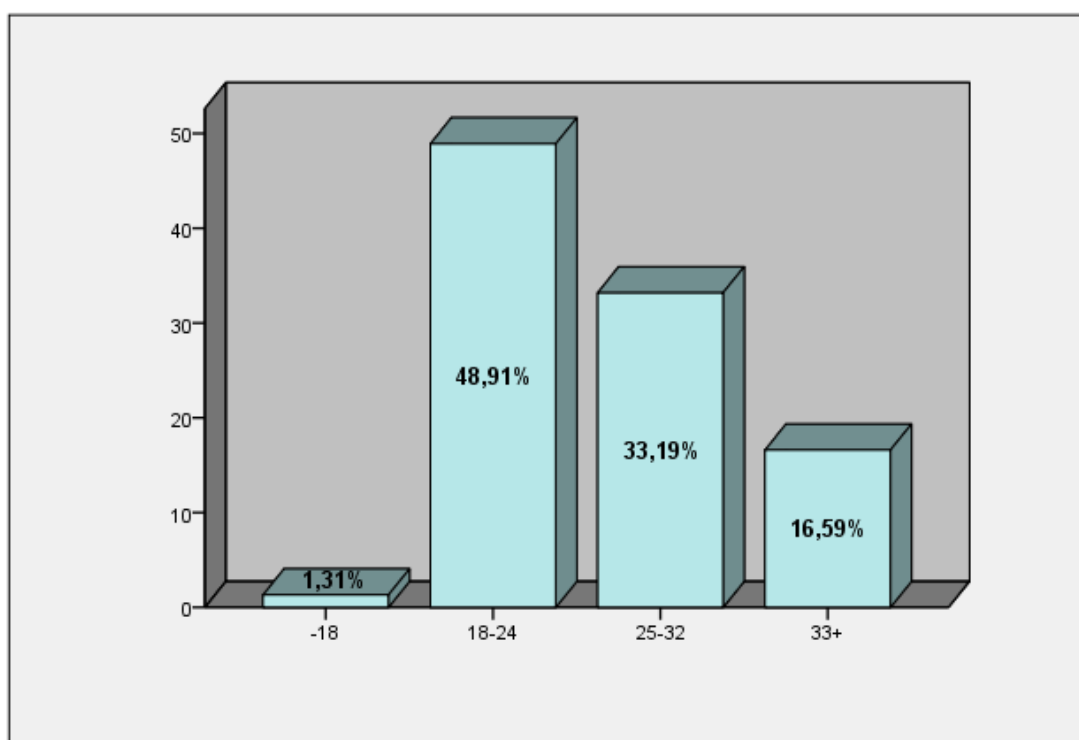
Από πλευράς ηλικιακής σύνθεσης του δείγματος, η ηλικιακή κατηγορία 18-24 ετών συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων, της τάξεως του 48,9%. Άτομα ηλικίας έως 18 ετών απαρτίζουν το 1,3% του δείγματος, 25 έως 32

ετών αποτελούν το 33,2% του δείγματος και 33 ετών και άνω αποτελούν το 16,6% του δείγματος (Πίνακας 2 και Διάγραμμα 2).

Πίνακας 2: ΗΛΙΚΙΑ

	Frequency	Valid Percent
Έως 18 ετών	3	1,3
18-24 ετών	112	48,9
25-32 ετών	76	33,2
33 ετών και άνω	38	16,6
Total	229	100,0

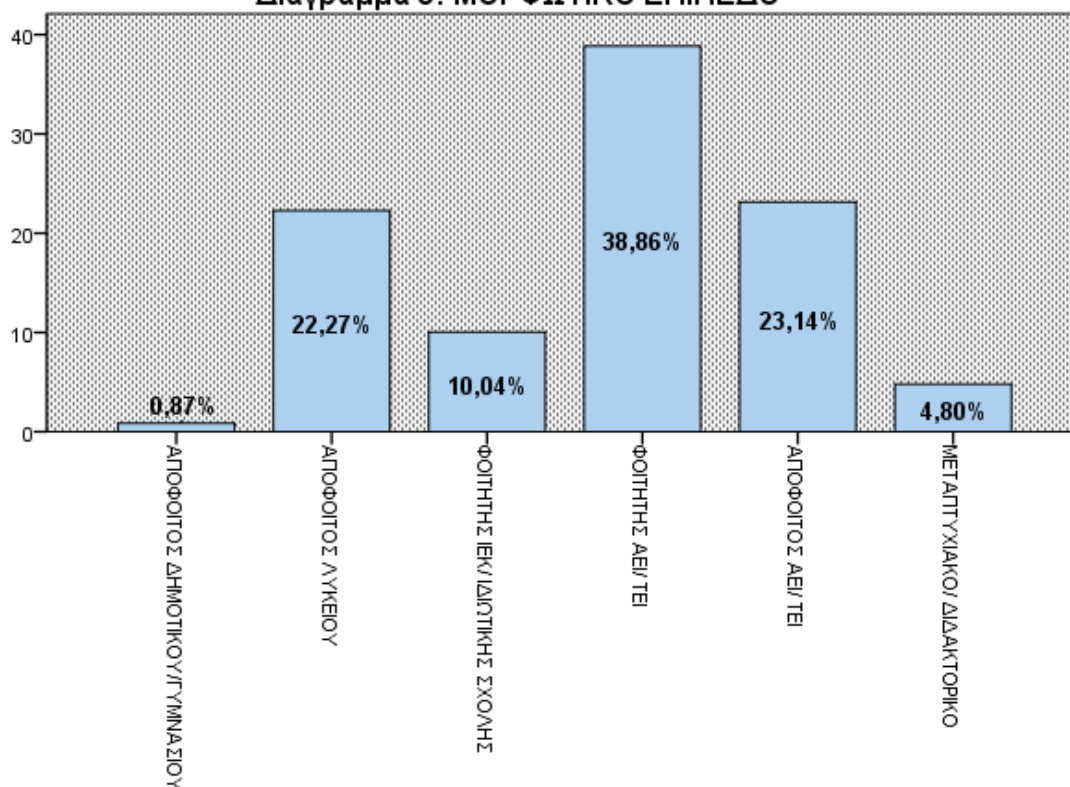
Διάγραμμα 2: ΗΛΙΚΙΑ

Όσον αφορά στη διάρθρωση του δείγματος βάσει του μορφωτικού επιπέδου των ερωτώμενων, η πλειοψηφία αυτών είναι φοιτητές ΑΕΙ/ΤΕΙ (38,8%), απόφοιτοι ανωτάτων ή τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (23,1%) και απόφοιτοι λυκείου (22,3%). Οι απόφοιτοι δημοτικού σχολείου και γυμνασίου αποτελούν το 0,9% του δείγματος, οι φοιτητές ινστιτούτων επαγγελματικής κατάρτισης ή ιδιωτικών σχολών το 10% και οι κάτοχοι μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων σπουδών το 4,8% του δείγματος (Πίνακας 3 και Διάγραμμα 3).

Πίνακας 3: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

	Frequency	Valid Percent
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ/ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	2	0,9
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	51	22,3
ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΙΕΚ/ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ	23	10,0
ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΑΕΙ/ ΤΕΙ	89	38,9
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΑΕΙ/ ΤΕΙ	53	23,1
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	11	4,8
Total	229	100,0

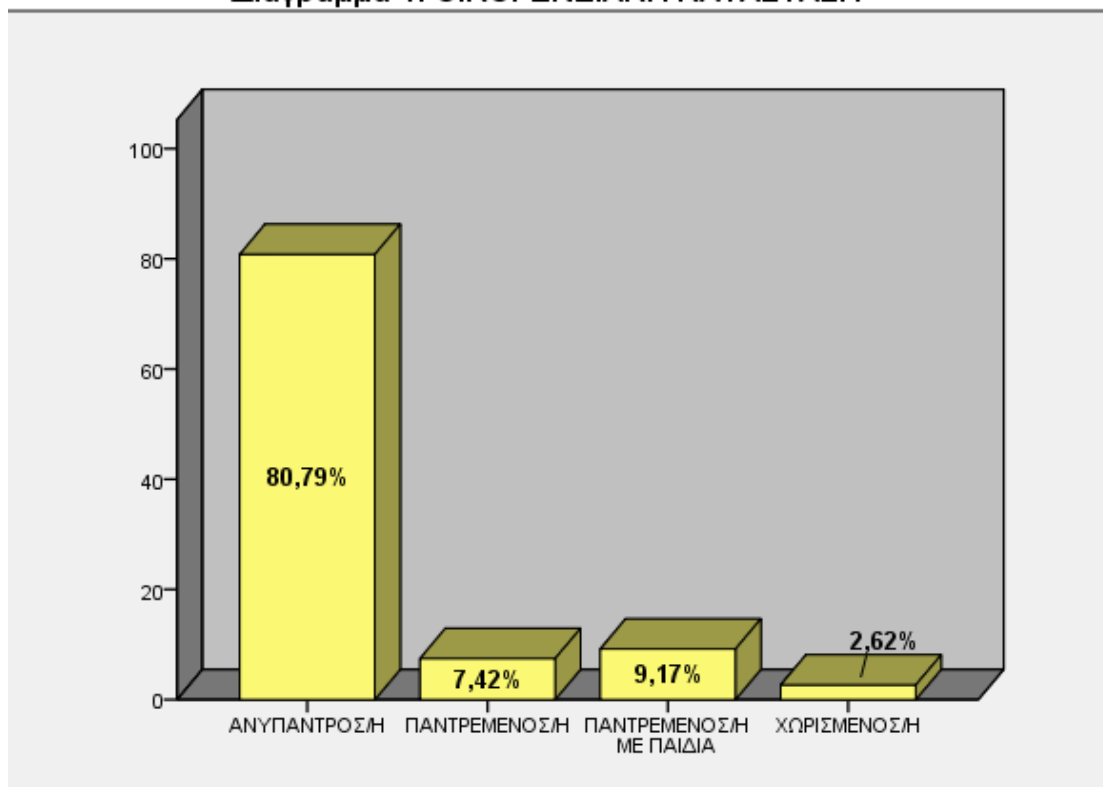
Διάγραμμα 3: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Ολοκληρώνοντας τη σκιαγράφιση του προφίλ των συμμετεχόντων στην έρευνα μελετάται η οικογενειακή κατάσταση αυτών. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος αποτελείται από ανύπαντρα άτομα (80,8%). Οι παντρεμένοι χωρίς παιδιά αποτελούν το 7,4% του δείγματος, οι παντρεμένοι με παιδιά αποτελούν το 9,2% του δείγματος, ενώ οι χωρισμένοι απαρτίζουν μόλις το 2,6% του εξεταζόμενου δείγματος.

Πίνακας 4: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

	Frequency	Valid Percent
ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΣ/Η	185	80,8
ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΣ/Η	17	7,4
ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΣ/Η ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	21	9,2
ΧΩΡΙΣΜΕΝΟΣ/Η	6	2,6
Total	229	100,0

Διάγραμμα 4: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Περιγραφή αθλητικού προφίλ ερωτώμενων

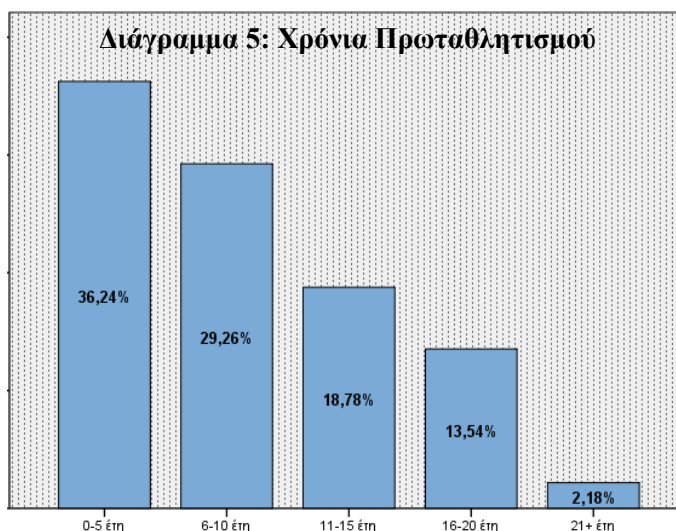
Η ανάλυση και σκιαγράφηση του αθλητικού προφίλ των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσα από τη μελέτη συγκεκριμένων στοιχείων και δεδομένων που αφορούν την αθλητική τους πορεία και σταδιοδρομία. Τα στοιχεία που μελετήθηκαν είναι: τα χρόνια ενασχόλησης με τον πρωταθλητισμό και οι μέσες ετήσιες οικονομικές απολαβές από τον αθλητισμό.

Οι συμμετέχοντες στη μελέτη κατά πλειοψηφία ασχολούνται με τον πρωταθλητισμό τα τελευταία 10 χρόνια (65,5%), όπου 83 άτομα ασχολούνται με τον πρωταθλητισμό 5 χρόνια και 67 άτομα 6-10 χρόνια. Επιπρόσθετα, ένα ποσοστό της τάξεως του 18,8% ασχολείται με τον πρωταθλητισμό 11-15 χρόνια, 13,5% ασχολείται 16-20, ενώ μόνο 2,2% ασχολείται με τον πρωταθλητισμό πάνω από 21 έτη (Πίνακας 5 και Διάγραμμα 5).

Πίνακας 5:

Χρόνια Πρωταθλητισμού

	Frequency	Valid Percent
0-5	83	36,2
6-10	67	29,3
11-15	43	18,8
16-20	31	13,5
21 +	5	2,2
Total	229	100,0

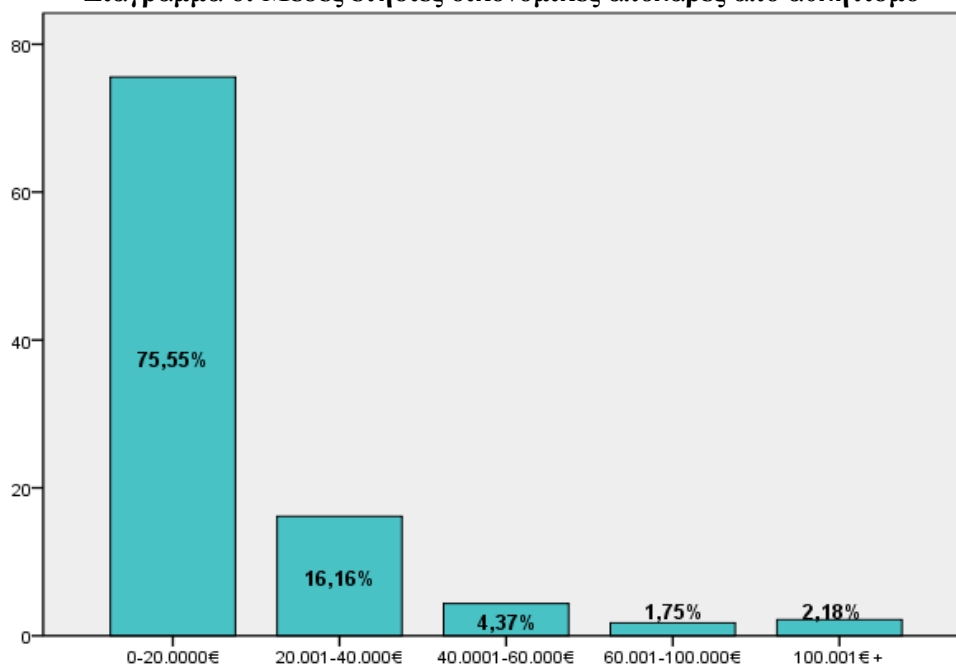

Όσον αφορά στις μέσες ετήσιες απολαβές των ερωτηθέντων από τον αθλητισμό παρατηρείται ότι η συντριπτική πλειονότητα αυτών έχει εισόδημα από την αθλητική του δραστηριότητα έως 20.000 € το χρόνο (75,55%). Πολλοί λιγότερα άτομα έχουν εισόδημα πάνω από 20.000 € (24,46%) (Πίνακας 6 και Διάγραμμα 6).

Πίνακας 6: Μέσες ετήσιες οικονομικές απολαβές από αθλητισμό

	Frequency	Valid Percent
0-20.000€	173	75,5
20.001-40.000€	37	16,2
40.0001-60.000€	10	4,4
60.001-100.000€	4	1,7
100.001€ +	5	2,2
Total	229	100,0

Διάγραμμα 6: Μέσες ετήσιες οικονομικές απολαβές από αθλητισμό

Πρωταθλητισμός και εργασία

Στην ενότητα αυτή θα αναλυθούν οι απαντήσεις των ερωτηθέντων σχετικά με τις παροχές που έχουν λάβει από την πολιτεία εξαιτίας της ενασχόλησης τους με τον πρωταθλητισμό, τις προσωπικές και συναισθηματικές απολαβές του ίδιου του αθλητή από την ενασχόλησή του με το άθλημα του σε υψηλό επίπεδο και την ύπαρξη ή μη διπλής σταδιοδρομίας και εργασίας.

A. Απολαβές από την Πολιτεία

Σε σχετική ερώτηση για τις απολαβές των ερωτηθέντων από την πολιτεία εξαιτίας της ενασχόλησής τους με τον αθλητισμό σε υψηλό επίπεδο (πρωταθλητισμό), αυτές φαίνεται να είναι οι εξής (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ):

- ↪ 38,4% έχουν εξασφαλίσει την εισαγωγή τους σε ΑΕΙ/ΤΕΙ άνευ εξετάσεων.
- ↪ Οι 104 από τους 185 άνδρες που συμμετείχαν την έρευνα έχουν λάβει διευκόλυνση στη στρατιωτική τους θητεία.
- ↪ Μόνο 17 από τα 229 άτομα έχουν προσληφθεί στο δημόσιο τομέα ή σε κάποιο σώμα ασφαλείας επειδή ήταν πρωταθλητές.
- ↪ Μικρό ποσοστό έχει λάβει κάποια οικονομική βοήθεια/ bonus από την πολιτεία (12,2%).
- ↪ Μόνο 1,3% έχουν εξασφαλίσει λόγω της ενασχόλησης τους με τον πρωταθλητισμό από την πολιτεία άδεια ασκήσεως επαγγέλματος (π.χ. πρακτορεία ΠΡΟΠΟ, άδεια προπονητή) ή η πολιτεία βοήθησε κάποιο συγγενικό τους πρόσωπο.
- ↪ Μόνο το 4,4% των συμμετεχόντων έχει λάβει από την πολιτεία κάποια διευκόλυνση σε σχέση με το ωράριο εργασίας τους, ώστε να μπορούν να έχουν διπλή σταδιοδρομία.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί στο σημείο αυτό ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (67,7%) είπε ότι έχει λάβει κάποια βοήθεια από την πολιτεία εξαιτίας της ενασχόλησής τους με τον πρωταθλητισμό.

B. Απολαβές από το ίδιο το άθλημα

Σε ερώτηση που έγινε στο εξεταζόμενο δείγμα σχετικά με το τι απολαμβάνουν περισσότερο στην ενασχόληση τους με τον πρωταθλητισμό, οι απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν δείχνουν ότι (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV):

- ↳ Το 41% του δείγματος απολαμβάνει την οικονομική ανεξαρτησία που του προσφέρει ο πρωταθλητισμός.
- ↳ Το 52,8% των ερωτηθέντων απολαμβάνει τον τρόπο ζωής μέσα από τον πρωταθλητισμό.
- ↳ 109 στα 229 άτομα (περίπου το 48%) δήλωσαν ότι τους αρέσει που κάνουν γνωριμίες μέσα από την ενασχόληση τους με το άθλημα σε υψηλό επίπεδο.
- ↳ Μόνο ένα ποσοστό της τάξης του 14% φαίνεται να απολαμβάνει την αναγνωρισιμότητα που του προσφέρει ο πρωταθλητισμός.
- ↳ 45,5% των συμμετεχόντων στη μελέτη απολαμβάνει τα ταξίδια μέσα από την ενασχόληση με τον αθλητισμό.
- ↳ Μικρό ποσοστό απολαμβάνει την προοπτική της επαγγελματικής αποκατάστασης που προσφέρεται (11,8%).
- ↳ Η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (62%) απολαμβάνει από τον πρωταθλητισμό το κυνήγι των νέων στόχων.
- ↳ Σχεδόν το 50% των ερωτηθέντων λένε ότι στον πρωταθλητισμό τους αρέσει η κατάκτηση τροπαίων.

Από εκεί και πέρα, όσον αφορά την ύπαρξη ή μη διπλής σταδιοδρομίας των αθλητών που συμμετείχαν στη μελέτη τα αποτελέσματα της περιγραφικής ανάλυσης των σχετικών ερωτήσεων παρουσιάζονται στο σημείο αυτό.

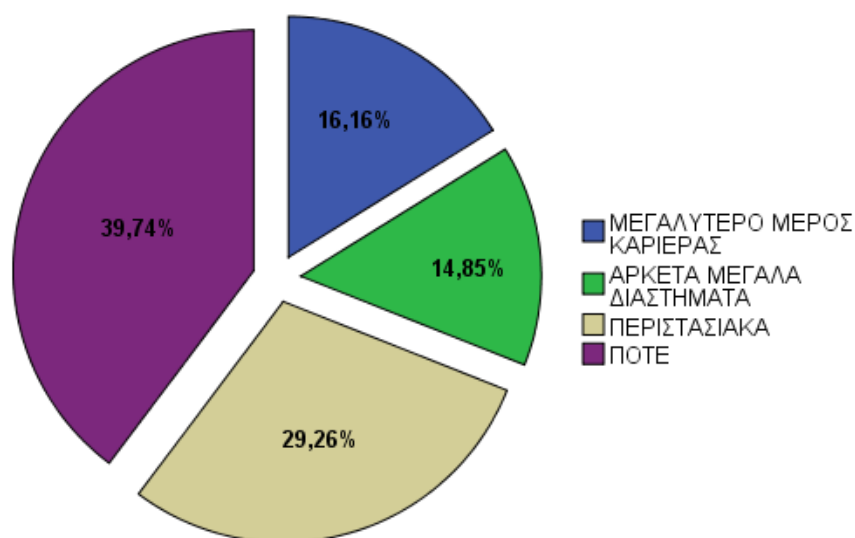
Γ. Εργασία παράλληλα με αθλητική δραστηριότητα

Σε σχετική ερώτηση που τέθηκε στη μελέτη σχετικά με τον αν ο αθλητής έχει ποτέ εργαστεί παράλληλα με την αθλητική του σταδιοδρομία παρατηρείται ότι το 39,7% αυτών δεν έχουν εργαστεί ποτέ παράλληλα με την αθλητική τους πορεία (Πίνακας 7 και Διάγραμμα 7). Στο μεγαλύτερο μέρος της αθλητικής του καριέρας ήταν παράλληλα εργαζόμενοι το 16,2% του δείγματος, ενώ αρκετά μεγάλα διαστήματα εργαζόταν το 29,3% και περιστασιακά το 29,3%.

Πίνακας 7: Έχεις ποτέ εργαστεί ενώ παράλληλα ήσουν αθλητής/τρια;

		Frequency	Valid Percent
Περίοδος παράλληλης εργασίας	ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ ΚΑΡΙΕΡΑΣ	37	16,2
	ΑΡΚΕΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ	34	14,8
	ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΑ	67	29,3
	ΠΟΤΕ	91	39,7
	Total	229	100,0

Διάγραμμα 7: Έχεις ποτέ εργαστεί ενώ παράλληλα ήσουν αθλητής/τρια;

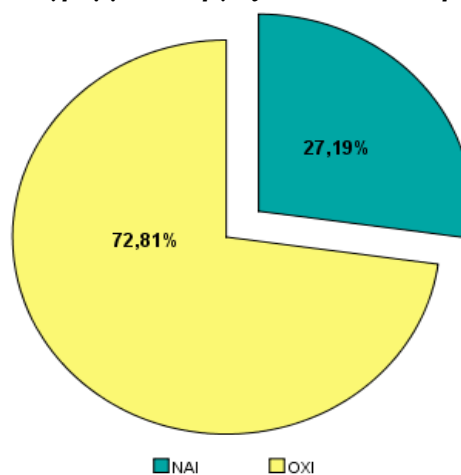

Κατά τη διάρκεια εκπόνησης της ερευνητικής διαδικασίας 62 αθλητές ήταν εργαζόμενοι και 166 άνεργοι, ενώ ένα άτομο αρνήθηκε να απαντήσει στη σχετική ερώτηση (Πίνακας 8 και Διάγραμμα 8).

Διάγραμμα 8: Εργάζεσαι κάπου τώρα;

Πίνακας 8: Εργάζεσαι κάπου τώρα;

		Frequency	Valid Percent
Valid	ΝΑΙ	62	27,2
	ΟΧΙ	166	72,8
	Total	228	100,0
Missing	System	1	
Total		229	

Διακοπή αθλητικής καριέρας και προετοιμασία για τη μετάβαση

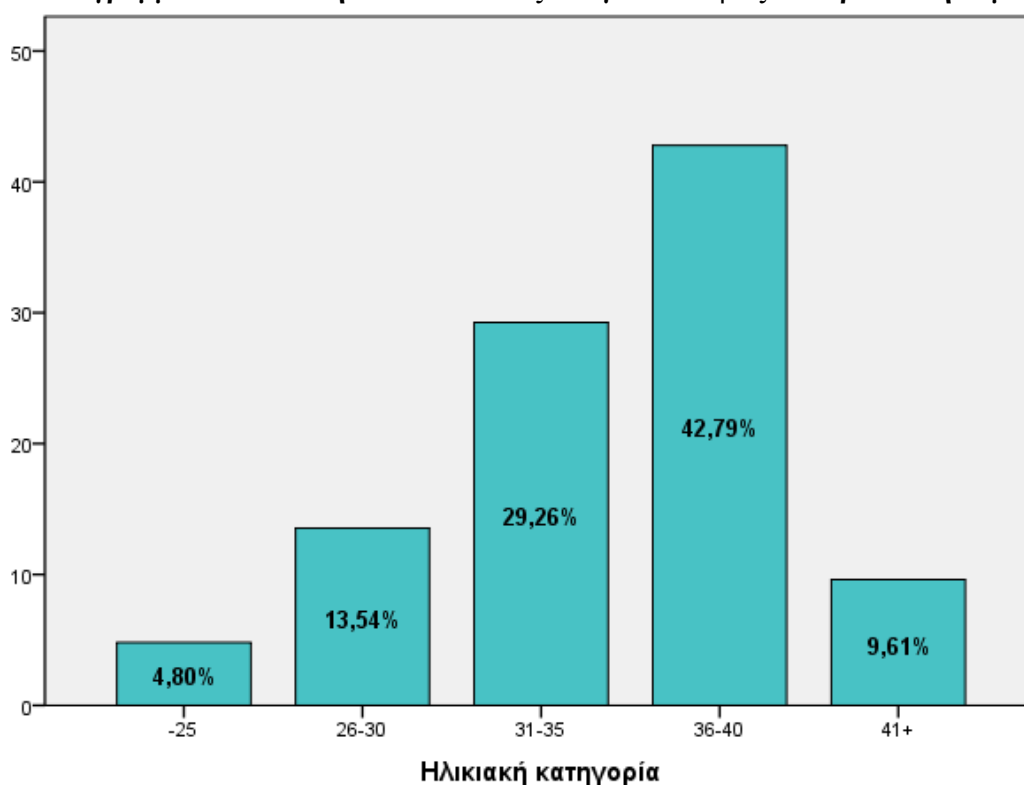
Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται οι κατανομές συχνοτήτων των ερωτήσεων που αφορούν την προετοιμασία των αθλητών σχετικά με τη μελλοντική επαγγελματική τους ζωή ή τις σπουδές τους.

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι θα εγκαταλείψουν τον πρωταθλητισμό στην ηλικία των 36-40 ετών (42,79%) και στην ηλικία των 31-35 ετών (29,26%) (Διάγραμμα 9). Μεταξύ 26 και 30 ετών θα εγκαταλείψει τον πρωταθλητισμό το 13,5% του δείγματος, ενώ 11 και 22 άτομα δήλωσαν ότι θα εγκαταλείψουν έως τα 25 τους χρόνια και πάνω από τα 41 τους χρόνια, αντίστοιχα (Πίνακας 9).

Πίνακας 9: Σε ποια ηλικία σκοπεύεις να εγκαταλείψεις τον πρωταθλητισμό;

	Frequency	Valid Percent
-25	11	4,8
26-30	31	13,5
31-35	67	29,3
36-40	98	42,8
41+	22	9,6
Total	229	100,0

Διάγραμμα 9: Σε ποια ηλικία σκοπεύεις να εγκαταλείψεις τον πρωταθλητισμό;

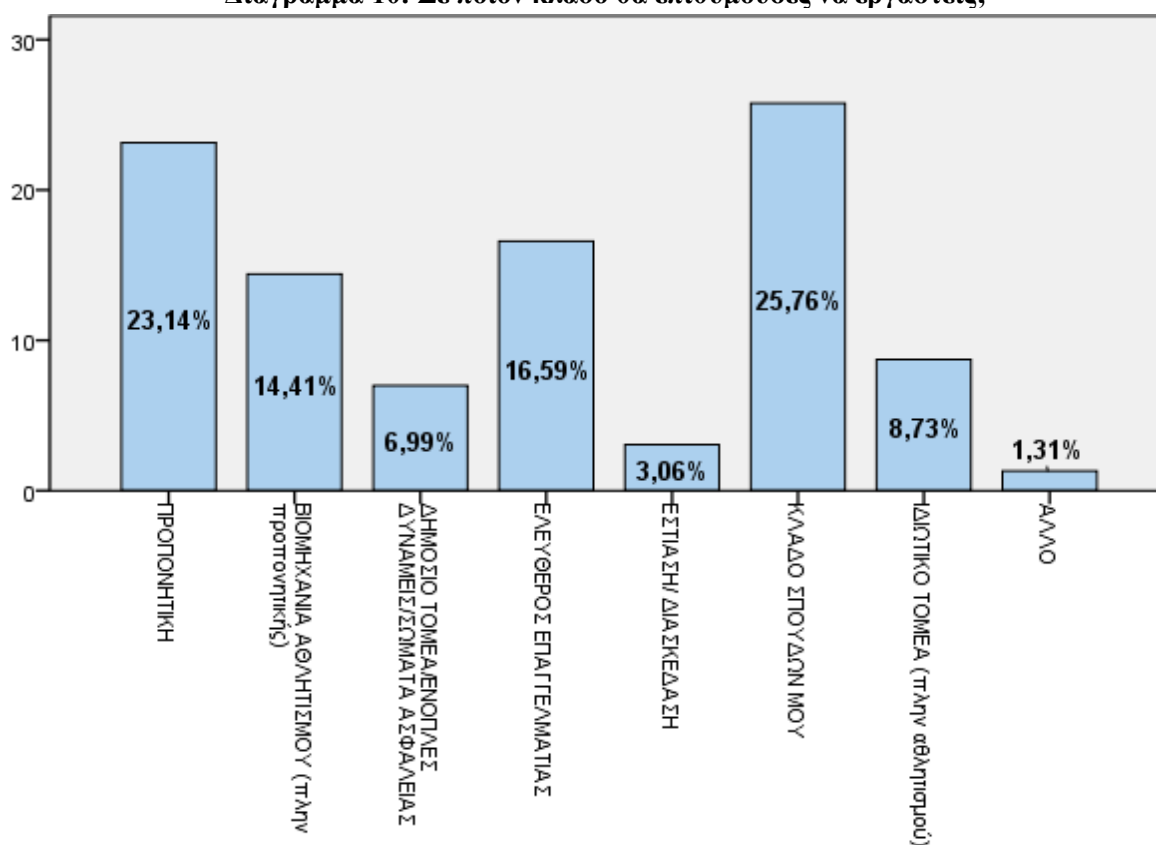

Ο επαγγελματικός κλάδος που επιθυμούν να εργαστούν, μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας, οι περισσότεροι ερωτηθέντες είναι οποιοσδήποτε κλάδος σχετικός με τις σπουδές τους (25,76%) ή στην προπονητική (23,14%). Άλλοι επιθυμητοί προς ενασχόληση κλάδοι μετά το τέλος της αθλητικής πορείας των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι το ελεύθερο επάγγελμα (16,59%), η γενικότερη βιομηχανία του αθλητισμού (14,41%), ο ιδιωτικός τομέας εκτός αθλητισμού (8,73%), ο δημόσιος τομέας, οι ένοπλες δυνάμεις και τα σώματα ασφαλείας (6,99%) και η εστίαση/διασκέδαση (3,06%) (Πίνακας 10 και Διάγραμμα 10).

Πίνακας 10: Σε ποιον κλάδο θα επιθυμούσατε να εργαστείτε;

	Frequency	Valid Percent
ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΗ	53	23,1
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ (πλην προπονητικής)	33	14,4
ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ/ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ/ΣΩΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	16	7,0
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	38	16,6
ΕΣΤΙΑΣΗ/ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ	7	3,1
ΚΛΑΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΜΟΥ	59	25,8
ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ (πλην αθλητισμού)	20	8,7
ΆΛΛΟ	3	1,3
Total	229	100,0

Διάγραμμα 10: Σε ποιον κλάδο θα επιθυμούσατε να εργαστείτε;

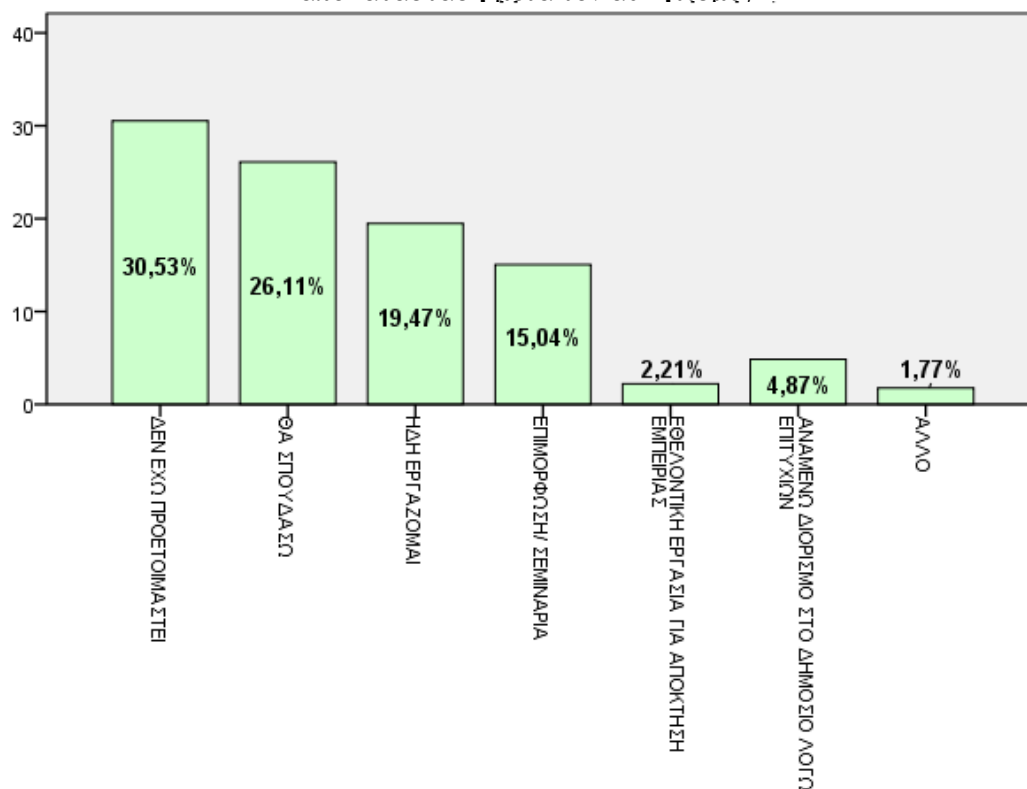

Αναφορικά με την προετοιμασία για την μελλοντική επαγγελματική τους αποκατάσταση, μεγάλο ποσοστό των ατόμων που αποτελούν το εξεταζόμενο δείγμα δεν έχει προετοιμαστεί ακόμα (30,53%) (Διάγραμμα 11). Μεγάλο μέρος του υπό μελέτη δείγματος δήλωσε ότι θα σπουδάσει με σκοπό να προετοιμαστεί για την επαγγελματική του αποκατάσταση (26,1%), ενώ λιγότερα άτομα δήλωσαν ότι εργάζονται ήδη (19,5%) ή παρακολουθούν σεμινάρια για επιμόρφωση με σκοπό να προετοιμαστούν για τον επαγγελματικό στίβο (15%) (Πίνακας 11). Επιπλέον, μόνο 5 άτομα κάνουν εθελοντική εργασία με σκοπό να αποκτήσουν επαγγελματική εμπειρία για το μέλλον και 11 άτομα αναμένουν διορισμό στο δημόσιο τομέα λόγω επιτυχιών και διακρίσεων στον αθλητισμό. Ανησυχητικό θεωρείται το γεγονός το ότι το 56,6% των ερωτηθέντων δεν έχουν κάποιο σαφή προσανατολισμό για την προετοιμασία της μελλοντικής τους αποκατάστασης μετά το τέλος της αθλητικής του σταδιοδρομίας.

Πίνακας 11: Πώς προετοιμάζεις την μελλοντική σου επαγγελματική αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;

	Frequency	Valid Percent
ΔΕΝ ΕΧΩ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΤΕΙ	69	30,5
ΘΑ ΣΠΟΥΔΑΣΩ	59	26,1
ΗΔΗ ΕΡΓΑΖΟΜΑΙ	44	19,5
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ/ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ	34	15,0
ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ	5	2,2
ΑΝΑΜΕΝΩ ΔΙΟΡΙΣΜΟ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΛΟΓΩ ΕΠΙΤΥΧΙΩΝ	11	4,9
ΑΛΛΟ	4	1,8
Total	226	100,0
Missing System	3	
Total	229	

Διάγραμμα 11: Πώς προετοιμάζεις την μελλοντική σου επαγγελματική αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;

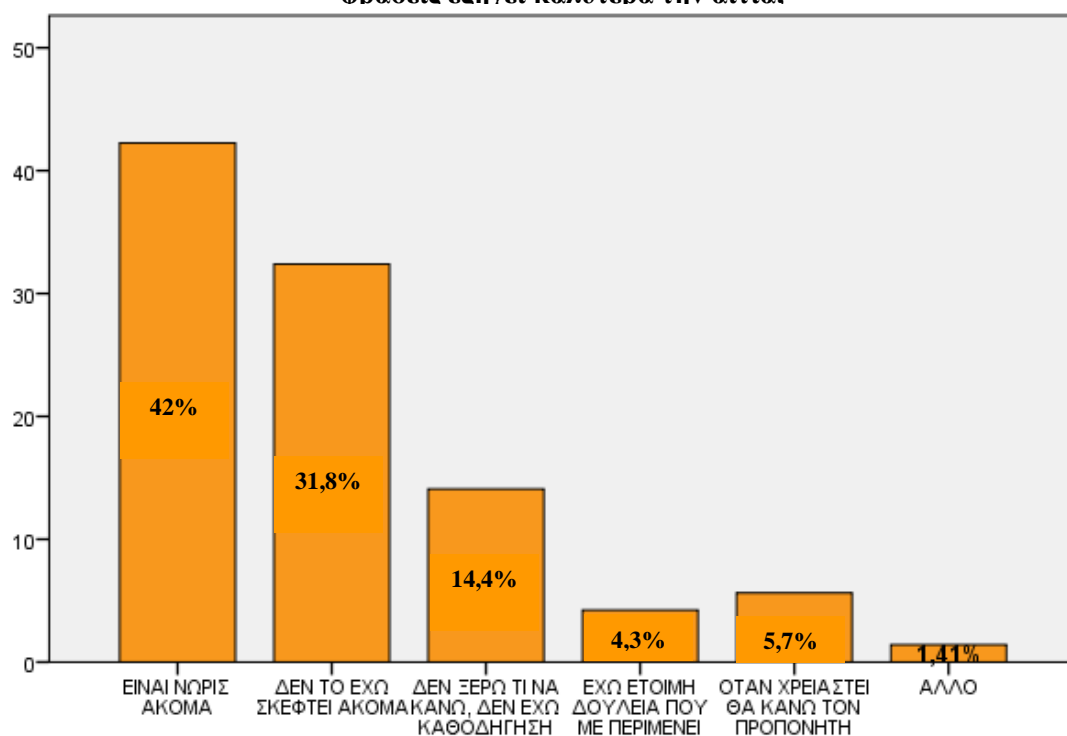

Επιπλέον, από τα άτομα που δεν έχουν ακόμα προβεί σε καμία ενέργεια σε σχέση με την προετοιμασία τους για τη μελλοντική επαγγελματική τους αποκατάσταση, η πλειοψηφία δηλώνει πως είναι νωρίς ακόμα για να κάνει την οποιαδήποτε προετοιμασία (42,3%) ή δεν έχει σκεφτεί ακόμα τη μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση (32,4%) (Διάγραμμα 12). Από εκεί και πέρα, το 14,1% δήλωσε ότι δεν έχει προετοιμαστεί ακόμα για τη μετάβαση του στον επαγγελματική ζωή διότι δεν έχει καθοδήγηση και δεν ξέρει σε τι ενέργειες πρέπει να προβεί για αυτή την προετοιμασία, το 4,2% δήλωσε πως έχει έτοιμη δουλειά να τον περιμένει μετά τη λήξη της αθλητικής του καριέρας και 5,6% δηλώνει πως δεν έχει προετοιμαστεί για την επαγγελματική του αποκατάσταση διότι όταν χρειαστεί να εγκαταλείψει τον αθλητισμό θα κάνει τον προπονητή (Πίνακας 12).

Πίνακας 12: «Δεν έχω προετοιμαστεί ακόμα» ποια από τις παρακάτω φράσεις εξηγεί καλύτερα την αιτία;

	Frequency	Valid Percent
ΕΙΝΑΙ ΝΩΡΙΣ ΑΚΟΜΑ	29	42
ΔΕΝ ΤΟ ΕΧΩ ΣΚΕΦΤΕΙ ΑΚΟΜΑ	22	31,8
ΔΕΝ ΞΕΡΩ ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΩ, ΔΕΝ ΕΧΩ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ	10	14,4
ΕΧΩ ΕΤΟΙΜΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΠΟΥ ΜΕ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ	3	4,3
ΟΤΑΝ ΧΡΕΙΑΣΤΕΙ ΘΑ ΚΑΝΩ ΤΟΝ ΠΡΟΠΟΝΗΤΗ	4	5,7
ΑΛΛΟ	1	1,4
Total	69	100,0

Διάγραμμα 12: «Δεν έχω προετοιμαστεί ακόμα» ποια από τις παρακάτω φράσεις εξηγεί καλύτερα την αιτία;

Οι ερωτηθέντες κλήθηκαν, επίσης, να εκφράσουν την άποψη τους σχετικά με τις σπουδές τους. Για το σκοπό τους δόθηκε μία λίστα φράσεων και κλήθηκαν να επιλέξουν εκείνες που ανταποκρίνονταν καλύτερα στην άποψη τους. Από την ανάλυση αυτών των απαντήσεων προκύπτουν τα εξής (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V):

- Μόνο ένα ποσοστό της τάξης του 5,2% δηλώνει ότι το κόστος των σπουδών είναι υψηλό και δεν μπορεί να ανταποκριθεί.
- Η συντριπτική πλειοψηφία (91,7%) δεν αναγκάζεται να αθλείται στον τόπο έδρας του Πανεπιστημίου ή της Σχολής που παρακολουθεί μαθήματα.

- ↳ Το 33,6% των ερωτηθέντων σκοπεύει να τελειώσει τις σπουδές του, αν και αυτό θα γίνει με κάποια καθυστέρηση.
- ↳ Για την πλειονότητα των ατόμων που απαρτίζουν το δείγμα (80,8%), οι σπουδές τους δεν είναι προτεραιότητα στη ζωή τους.
- ↳ Ο αθλητισμός είναι πρώτη προτεραιότητα για το 36,2% του εξεταζόμενου δείγματος.
- ↳ Μόνο για το 2,2% ισχύει ότι ο προπονητής τους δεν τους δίνει την άδεια να παρακολουθήσουν τα μαθήματα στη Σχολή τους.
- ↳ Στη φράση «Δεν σπουδάζω γιατί δεν είμαι καλός μαθητής/ δεν μου αρέσει» απάντησε καταφατικά ένα ποσοστό περίπου 3,9%, ενώ στη φράση «Το αντικείμενο με το οποίο θα ασχοληθώ στο μέλλον δεν χρειάζεται σπουδές», οι καταφατικές απαντήσεις υπολογίστηκαν περίπου στο 7%.

Τρόποι προετοιμασίας για τη μετάβαση και διακοπή αθλητικής καριέρας

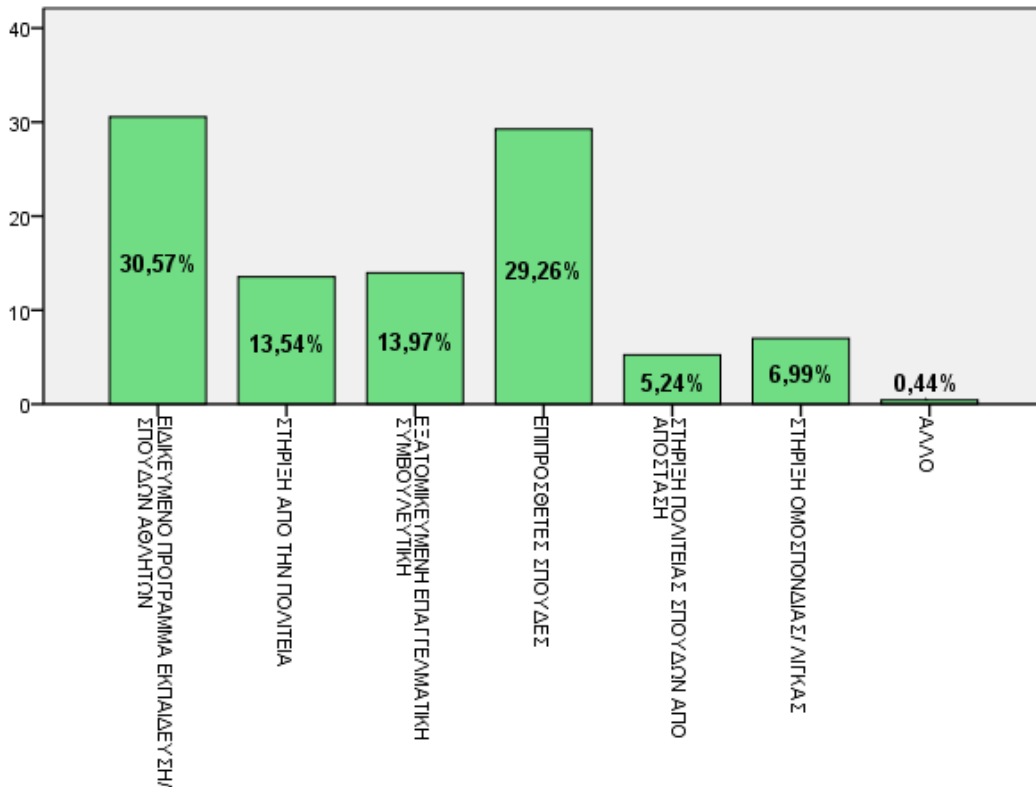
Αυτή η ενότητα περιλαμβάνει ανάλυση των ερωτήσεων σχετικά με τους τρόπους και τα προγράμματα προετοιμασίες για τη μετάβαση των αθλητών στην επαγγελματική και εκπαιδευτική ζωή μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ρωτήθηκαν ποιον θεωρούν ως καλύτερο και καταλληλότερο τρόπο να προετοιμαστούν για την επαγγελματική τους ζωή μετά τον αθλητισμό. Από τις απαντήσεις που λήφθηκαν το ειδικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης/ σπουδών των αθλητών θεωρείται καλύτερο για την προετοιμασία της μετάβασης από το 30,57% του δείγματος, η στήριξη από την πολιτεία από το 13,5%, η εξατομικευμένη επαγγελματική συμβουλευτική από το 14% και οι επιπρόσθετες σπουδές από το 29,3% (Διάγραμμα 13). Λιγότερο καλοί τρόποι θεωρούνται η στήριξη της πολιτείας για σπουδές από απόσταση και η στήριξη από την ομοσπονδία/λίγκα του εκάστοτε αθλήματος, καθώς αυτοί οι τρόποι επελέγησαν μόνο από το 5,2% και 7% του δείγματος, αντίστοιχα (Πίνακας 13). Είναι σημαντικό ότι σχεδόν 100 από τα 229 άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη δηλώνουν ότι θεωρούν την εξατομικευμένη επαγγελματική συμβουλευτική και τις επιπρόσθετες σπουδές ως τους πλέον κατάλληλους τρόπους για την προετοιμασία τους για την επαγγελματική ζωή μετά τον αθλητισμό.

Πίνακας 13: Πως θεωρείς ότι θα προετοιμαζόσουν καλύτερα για την επαγγελματική σου ζωή μετά τον αθλητισμό;

	Frequency	Valid Percent
ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ	70	30,6
ΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ	31	13,5
ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ	32	14,0
ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	67	29,3
ΣΤΗΡΙΞΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ	12	5,2
ΣΤΗΡΙΞΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ/ ΛΙΓΚΑΣ	16	7,0
ΑΛΛΟ	1	0,4
Total	229	100,0

Διάγραμμα 13: Πως θεωρείς ότι θα προετοιμαζόσουν καλύτερα για την επαγγελματική σου ζωή μετά τον αθλητισμό;

Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να προσδιορίσουν με σειρά προτεραιότητας τι θεωρούν ότι πρέπει να έχει ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης-προετοιμασίας των αθλητών για την επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό. Πρακτικά, δόθηκε μια λίστα με προτάσεις παράγοντες και ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να κατατάξουν με σειρά προτεραιότητας από το 1 έως το 6 αυτούς τους παράγοντες (με 1 το πιο σημαντικό και 6 το λιγότερο σημαντικό). Μελετώντας

τις απαντήσεις που δόθηκαν και τους μέσους όρους (Πίνακας 14) κάθε ενός από τους εξεταζόμενους παράγοντες παρατηρούνται τα παρακάτω:

- ➔ Οι δύο πιο σημαντικές παροχές ενός προγράμματος εκπαίδευσης για τους αθλητές φαίνεται να είναι η ενίσχυση των προσωπικών δεξιοτήτων του ατόμου (π.χ. τεχνικές συνέντευξης, σύνταξη βιογραφικού, τεχνικές αναζήτησης εργασίας) και η επαγγελματική συμβουλευτική και κατάρτιση επαγγελματικού σχεδίου δράσης, καθώς οι δύο αυτοί παράγοντες έχουν μέσους όρους $M=2,85$, με τυπική απόκλιση $SD= 1,45$ και $M=2,82$, με τυπική απόκλιση $SD= 1,70$.
- ➔ Η παροχή που είχε τη χαμηλότερη προτεραιότητα είναι η ενίσχυση των διοικητικών δεξιοτήτων του ατόμου ($M=4,03$).
- ➔ Σχετικά απαραίτητο θεωρείται, επίσης, ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης και προετοιμασίας των αθλητών για τη μελλοντική μετάβαση στην επαγγελματική ζωή να περιλαμβάνει ενίσχυση των προπονητικών δεξιοτήτων του ατόμου ($M=3,81$), ψυχολογική υποστήριξη ($M=3,63$) και δυνατότητες πρακτικής ή εθελοντικής άσκησης και εργασίας (π.χ. off – season) με σκοπό την απόκτηση εμπειρίας ($M=3,93$).

Πίνακας 14: Περιγραφικές στατιστικές ερώτησης για παροχές προγράμματος εκπαίδευσης:

	Mean	Std. Deviation	Variance
Ενίσχυση προπονητικών δεξιοτήτων	3,8079	1,68005	2,823
Ενίσχυση διοικητικών δεξιοτήτων	4,0262	1,33088	1,771
Ενίσχυση προσωπικών δεξιοτήτων	2,8515	1,45239	2,109
Επαγγελματική Συμβουλευτική / Κατάρτιση επαγγελματικού σχεδίου δράσης	2,8166	1,70435	2,905
Ψυχολογική Υποστήριξη	3,6245	1,70616	2,911
Δυνατότητες πρακτικής – Εθελοντικής άσκησης (π.χ. off – season)	3,9258	1,88221	3,543

Ειδικότερα, μελετώντας τις επιμέρους απαντήσεις παρατηρούμε ότι η ενίσχυση των προπονητικών δεξιοτήτων, η ενίσχυση των διοικητικών δεξιοτήτων, η ψυχολογική υποστήριξη και οι δυνατότητες πρακτικής άσκησης και εθελοντικής εργασίας για απόκτηση εμπειρίας δεν θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικές παροχές ενός προγράμματος προετοιμασίας από άποψη προτεραιότητας, καθώς το 64,2%, το 65,9%, το 50,7% και το 58,1% αντίστοιχα του δείγματος τις βαθμολογεί με

προτεραιότητα μεγαλύτερη του 4. Αντίθετα, η ενίσχυση προσωπικών δεξιοτήτων και η επαγγελματική συμβουλευτική κατατάσσεται μέσα στις 3 πρώτες προτεραιότητες για να έχει ένα πρόγραμμα προετοιμασία των αθλητών (70,3% και 67,2% αντίστοιχα βαθμολόγησαν αυτές τις παροχές από 1 έως 3) (Πίνακες 15).

Πίνακας 15: Παροχές προγράμματος εκπαίδευσης

		Frequency	Valid Percent
Ενίσχυση προπονητικών δεξιοτήτων	1,00	35	15,3
	2,00	24	10,5
	3,00	23	10,0
	4,00	58	25,3
	5,00	46	20,1
	6,00	43	18,8
	Total	229	100,0
	Ενίσχυση διοικητικών δεξιοτήτων	1,00	12
2,00		17	7,4
3,00		49	21,4
4,00		53	23,1
5,00		71	31,0
6,00		27	11,8
Total		229	100,0
Ενίσχυση προσωπικών δεξιοτήτων		1,00	43
	2,00	65	28,4
	3,00	53	23,1
	4,00	36	15,7
	5,00	15	6,6
	6,00	17	7,4
	Total	229	100,0
	Επαγγελματική Συμβουλευτική / Κατάρτιση επαγγελματικού σχεδίου δράσης	1,00	71
2,00		46	20,1
3,00		37	16,2
4,00		30	13,1
5,00		19	8,3
6,00		26	11,4
Total		229	100,0

		Frequency	Valid Percent
Ψυχολογική Υποστήριξη	1,00	30	13,1
	2,00	44	19,2
	3,00	39	17,0
	4,00	25	10,9
	5,00	51	22,3
	6,00	40	17,5
	Total	229	100,0
Δυνατότητες πρακτικής – Εθελοντικής άσκησης (π.χ. off – season)	1,00	35	15,3
	2,00	33	14,4
	3,00	28	12,2
	4,00	27	11,8
	5,00	30	13,1
	6,00	76	33,2
	Total	229	100,0

Αναφορικά με τους φορείς που πρέπει να αναλαμβάνουν τη διοργάνωση προγραμμάτων για την προετοιμασία των αθλητών για την επαγγελματική και προσωπική τους ζωή, μετά τη λήξη της αθλητικής τους σταδιοδρομίας παρατηρούμε τα εξής:

- ↳ Η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, η Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή, Ομοσπονδία, ο Σύνδεσμος Αθλητών και το υπουργείο Παιδείας θεωρούνται από το 52,8%, 86,5%, 59%, 64,6% και 66,4% αντίστοιχα των ερωτηθέντων ότι δεν ασχολούνται, ενδιαφέρονται και μεριμνούν για τη μετάβαση των αθλητών μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI).

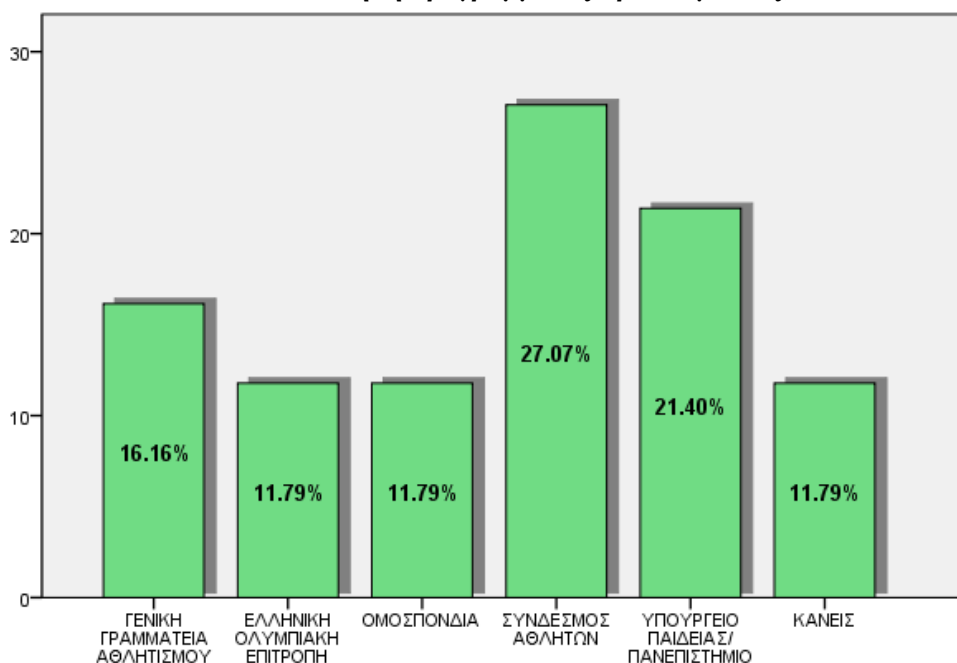
Οι αθλητές από τους παραπάνω φορείς θα εμπιστεύονταν περισσότερο να οργανώσει και να υλοποιήσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και προετοιμασίας τους για την επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό το σύνδεσμο του αθλήματος που ασχολούνται (27,07%). Οι αμέσως επόμενοι φορείς όσον αφορά την εμπιστοσύνη των αθλητών σε αυτούς είναι το Υπουργείο Παιδείας (21,4%) και η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού (16,16%) (Πίνακας 16). Οι φορείς που συγκεντρώνουν τη μικρότερη εμπιστοσύνη είναι η Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή και η εκάστοτε Ομοσπονδία του Αθλήματος (κάθε ένα φορέα τον εμπιστεύεται το 11,79% του δείγματος) (Διάγραμμα 14). Σημαντικό

είναι επίσης, ότι ένα ποσοστό της τάξης του 11,79% δήλωσε ότι δεν θα εμπιστευόταν κανένα φορέα για την οργάνωση και υλοποίηση ενός προγράμματος προετοιμασίας των αθλητών για την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Πίνακας 16: Ποιο φορέα εμπιστεύεσαι περισσότερο για οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος προετοιμασίας;

	Frequency	Valid Percent
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	37	16.2
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	27	11.8
ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ	27	11.8
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΩΝ	62	27.1
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ/ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	49	21.4
ΚΑΝΕΙΣ	27	11.8
Total	229	100.0

Διάγραμμα 14: Ποιο φορέα εμπιστεύεσαι περισσότερο για οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος προετοιμασίας;

Έλεγχοι συσχετίσεων- κριτήριο χ^2 (chi-square)

Αφού ολοκληρώθηκε η περιγραφική στατιστική ανάλυση των επιμέρους εξεταζόμενων μεταβλητών της μελέτης, θα ελεγχθεί αν προκύπτουν συσχετίσεις των δημογραφικών χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων και των μεταβλητών που αφορούν την προετοιμασία τους για τη μετάβαση τους στην επαγγελματική και προσωπική τους ζωή μετά τον τερματισμό της αθλητικής τους σταδιοδρομίας.

Για τον έλεγχο των συσχετίσεων ή ανεξαρτησίας μεταβλητών σχηματίστηκε μια σειρά από υποθέσεις. Θεωρείται, λοιπόν, ως μηδενική υπόθεση (H_0) ότι δεν υπάρχει συσχέτιση (είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους οι μεταβλητές) και ως εναλλακτική υπόθεση (H_1) ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών αυτών.

Πρώτα από όλα, εξετάστηκε αν οι μεταβλητές «φύλο», «ηλικία» και «μορφωτικό επίπεδο» έχουν κάποια συσχέτιση με τον επιθυμητό κλάδο για εργασία στο μέλλον, την ηλικία εγκατάλειψης του πρωταθλητισμού, τον τρόπο προετοιμασίας της μελλοντικής αποκατάστασης, τους λόγους μη προετοιμασίας για τη μελλοντική αποκατάσταση και τον φορέα που εμπιστεύονται περισσότερο οι ερωτώμενοι να οργανώσει ένα πρόγραμμα προετοιμασίας και ευαισθητοποίησης.

Η μεταβλητή «φύλο» και η μεταβλητή «Σε ποιον κλάδο θα επιθυμούσες να εργαστείς;» είναι εξαρτημένες (δεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 17 το $\chi^2=18,87$, $df=7$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,014 < 0,05$.

Πίνακας 17: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Επιθυμητός κλάδος εργασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18.867^a	7	.009
Likelihood Ratio	17.490	7	.014
Linear-by-Linear Association	.328	1	.567
N of Valid Cases	229		

a. 5 cells (31.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .58.

Από τον πίνακα διπλής εισόδου που ακολουθεί (πίνακας 18) παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό και των δύο φύλων επιλέγει ως επιθυμητό κλάδο για τη μελλοντική του αποκατάσταση τον κλάδο των σπουδών του (25,4% των ανδρών και 27,3% των γυναικών). Όμως, οι άνδρες φαίνεται να προτιμούν περισσότερο για μελλοντική απασχόληση την προπονητική (24,9%), ενώ οι γυναίκες προτιμούν την απασχόληση στο δημόσιο τομέα και τις ένοπλες δυνάμεις (20,5%). Ο δημόσιος τομέας και η εστίαση είναι για τους άνδρες οι λιγότερο επιθυμητοί κλάδοι για το μέλλον, αφού μόνο 3,8% αυτών θα επέλεγαν να ασχοληθούν σε καθέναν από αυτούς τους κλάδους. Η εστίαση και διασκέδαση είναι ένας κλάδος που δεν επελέγη από καμία γυναίκα, ενώ μικρό ποσοστό αυτών θα επέλεγαν να ασχοληθούν με τη βιομηχανία αθλητισμού και τον ιδιωτικό τομέα (11,4% των γυναικών επιλέγουν καθέναν από αυτούς τους δύο κλάδους).

Πίνακας 18: Πίνακας διπλής εισόδου Φύλο-Επιθυμητός κλάδος εργασίας

		ΦΥΛΟ		Total	
		ΑΝΔΡΑΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ		
Σε ποιόν κλάδο θα επιθυμούσες να εργαστείς;	ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΗ	Count	46	7	53
		% within ΦΥΛΟ	24.9%	15.9%	23.1%
	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	Count	28	5	33
	ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ (πλην προπονητικής)	% within ΦΥΛΟ	15.1%	11.4%	14.4%
	ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ/ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ/ΣΩΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	Count	7	9	16
		% within ΦΥΛΟ	3.8%	20.5%	7.0%
	ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	Count	32	6	38
		% within ΦΥΛΟ	17.3%	13.6%	16.6%
	ΕΣΤΙΑΣΗ/ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ	Count	7	0	7
		% within ΦΥΛΟ	3.8%	0.0%	3.1%
	ΚΛΑΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΜΟΥ	Count	47	12	59
		% within ΦΥΛΟ	25.4%	27.3%	25.8%
	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ (πλην αθλητισμού)	Count	15	5	20
		% within ΦΥΛΟ	8.1%	11.4%	8.7%
	ΑΛΛΟ	Count	3	0	3
	% within ΦΥΛΟ	1.6%	0.0%	1.3%	
Total	Count	185	44	229	
	% within ΦΥΛΟ	100.0%	100.0%	100.0%	

Η μεταβλητή «Σε ποιόν κλάδο θα επιθυμούσες να εργαστείς;» είναι εξαρτημένη και με τη μεταβλητή «ηλικία» (δεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 19 το $\chi^2=33,99$, $df=21$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,036 < 0,05$.

Πίνακας 19: Έλεγχος χ^2 Ηλικία-Επιθυμητός κλάδος εργασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	33.995^a	21	.036
Likelihood Ratio	38.784	21	.010
Linear-by-Linear Association	12.491	1	.000
N of Valid Cases	229		

a. 16 cells (50.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .04.

Από τον πίνακα διπλής εισόδου που ακολουθεί (πίνακας 20) παρατηρούμε ότι για την ηλικιακή κατηγορία έως 18 ετών την ηλικιακή κατηγορία 18-24, τα άτομα θα

προτιμούσαν στο μέλλον να ασχοληθούν με τον κλάδο που σχετίζεται με τις σπουδές τους (66,7% και 36,6% αντίστοιχα). Τα άτομα που ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία 24-32 προτιμούν κατά κύριο λόγο το ελεύθερο επάγγελμα (25%) και την προπονητική (22,4%), ενώ τα άτομα που ανήκουν στις ηλικίες άνω των 33 ετών προτιμούν τον κλάδο της προπονητικής (39,5%) και τη βιομηχανία του αθλητισμού (23,7%). Στις δύο τελευταίες ηλικιακές ομάδες ο λιγότερο επιθυμητός κλάδος προς απασχόληση μετά τον τερματισμό του αθλητισμού είναι η εστίαση και διασκέδαση.

Πίνακας 20: Πίνακας διπλής εισόδου Ηλικία-Επιθυμητός κλάδος εργασίας

			ΗΛΙΚΙΑ				Total
			-18	18-24	24-32	33+	
Σε ποίον κλάδο θα επιθυμούσε να εργαστεί;	ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΗ	Count	1	20	17	15	53
		% within ΗΛΙΚΙΑ	33.3%	17.9%	22.4%	39.5%	23.1%
	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	Count	0	14	10	9	33
	ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ (πλην προπονητικής)	% within ΗΛΙΚΙΑ	0.0%	12.5%	13.2%	23.7%	14.4%
	ΔΗΜΟΣΙΟ	Count	0	7	6	3	16
	ΤΟΜΕΑ/ΕΝΟΠΛΕΣ						
	ΔΥΝΑΜΕΙΣ/ΣΩΜΑΤΑ	% within ΗΛΙΚΙΑ	0.0%	6.3%	7.9%	7.9%	7.0%
	ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ						
	ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ	Count	0	16	19	3	38
	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	% within ΗΛΙΚΙΑ	0.0%	14.3%	25.0%	7.9%	16.6%
	ΕΣΤΙΑΣΗ/	Count	0	3	2	2	7
	ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ	% within ΗΛΙΚΙΑ	0.0%	2.7%	2.6%	5.3%	3.1%
	ΚΛΑΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Count	2	41	15	1	59
	ΜΟΥ	% within ΗΛΙΚΙΑ	66.7%	36.6%	19.7%	2.6%	25.8%
	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	Count	0	9	6	5	20
	(πλην αθλητισμού)	% within ΗΛΙΚΙΑ	0.0%	8.0%	7.9%	13.2%	8.7%
	ΑΛΛΟ	Count	0	2	1	0	3
		% within ΗΛΙΚΙΑ	0.0%	1.8%	1.3%	0.0%	1.3%
	Total	Count	3	112	76	38	229
	% within ΗΛΙΚΙΑ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

Στη συνέχεια, η μεταβλητή «Σε ποιον κλάδο θα επιθυμούσε να εργαστεί;» είναι εξαρτημένη και με τη μεταβλητή «μορφωτικό επίπεδο» (δεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 21 το $\chi^2=54,61$, $df=35$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,018 < 0,05$.

Πίνακας 21: Έλεγχος χ^2 Μορφωτικό επίπεδο-Επιθυμητός κλάδος εργασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	54.607^a	35	.018
Likelihood Ratio	50.866	35	.041
Linear-by-Linear Association	8.628	1	.003
N of Valid Cases	229		

a. 32 cells (66.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .03.

Από τον πίνακα διπλής εισόδου που ακολουθεί (πίνακας 22) παρατηρούμε ότι άτομα με μεταπτυχιακό/διδακτορικό θα επιθυμούσαν να εργαστούν στον ιδιωτικό τομέα (36,4%), οι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ θα προτιμούσαν να γίνουν ελεύθεροι επαγγελματίες στο μέλλον (20,8%), οι φοιτητές ΑΕΙ/ΤΕΙ και ΙΕΚ και ιδιωτικών σχολών προτιμούν στο μέλλον να ασχοληθούν με τον κλάδο των σπουδών τους (33,7% και 47,8% αντίστοιχα), οι απόφοιτοι λυκείου και οι απόφοιτοι δημοτικού ή γυμνασίου προτιμούν κυρίως την προπονητική (31,4% και 100% αντίστοιχα). Από την άλλη μεριά, για τους κατόχους μεταπτυχιακού ή διδακτορικού διπλώματος οι πιο ανεπιθύμητοι κλάδοι είναι η εστίαση και ο δημόσιος τομέας (0% τα επέλεξαν), ενώ η εστίαση είναι ο λιγότερο επιθυμητός κλάδος και για τους αποφοίτους και φοιτητές ΑΕΙ/ΤΕΙ και ιδιωτικών σχολών.

Πίνακας 22: Πίνακας διπλής εισόδου Μορφωτικό επίπεδο-Επιθυμητός κλάδος εργασίας

	ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ						Total
	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΙΕΚ/ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ	ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΑΕΙ/ ΤΕΙ	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΑΕΙ/ ΤΕΙ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ / ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	
ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΗ	2 100.0%	16 31.4%	4 17.4%	19 21.3%	9 17.0%	3 27.3%	53 23.1%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ (πλην προπονητικής)	0 0.0%	11 21.6%	2 8.7%	13 14.6%	6 11.3%	1 9.1%	33 14.4%
ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ/ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ/ΣΩΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	0 0.0%	4 7.8%	1 4.3%	3 3.4%	8 15.1%	0 0.0%	16 7.0%
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	0 0.0%	9 17.6%	3 13.0%	14 15.7%	11 20.8%	1 9.1%	38 16.6%
ΕΣΤΙΑΣΗ/ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ	0 0.0%	4 7.8%	0 0.0%	2 2.2%	1 1.9%	0 0.0%	7 3.1%
ΚΛΑΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΜΟΥ	0 0.0%	6 11.8%	11 47.8%	30 33.7%	10 18.9%	2 18.2%	59 25.8%
ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ (πλην αθλητισμού)	0 0.0%	1 2.0%	2 8.7%	7 7.9%	6 11.3%	4 36.4%	20 8.7%
ΆΛΛΟ	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 1.1%	2 3.8%	0 0.0%	3 1.3%
Total	2 100.0%	51 100.0%	23 100.0%	89 100.0%	53 100.0%	11 100.0%	229 100.0%

Η μεταβλητή «φύλο» και η μεταβλητή «Σε ποια ηλικία σκοπεύεις να εγκαταλείψεις τον αθλητισμό» είναι εξαρτημένες (δεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 23 το $\chi^2=19,81$, $df=4$ και η συσχέτιση

μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $\text{sig.} = 0,001 < 0,05$.

Πίνακας 23: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Ηλικία διακοπής αθλητικής καριέρας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19.810^a	4	.001
Likelihood Ratio	23.076	4	.000
Linear-by-Linear Association	10.336	1	.001
N of Valid Cases	229		

a. 2 cells (20.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.11.

Από τον πίνακα διπλής εισόδου που ακολουθεί (πίνακας 24) παρατηρούμε ότι οι άνδρες σε μεγαλύτερο ποσοστό σκοπεύουν να εγκαταλείψουν τον αθλητισμό σε ηλικία 36-40 ετών και 31-35 ετών (47% και 23,8% αντίστοιχα), ενώ οι γυναίκες κατά πλειοψηφία σκοπεύουν να σταματήσουν τον πρωταθλητισμό σε ηλικία 31-35 ετών (52,3%) και έπειτα σε ηλικία 36-40 ετών (25%).

Πίνακας 24: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Ηλικία διακοπής αθλητικής καριέρας

		ΦΥΛΟ		Total
		ΑΝΔΡΑΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ	
Σε ποια ηλικία σκοπεύεις να εγκαταλείψεις τον αθλητισμό;	Count	8	3	11
	-25 % within ΦΥΛΟ	4.3%	6.8%	4.8%
	Count	24	7	31
	26-30 % within ΦΥΛΟ	13.0%	15.9%	13.5%
	Count	44	23	67
	31-35 % within ΦΥΛΟ	23.8%	52.3%	29.3%
	Count	87	11	98
	36-40 % within ΦΥΛΟ	47.0%	25.0%	42.8%
	Count	22	0	22
	41+ % within ΦΥΛΟ	11.9%	0.0%	9.6%
Total	Count	185	44	229
	% within ΦΥΛΟ	100.0%	100.0%	100.0%

Η μεταβλητή «ηλικία» και η μεταβλητή «Σε ποια ηλικία σκοπεύεις να εγκαταλείψεις τον αθλητισμό» είναι εξαρτημένες (δεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 25 το $\chi^2=50,55$, $df=12$ και η συσχέτιση

μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $\text{sig.}=0,000 < 0,05$.

Πίνακας 25: Έλεγχος χ^2 Ηλικία-Ηλικία διακοπής αθλητικής καριέρας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	50.554^a	12	.000
Likelihood Ratio	57.937	12	.000
Linear-by-Linear Association	33.814	1	.000
N of Valid Cases	229		

a. 8 cells (40.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .14.

Από τον πίνακα διπλής εισόδου που ακολουθεί (πίνακας 26) παρατηρούμε ότι τα άτομα ηλικία έως 18 ετών σκοπεύουν να εγκαταλείψουν τον πρωταθλητισμό σε ηλικία 31-40 ετών (66,7%), τα άτομα ηλικίας 18-24 ετών σε ηλικία 31-40 ετών (64,2%), τα άτομα ηλικίας 24-32 και 33 ετών και άνω σε ηλικία 36-40 ετών (47,4% και 68,4% αντίστοιχα).

Πίνακας 26: Πίνακας διπλής εισόδου Ηλικία-Ηλικία διακοπής αθλητικής καριέρας

		ΗΛΙΚΙΑ				Total	
		-18	18-24	24-32	33+		
Σε ποία ηλικία σκοπεύεις να εγκαταλείψεις τον αθλητισμό;	-25	Count	0	8	3	0	11
		% within ΗΛΙΚΙΑ	0.0%	7.1%	3.9%	0.0%	4.8%
	26-30	Count	1	24	6	0	31
		% within ΗΛΙΚΙΑ	33.3%	21.4%	7.9%	0.0%	13.5%
	31-35	Count	2	36	27	2	67
		% within ΗΛΙΚΙΑ	66.7%	32.1%	35.5%	5.3%	29.3%
	36-40	Count	0	36	36	26	98
		% within ΗΛΙΚΙΑ	0.0%	32.1%	47.4%	68.4%	42.8%
	41+	Count	0	8	4	10	22
		% within ΗΛΙΚΙΑ	0.0%	7.1%	5.3%	26.3%	9.6%
	Total	Count	3	112	76	38	229
		% within ΗΛΙΚΙΑ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Η μεταβλητή «μορφωτικό επίπεδο» και η μεταβλητή «Σε ποια ηλικία σκοπεύεις να εγκαταλείψεις τον αθλητισμό» είναι ανεξάρτητες (δεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 27 το $\chi^2=25,34$, $df=20$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι δεν στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $\text{sig.}=0,189 > 0,05$.

Πίνακας 27: Έλεγχος χ^2 Μορφωτικό επίπεδο-Ηλικία διακοπής αθλητικής καριέρας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	25.341^a	20	.189
Likelihood Ratio	30.242	20	.066
Linear-by-Linear Association	1.802	1	.180
N of Valid Cases	229		

a. 17 cells (56.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .10.

Η μεταβλητή «φύλο» και η μεταβλητή «Πώς προετοιμάζεις την μελλοντική σου επαγγελματική αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;» είναι ανεξάρτητες (δεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 28 το $\chi^2=3,18$, $df=6$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι δεν στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,786>0,05$.

Πίνακας 28: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Τρόπος προετοιμασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3.183^a	6	.786
Likelihood Ratio	3.925	6	.687
Linear-by-Linear Association	.041	1	.840
N of Valid Cases	226		

a. 5 cells (35.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .76.

Η μεταβλητή «ηλικία» και η μεταβλητή «Πώς προετοιμάζεις την μελλοντική σου επαγγελματική αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;» είναι εξαρτημένες (δεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 29 το $\chi^2=75,25$, $df=18$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,000<0,05$.

Πίνακας 29: Έλεγχος χ^2 Ηλικία-Τρόπος προετοιμασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	75.247	18	.000
Likelihood Ratio	75.897	18	.000
Linear-by-Linear Association	.321	1	.571
N of Valid Cases	226		

a 15 cells (53.6%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .04.

Από τον πίνακα διπλής εισόδου που ακολουθεί (πίνακας 30) παρατηρούμε ότι όσον αφορά τους τρόπους προετοιμασίας των αθλητών για τη μελλοντική τους επαγγελματική αποκατάσταση τα άτομα ηλικίας έως 18 ετών επιλέγουν να σπουδάσουν ή να παρακολουθήσουν σεμινάρια και να προβούν σε περαιτέρω

επιμόρφωση τους (50% και 50% αντίστοιχα), τα άτομα ηλικίας 18-24 ετών επιλέγουν να σπουδάσουν (41,1%) ή δεν έχουν προβεί ακόμα σε καμία ενέργεια προετοιμασίας τους για τη μετάβαση (25,9%), τα άτομα που ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία 24-32 σε μεγάλο ποσοστό δεν έχουν προετοιμαστεί ακόμα για τη μελλοντική τους μετάβαση μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας (45,3%) και τα άτομα ηλικίας άνω των 33 ετών στην πλειονότητα τους εργάζονται ήδη (56,8%).

Πίνακας 30: Πίνακας διπλής εισόδου Ηλικία-Τρόπος προετοιμασίας

			ΗΛΙΚΙΑ				Total
			-18	18-24	24-32	33+	
Πώς προετοιμάζεις τη μελλοντική σου επαγγελματική αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;	ΔΕΝ ΕΧΩ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΤΕΙ	Count % within ΗΛΙΚΙΑ	0 0.0%	29 25.9%	34 45.3%	6 16.2%	69 30.5%
	ΘΑ ΣΠΟΥΔΑΣΩ	Count % within ΗΛΙΚΙΑ	1 50.0%	46 41.1%	11 14.7%	1 2.7%	59 26.1%
	ΗΔΗ ΕΡΓΑΖΟΜΑΙ	Count % within ΗΛΙΚΙΑ	0 0.0%	8 7.1%	15 20.0%	21 56.8%	44 19.5%
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ/ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ	Count % within ΗΛΙΚΙΑ	1 50.0%	16 14.3%	9 12.0%	8 21.6%	34 15.0%
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ	Count % within ΗΛΙΚΙΑ	0 0.0%	3 2.7%	2 2.7%	0 0.0%	5 2.2%
	ΑΝΑΜΕΝΩ ΔΙΟΡΙΣΜΟ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΛΟΓΩ ΕΠΙΤΥΧΙΩΝ	Count % within ΗΛΙΚΙΑ	0 0.0%	6 5.4%	4 5.3%	1 2.7%	11 4.9%
	ΑΛΛΟ	Count % within ΗΛΙΚΙΑ	0 0.0%	4 3.6%	0 0.0%	0 0.0%	4 1.8%
	Total	Count % within ΗΛΙΚΙΑ	2 100.0%	112 100.0%	75 100.0%	37 100.0%	226 100.0%

Η μεταβλητή «μορφωτικό επίπεδο» και η μεταβλητή «Πώς προετοιμάζεις την μελλοντική σου επαγγελματική αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;» είναι εξαρτημένες (δεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 31 το $\chi^2=66,55$, $df=30$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,000<0,05$.

Πίνακας 31: Έλεγχος χ^2 Μορφωτικό επίπεδο-Τρόπος προετοιμασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	66.549^a	30	.000
Likelihood Ratio	66.035	30	.000
Linear-by-Linear Association	9.575	1	.002
N of Valid Cases	226		

a. 28 cells (66.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .02.

Από τον πίνακα διπλής εισόδου που ακολουθεί (πίνακας 32) παρατηρούμε ότι τα περισσότερα άτομα με μεταπτυχιακό ή διδακτορικό δίπλωμα και οι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ εργάζονται ήδη (45,5% και 43,4% αντίστοιχα), οι ήδη φοιτητές δηλώνουν ότι θα σπουδάσουν για να προετοιμαστούν για τη μετάβαση και τη μελλοντική επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό (39,8% των φοιτητών ΑΕΙ/ΤΕΙ και 39,1% των φοιτητών ιδιωτικής σχολής επέλεξαν αυτόν τον τρόπο), ενώ οι απόφοιτοι λυκείου κατά πλειοψηφία δεν έχουν προετοιμαστεί ακόμα (52%).

Πίνακας 32: Πίνακας διπλής εισόδου Μορφωτικό επίπεδο- Τρόπος προετοιμασίας

			ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ						Total
			ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ Σ ΛΥΚΕΙΟΥ	ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΙΕΚ/ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ	ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΑΕΙ/ ΤΕΙ	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ Σ ΑΕΙ/ ΤΕΙ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	
Πώς προετοιμάζεις την μελλοντική σου επαγγελματική αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;	ΔΕΝ ΕΧΩ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΤΕΙ	Count % within ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0 0.0%	26 52.0%	8 34.8%	22 25.0%	10 18.9%	3 27.3%	69 30.5%
	ΘΑ ΣΠΟΥΔΑΣΩ	Count % within ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0 0.0%	9 18.0%	9 39.1%	35 39.8%	5 9.4%	1 9.1%	59 26.1%
	ΗΔΗ ΕΡΓΑΖΟΜΑΙ	Count % within ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	1 100.0%	3 6.0%	1 4.3%	11 12.5%	23 43.4%	5 45.5%	44 19.5%
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ/ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ	Count % within ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0 0.0%	9 18.0%	4 17.4%	13 14.8%	7 13.2%	1 9.1%	34 15.0%
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ	Count % within ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0 0.0%	1 2.0%	0 0.0%	2 2.3%	2 3.8%	0 0.0%	5 2.2%
	ΑΝΑΜΕΝΩ ΔΙΟΡΙΣΜΟ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΛΟΓΩ ΕΠΙΤΥΧΙΩΝ	Count % within ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0 0.0%	2 4.0%	1 4.3%	3 3.4%	4 7.5%	1 9.1%	11 4.9%
	ΑΛΛΟ	Count % within ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 2.3%	2 3.8%	0 0.0%	4 1.8%
	Total	Count % within ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	1 100.0%	50 100.0%	23 100.0%	88 100.0%	53 100.0%	11 100.0%	226 100.0%

Επιπλέον, η μεταβλητή «φύλο» και η μεταβλητή «Δεν έχω προετοιμαστεί ακόμα. Αιτίες» είναι ανεξάρτητες (δεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση). Όπως φαίνεται

και στον πίνακα 33 το $\chi^2=2,67$, $df=5$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι δεν στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,751>0,05$.

Πίνακας 33: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Αιτίες μη προετοιμασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2.669^a	5	.751
Likelihood Ratio	3.259	5	.660
Linear-by-Linear Association	.233	1	.629
N of Valid Cases	71		

a. 9 cells (75.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .15.

Η μεταβλητή «ηλικία» και η μεταβλητή «Δεν έχω προετοιμαστεί ακόμα. Αιτίες» είναι ανεξάρτητες (δεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 34 το $\chi^2=11,94$, $df=15$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι δεν στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,684>0,05$.

Πίνακας 34: Έλεγχος χ^2 Ηλικία-Αιτίες μη προετοιμασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11.939^a	15	.684
Likelihood Ratio	13.656	15	.552
Linear-by-Linear Association	.451	1	.502
N of Valid Cases	71		

a. 20 cells (83.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .01.

Η μεταβλητή «μορφωτικό επίπεδο» και η μεταβλητή «Δεν έχω προετοιμαστεί ακόμα. Αιτίες» είναι ανεξάρτητες (δεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 35 το $\chi^2=20,89$, $df=25$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι δεν στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,699>0,05$.

Πίνακας 35: Έλεγχος χ^2 Μορφωτικό επίπεδο-Αιτίες μη προετοιμασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20.886^a	25	.699
Likelihood Ratio	19.927	25	.751
Linear-by-Linear Association	3.923	1	.048
N of Valid Cases	71		

a. 32 cells (88.9%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .01.

Συνεχίζοντας, η μεταβλητή «φύλο» και η μεταβλητή «Ποιο φορέα εμπιστεύεσαι για οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος προετοιμασίας;» είναι ανεξάρτητες (δεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 36 το

$\chi^2=6,50$, $df=5$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι δεν στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,260>0,05$.

Πίνακας 36: Έλεγχος χ^2 Φύλο-Επιθυμητός φορέας προγράμματος προετοιμασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6.503^a	5	.260
Likelihood Ratio	6.460	5	.264
Linear-by-Linear Association	2.477	1	.116
N of Valid Cases	229		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5.19.

Η μεταβλητή «ηλικία» και η μεταβλητή «Ποιο φορέα εμπιστεύεσαι για οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος προετοιμασίας;» είναι ανεξάρτητες (δεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 37 το $\chi^2=22,12$, $df=15$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι δεν στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,105>0,05$.

Πίνακας 37: Έλεγχος χ^2 Ηλικία-Επιθυμητός φορέας προγράμματος προετοιμασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	22.119^a	15	.105
Likelihood Ratio	24.031	15	.065
Linear-by-Linear Association	.746	1	.388
N of Valid Cases	229		

a. 9 cells (37.5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .35.

Τέλος, η μεταβλητή «μορφωτικό επίπεδο» και η μεταβλητή «Ποιο φορέα εμπιστεύεσαι για οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος προετοιμασίας;» είναι ανεξάρτητες (δεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση). Όπως φαίνεται και στον πίνακα 38 το $\chi^2=22,12$, $df=15$ και η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι δεν στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95% αφού $sig.=0,105>0,05$.

Πίνακας 38: Έλεγχος χ^2 Μορφωτικό επίπεδο-Επιθυμητός φορέας προγράμματος προετοιμασίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	33.257^a	25	.125
Likelihood Ratio	35.396	25	.081
Linear-by-Linear Association	.238	1	.625
N of Valid Cases	229		

a. 17 cells (47.2%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .24.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V. ΣΥΖΗΤΗΣΗ/ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ & ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Συμπεράσματα

Ο τερματισμός της αθλητικής καριέρας-σταδιοδρομίας αποτελεί μία φυσιολογική και αναπόφευκτη μετάβαση στη ζωή των αθλητών, την οποία πολλοί ελίτ και επαγγελματίες αθλητές αισθάνονται ως μία ιδιαίτερα στρεσογόνα διαδικασία (Baillie & Danish, 1992). Έρευνες έχουν δείξει τον τραυματικό χαρακτήρα του τερματισμού μιας αθλητικής καριέρας (π.χ. Alfermann, 1995; Wylleman et al., 1993) και έχουν υποστηρίξει ότι ο τερματισμός αυτός θα μπορούσε να αποτελέσει μία ευκαιρία για κοινωνική αναγέννηση (Coakley, 1983). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στροφή σε δράσεις και προγράμματα για την ένταξη των αθλητών στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή μετά τον τερματισμό της αθλητικής τους καριέρας ή στον συνδυασμό επαγγελματικής και αθλητικής σταδιοδρομίας (π.χ. δράσεις ΕΣΠΑ 2007-2013 για Διπλή Σταδιοδρομία).

Οι επαγγελματίες και οι ελίτ αθλητές συχνά αντιμετωπίζουν την πρόκληση του να συνδυάσουν την αθλητική τους καριέρα με την εκπαίδευση ή την εργασία και να ακολουθήσουν ουσιαστικά «Διπλή Σταδιοδρομία». Βέβαια, η επιτυχία στο υψηλότερο επίπεδο του εκάστοτε αθλήματος απαιτεί εντατική προπόνηση και συμμετοχή σε αγώνες και διοργανώσεις σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο και είναι αρκετά δύσκολο να συμβιβαστεί η πρόκληση με τους περιορισμούς στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας.

Η Διπλή Σταδιοδρομία στον αθλητισμό ενσωματώνει την ανάγκη των αθλητών με επιτυχή έναρξη, ανάπτυξη και ολοκλήρωση μίας ελίτ αθλητικής καριέρας όνα την συνδυάσουν με την εκπαίδευση και την εργασία, με σκοπό οι αθλητές αυτοί να μπορούν να αναλάβουν ένα ρόλο στην κοινωνία εξασφαλίζοντας ένα ικανοποιητικό εισόδημα (European Commission, 2013).

Η προσφορά βοήθειας σε αθλητές με σκοπό να αντιμετωπίσουν τις μεταβάσεις σταδιοδρομίας είναι ένα από τα πιο συχνά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αθλητικοί ψυχολόγοι (Murphy, 1995). Παρά το γεγονός ότι οι μεταβάσεις σταδιοδρομίας και ο τερματισμός της αθλητικής καριέρας αποτελούν τις πλέον αναπόφευκτες καταστάσεις, κυρίως στον αθλητισμό υψηλών επιδόσεων, πολλά

άτομα όταν έρχονται αντιμέτωπα με τη συνταξιοδότηση αντιμετωπίζουν δυσκολίες προσαρμογής (North & Lavalley, 2004, Torres, 2009).

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση του εκπαιδευτικού και επαγγελματικού υποβάθρου των Ελλήνων αθλητών/τριών που ασχολούνται με τον πρωταθλητισμό και ο προσδιορισμός των αντιλήψεων τους σχετικά με τη μελλοντική τους μετάβαση, κυρίως στον επαγγελματικό χώρο. Βασικό στόχο αποτέλεσε η διερεύνηση τόσο του βαθμού ευαισθητοποίησης και εμπλοκής των αθλητών-πρωταθλητών σε δράσεις Διπλής Σταδιοδρομίας, όσο και ο προσδιορισμός του περιεχομένου του επιθυμητού προγράμματος προετοιμασίας για την επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας.

Όπως φαίνεται από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση διεθνώς οι περισσότερες έρευνες απευθύνονται σε πρώην αθλητές, με σκοπό να διαπιστώσουν τυχόν δυσκολίες στη μετάβαση, αγνοώντας τις αντιλήψεις και το επαγγελματικό-μορφωτικό υπόβαθρο των εν ενεργεία ελίτ αθλητών που αποτελούν το δείγμα της παρούσας έρευνας. Δεδομένου ότι η ελληνική πραγματικότητα που αφορά στη Διπλή Σταδιοδρομία ξεκινάει και σταματά στο λεγόμενα «προνόμια» που προσφέρει η ελληνική Πολιτεία στους πετυχημένους αθλητές, καθιστά την έρευνα αυτή ακόμα πιο ενδιαφέρουσα και σημαντική. Τα αποτελέσματα της μπορούν να χρησιμοποιηθούν, βοηθήσουν και να συμβάλλουν ιδιαίτερα στην αθλητική κοινότητα (ΓΓΑ, ΕΟΕ, Ομοσπονδίες, Συνδέσμους Αθλητών και προπονητών) για τη δημιουργία των κατάλληλων δράσεων - προγραμμάτων, προσαρμοσμένων στα δεδομένα των Ελλήνων αθλητών και της εγχώριας πραγματικότητας, για την σωστή και έγκαιρη προετοιμασία των αθλητών σε μια ομαλή επαγγελματική και προσωπική μετάβαση, μετά το τέλος της αθλητικής καριέρας.

Το δείγμα που εξετάστηκε στην παρούσα μελέτη αποτελούνταν κατά πλειοψηφία από άνδρες αθλητές, άτομα ηλικίας 18-32 χρόνων, απόφοιτους σχολών ή φοιτητές και ανύπαντρους. Επιπλέον, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος ασχολούνταν με το βόλεϊ και η πλειοψηφία ασχολούνταν με τον πρωταθλητισμό τα τελευταία 10 χρόνια. Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων στη μελέτη είχε συμμετάσχει στην Εθνική Ομάδα, κυρίως Νέων / Νεανίδων και Ανδρών / Γυναικών. Βρέθηκε ότι οι μέσες ετήσιες απολαβές ενός ελίτ αθλητή, με τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στη μελέτη είναι έως € 20.000.

Οι επαγγελματίες αθλητές απολαμβάνουν την ενασχόλησή τους με τον πρωταθλητισμό διότι τους προσφέρει οικονομική ανεξαρτησία και ευχάριστο τρόπο

ζωής, τους αρέσει που κάνουν γνωριμίες μέσα από την ενασχόλησή τους με το άθλημα σε υψηλό επίπεδο, απολαμβάνει τα ταξίδια, το κυνήγι των νέων στόχων και την κατάκτηση τροπαίων. Λίγοι είναι εκείνοι που μέσα από τον πρωταθλητισμό αναζητούν την αναγνώριση και την επαγγελματική αποκατάσταση.

Η πλειοψηφία του δείγματος ήταν απόφοιτοι σχολών ή φοιτητές, πράγμα που επιβεβαιώνει προγενέστερες μελέτες που έχουν δείξει ότι οι ελίτ αθλητές συνδυάζουν την αθλητική τους καριέρα με ακαδημαϊκή και επαγγελματική καριέρα (Debois, et al., 2015). Το επιχείρημα αυτό, μάλιστα, επιβεβαιώνεται επίσης από το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα έχει εργαστεί για μεγάλα διαστήματα ή περιστασιακά κατά τη διάρκεια της αθλητικής τους καριέρας. αυτής Παρολ' αυτά το ποσοστό του 29,26% που δήλωσε ότι δεν έχει εργαστεί παράλληλα με τον αθλητισμό, κρίνεται αρκετά υψηλό αν αναλογιστεί κανείς και τις ιδιαίτερα χαμηλές ετήσιες απολαβές που δήλωσαν ότι έχουν ως αθλητές. Παράλληλα εντύπωση προκαλεί ότι το 72,81% δήλωσε ότι δεν εργαζόταν την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας, κάτι το οποίο δεν πρέπει να αγνοούμε και ίσως να αναδεικνύει έμμεσα και τις ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες εύρεσης εργασίας που υπάρχουν στον ελλαδικό χώρο λόγω της οικονομικής κρίσης, οι οποίες δυσκολεύουν ακόμα περισσότερο αυτή την προσπάθεια.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να αναφερθούν τα στοιχεία που αφορούν στην βοήθεια που παρέχεται στους ελίτ αθλητές από την Ελληνική Πολιτεία για να μπορούν να συνδυάσουν την αθλητική τους καριέρα με την εκπαιδευτική τους πορεία και την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Τα ευρήματα της μελέτης δείχνουν ότι οι Έλληνες ελίτ και επαγγελματίες αθλητές λόγω της συμμετοχής τους σε αθλητικές διοργανώσεις υψηλού επιπέδου έχουν βοηθηθεί από την Ελληνική Πολιτεία κυρίως εξασφαλίζοντας την εισαγωγή τους σε κάποιο ΑΕΙ/ΤΕΙ άνευ εξετάσεων, έχουν διευκολυνθεί στη στρατιωτική τους θητεία (οι άνδρες), πολλοί λίγοι έχουν προσληφθεί στο δημόσιο τομέα ή σε κάποιο σώμα ασφαλείας, μικρό ποσοστό έχει λάβει κάποια οικονομική βοήθεια / bonus ή κάποια διευκόλυνση σε σχέση με το ωράριο εργασίας τους, ώστε να μπορούν να έχουν Διπλή Σταδιοδρομία. Έτσι καταρρίπτεται σε μεγάλο βαθμό το στερεότυπο που κυκλοφορεί ευρέως στην ελληνική αθλητική κοινότητα περί αποκατάστασης των ελίτ Ελλήνων αθλητών από την Πολιτεία, μέσω διορισμών.

Ιδιαίτερου ενδιαφέροντος ευρήματα στην παρούσα μελέτη αφορούν στο θέμα της μετάβασης μετά τον τερματισμό της αθλητικής καριέρας και την προετοιμασία

των Ελλήνων αθλητών, όπου παρατηρείται ότι οι περισσότεροι αθλητές σκέφτονται να εγκαταλείψουν τον πρωταθλητισμό στην ηλικία των 31-40 ετών. Το φύλο και η ηλικία τους, καθορίζουν την ηλικία διακοπής της αθλητικής καριέρας των Ελλήνων αθλητών, αφού οι άνδρες δήλωσαν ότι σκοπεύουν να εγκαταλείψουν τον αθλητισμό σε μεγαλύτερη ηλικία, από ότι οι γυναίκες, οι οποίες κατά πλειοψηφία σκοπεύουν να σταματήσουν τον πρωταθλητισμό σε μικρότερη ηλικία εξαιτίας ίσως της επιθυμίας για δημιουργία οικογένειας, χρόνων.

Για την μελλοντική αποκατάσταση των αθλητών οι πιο επιθυμητοί επαγγελματικοί κλάδοι για ενασχόληση σχετίζονται με τον κλάδο σπουδών τους (έξω από τον αθλητισμό) ή την προπονητική. Επιλογές των αθλητών φαίνεται επίσης να αποτελούν το ελεύθερο επάγγελμα, η βιομηχανία του αθλητισμού γενικότερα πέραν της προπονητικής, ο ιδιωτικός και ο δημόσιος τομέας. Ο επιθυμητός κλάδος ενασχόλησης στο μέλλον, όμως, διαφέρει ανάλογα με το φύλο, την ηλικία και το μορφωτικό τους επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό και των δύο φύλων επιλέγει ως επιθυμητό κλάδο για την μελλοντική του αποκατάσταση τον κλάδο των σπουδών του, εντούτοις, οι άνδρες φαίνεται να προτιμούν περισσότερο για μελλοντική απασχόληση την προπονητική, ενώ οι γυναίκες προτιμούν την ενασχόληση στο δημόσιο τομέα και τις ένοπλες δυνάμεις. Για τους άνδρες οι λιγότερο επιθυμητοί κλάδοι για το μέλλον είναι ο δημόσιος τομέας και η εστίαση, ενώ η εστίαση και η διασκέδαση είναι κλάδοι που δεν επιλέχθηκαν από καμία γυναίκα και μικρό ποσοστό αυτών θα επέλεγαν να ασχοληθούν με τη βιομηχανία αθλητισμού και τον ιδιωτικό τομέα.

Αναφορικά με την ηλικία, παρατηρήθηκε ότι τα άτομα ηλικίας έως 24 ετών θα προτιμούσαν στο μέλλον να ασχοληθούν με τον κλάδο που σχετίζεται με τις σπουδές τους, τα άτομα που ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία 24-32 χρόνων θα προτιμούσαν κατά κύριο λόγο το ελεύθερο επάγγελμα και την προπονητική, ενώ τα άτομα που ανήκουν στις ηλικίες άνω των 33 ετών προτιμούσαν τον κλάδο της προπονητικής και τη βιομηχανία του αθλητισμού. Τα ανωτέρω αποδεικνύουν, σε συνδυασμό και με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας περί μη προετοιμασίας για την επαγγελματική τους μετάβαση, ότι οι αθλητές ξεκινούν την αθλητική τους καριέρα σκεπτόμενοι ότι μελλοντικά θα ασκήσουν κάποιο επάγγελμα σχετικό με τις σπουδές τους, αλλά μην έχοντας προετοιμαστεί κατάλληλα, καταλήγουν, ώριμοι αθλητικά πλέον, να αναζητούν επαγγελματική αποκατάσταση από την «εύκολη» λύση της

προπονητικής και των επαγγελματιών πλησίον της βιομηχανίας του αθλητισμού, των οποίων η πρόσβαση φαντάζει ευκολότερη.

Όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο, άτομα με μεταπτυχιακό / διδακτορικό θα προτιμούσαν να εργαστούν κυρίως στον ιδιωτικό τομέα, οι απόφοιτοι ΑΕΙ / ΤΕΙ να γίνουν ελεύθεροι επαγγελματίες, οι φοιτητές ΑΕΙ / ΤΕΙ και ΙΕΚ και ιδιωτικών σχολών με τον κλάδο των σπουδών τους και οι απόφοιτοι λυκείου και οι απόφοιτοι δημοτικού ή γυμνασίου προτιμούν κυρίως με την προπονητική. Από την άλλη μεριά, για τους κάτοχους μεταπτυχιακού / διδακτορικού διπλώματος οι πιο ανεπιθύμητοι κλάδοι ήταν η εστίαση και ο δημόσιος τομέας, ενώ η εστίαση ήταν ο λιγότερο επιθυμητός κλάδος και για τους αποφοίτους και φοιτητές ΑΕΙ / ΤΕΙ και ιδιωτικών σχολών.

Παρά το γεγονός ότι, οι αθλητές σκέφτονταν την περίοδο που θα εγκαταλείψουν τον πρωταθλητισμό και γνώριζαν ότι δεν θα είναι για πάντα αθλητές υψηλού επιπέδου και επιδόσεων, είναι παράδοξο ότι τι στιγμή που δηλώνουν ότι οι απολαβές του κατά 75,5% είναι μικρότερες από 20.000€ ετησίως, μεγάλο μέρος των συμμετεχόντων στη μελέτη δεν είχαν προετοιμαστεί για την μετάβαση μετά τον τερματισμό της αθλητικής τους καριέρας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι ακόμα και οι σπουδές οι οποίες αποτελούν για ένα 26,1% τη λύση στην προετοιμασία για την μετά αθλητισμό εποχή, έχουν μια μελλοντική προσέγγιση. Η επιμόρφωση μέσω σεμιναρίων και προγραμμάτων εκπαίδευσης ή η εργασία (αρκετοί δήλωσαν ότι παράλληλα με την αθλητική καριέρα εργάζονται για να προετοιμαστούν για τη μελλοντική μετάβαση).

Τα άτομα που δεν είχαν ακόμα προβεί σε καμία ενέργεια (30,5%) σε σχέση με την προετοιμασία τους για τη μελλοντική επαγγελματική τους αποκατάσταση και παρέμεναν άπραγοι, καθώς θεωρούσαν ότι είτε ήταν ακόμα νωρίς για να κάνουν την οποιαδήποτε προετοιμασία είτε δεν είχαν σκεφτεί ακόμα τη μελλοντική επαγγελματική τους αποκατάσταση (26,1%). Ο τρίτος λόγος κατά σειρά σύμφωνα με τους ερωτηθέντες είναι ότι δεν έχουν καθοδήγηση για να κάνουν κάτι τέτοιο. Αθροιστικά οι τρεις δημοφιλέστερες απαντήσεις αγγίζουν το 88,2% των αθλητών οι οποίοι ουσιαστικά μέσω των απαντήσεων τους δηλώνουν είτε άγνοια είτε απουσία ευαισθητοποίησης για το ζήτημα αυτό. Αναδεικνύεται λοιπόν από την παρούσα έρευνα η ανάγκη για δημιουργία προγραμμάτων ευαισθητοποίησης και εξατομικευμένης καθοδήγησης των αθλητών προκειμένου από την αρχή της

αθλητικής τους διαδρομής να γνωρίζουν την σπουδαιότητα της πρώιμης δράσης σε θέματα προετοιμασίας για την μετέπειτα επαγγελματική και προσωπική μετάβαση.

Όσον αφορά στους τρόπους προετοιμασίας των αθλητών για τη μελλοντική τους επαγγελματική αποκατάσταση τα άτομα ηλικίας έως 18 ετών επέλεξαν να σπουδάσουν ή να παρακολουθήσουν σεμινάρια και να προβούν σε περαιτέρω επιμόρφωση τους, τα άτομα ηλικίας 18-24 ετών επέλεξαν να σπουδάσουν ή δεν είχαν προβεί ακόμα σε καμία ενέργεια προετοιμασίας τους για τη μετάβαση, τα άτομα που ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία 24-32 ετών σε μεγάλο ποσοστό δεν είχαν προετοιμαστεί ακόμα για την μελλοντική τους μετάβαση μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας και τα άτομα ηλικίας άνω των 33 ετών στην πλειονότητά τους εργάζονταν ήδη. Από εκεί και πέρα, τα περισσότερα άτομα με μεταπτυχιακό ή διδακτορικό δίπλωμα και οι απόφοιτοι ΑΕΙ / ΤΕΙ εργάζονταν ήδη, οι ήδη φοιτητές δήλωσαν ότι θα σπουδάσουν για να προετοιμαστούν για τη μετάβαση και τη μελλοντική επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό, ενώ οι απόφοιτοι λυκείου κατά πλειοψηφία δεν είχαν προετοιμαστεί ακόμα.

Τα άτομα που δεν έχουν είχαν ακόμα προβεί σε καμία ενέργεια σε σχέση με την προετοιμασία τους για τη μελλοντική επαγγελματική τους αποκατάσταση και , παρέμεναν αμένουν άπραγοι, καθώς θεωρούσαν ότι ήταν νωρίς ακόμα νωρίς για να κάνουν την οποιαδήποτε προετοιμασία ή δεν είχαν έχουν σκεφτεί ακόμα τη μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση. Άλλοι λόγοι που οδηγούσαν τα άτομα να μην προβαίνουν σε ενέργειες προετοιμασίας τους για τη μελλοντική τους μετάβαση ήταν είναι ότι δεν είχαν έχουν την απαραίτητη καθοδήγηση και δεν γνώριζαν σε τι ενέργειες θα έπρεπε να προβούν για αυτή την προετοιμασία, είτε είχαν έτοιμη δουλειά να τους περιμένει μετά τη λήξη της αθλητικής του καριέρας, είτε δεν είχαν προετοιμαστεί για την επαγγελματική τους αποκατάσταση διότι όταν θα χρειαστεί να εγκαταλείψουν τον αθλητισμό σκοπεύουν να ασχοληθούν με την προπονητική.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι σπουδές αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι στη ζωή των αθλητών και οι ίδιοι θεωρούν ότι αποτελούν την προετοιμασία τους για το μέλλον. Μελετώντας ειδικότερα τις απόψεις των αθλητών για τις σπουδές εξάγονται χρήσιμα συμπεράσματα:

- ➔ Η πλειοψηφία δεν θεωρεί το τόσο υψηλό από την πλειοψηφία , ώστε να μην μπορούν να ανταποκριθούν.

- ➔ Η συντριπτική πλειοψηφία των αθλητών δεν περιορίζεται από τις σπουδές και δεν αναγκάζεται-υποχρεώνεται να αθλείται στον τόπο έδρας του Πανεπιστημίου ή της Σχολής που παρακολουθεί μαθήματα.
- ➔ Λιγότερο από το 50% σκοπεύει να τελειώσει τις σπουδές του, ακόμα και με κάποια καθυστέρηση.
- ➔ Παρά το γεγονός του ότι το δείγμα αποτελούνταν κυρίως από φοιτητές και αποφοίτους σχολών και οι σπουδές ήταν ο κύριος τρόπος προετοιμασίας για το μέλλον, οι αθλητές δήλωσαν ότι ο αθλητισμός αποτελούσε για αυτούς μεγαλύτερη προτεραιότητα από τις οι σπουδές τους. δεν είναι προτεραιότητα στη ζωή τους, καθώς προτεραιότητα για αυτούς αποτελεί ο αθλητισμός
- ➔ Οι Έλληνες προπονητές κατανοούν τη σημαντικότητα των σπουδών των νέων και , οπότε δεν θέτουν εμπόδια στους αθλητές από το να σπουδάσουν.

Οι αθλητές που δεν σπούδαζαν την περίοδο που πραγματοποιούνταν η έρευνα γιατί δεν τους άρεσε ή αισθανόταν ότι δεν είναι καλοί σε αυτό ήταν λίγοι και ακόμη λιγότεροι ήταν είναι εκείνοι που δεν σπούδαζαν γιατί το αντικείμενο που θα ασχοληθούν στο μέλλον δεν αποτελεί αντικείμενο σπουδών.

Οι απαιτήσεις για έναν ελίτ και επαγγελματία αθλητή σε σχέση με το άθλημά του είναι εξαιρετικά μεγάλες και απαιτείται να αφιερώνουν όλο και περισσότερο τους εαυτούς τους στην επίτευξη καλύτερων επιδόσεων σε αυτό, με αποτέλεσμα να βάζουν σε δεύτερη προτεραιότητα τις σπουδές ή την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Το γεγονός αυτό, επιβάλλει στους περισσότερους αθλητές να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην ανάπτυξη της αθλητικής τους καριέρας και πολύ λιγότερο σε άλλες πτυχές της ζωής τους έξω από τον αθλητισμό. Η πραγματικότητα που βιώνουν οι ελίτ και επαγγελματίες αθλητές είναι ότι λίγοι είναι εκείνοι που αμείβονται επαρκώς από τον αθλητισμό ώστε να μπορούν να εξασφαλίσουν μια οικονομική αυτάρκεια έξω από αυτόν και ακόμη λιγότεροι είναι αυτοί που μπορούν να βασιστούν στις προβλέψεις της Πολιτείας για την ψυχολογική και οικονομική τους στήριξη μετά την εγκατάλειψη του αθλητισμού (Stambulova, Stephan, & Japhag, 2007). Η διαπίστωση αυτή υποστηρίζεται από τα ευρήματα της παρούσας μελέτης, καθώς διαπιστώθηκε ότι αρκετοί Έλληνες αθλητές εργάζονται παράλληλα με την αθλητική τους καριέρα (είτε μόνιμα, είτε κατά περιόδους) ή σπουδάζουν εξαιτίας ίσως και των χαμηλών απολαβών τους και παρατηρείται ότι οι

αθλητές δεν λαμβάνουν ιδιαίτερες παροχές από την Πολιτεία για την διευκόλυνσή τους. Το γεγονός αυτό τονίζει ακόμα περισσότερο την ανάγκη των αθλητών είτε για διπλή σταδιοδρομία, είτε για προετοιμασία για τον τερματισμό της αθλητικής τους καριέρας (Aquilina, 2013). Οι κατάλληλοι και επιθυμητοί τρόποι για την προετοιμασία των αθλητών για τη μελλοντική τους μετάβαση έχει συγκεντρώσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια και προς αυτή την κατεύθυνση υπάρχουν μια σειρά από προγράμματα προετοιμασίας των αθλητών στην Ευρώπη υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της παρούσας μελέτης ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος προετοιμασίας των αθλητών φαίνεται να είναι ένας συνδυασμός ενός ειδικευμένου πρόγραμμα εκπαίδευσης των αθλητών μαζί με επιπρόσθετες σπουδές. Ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά, η στήριξη και οι παροχές από την Πολιτεία και η εξατομικευμένη επαγγελματική συμβουλευτική. Το εύρημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό αν αναλογιστούμε ότι προέρχεται από ένα δείγμα αθλητών μιας χώρας της οποίας ο όρος Διπλή Σταδιοδρομία είναι χρόνια τώρα συνυφασμένος με τα λεγόμενα «προνόμια» που προσφέρει η Πολιτεία στους ελίτ αθλητές, βάσει των αθλητικών τους επιδόσεων. Φαίνεται λοιπόν, ότι η πολιτική αυτή δεν έχει πλέον την αποδοχή των ελίτ αθλητών, αφού με τις απαντήσεις τους αποδομούν το υπάρχον καθεστώς, προτείνοντας λύσεις που έχουν άλλη προσέγγιση και απευθύνονται στο σύνολο των ελίτ αθλητών και όχι σε μια περιορισμένη ομάδα αυτών. Τα εξειδικευμένα προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των αθλητών φαίνεται να είναι από τους πιο ενδεδειγμένους τρόπους για την προετοιμασία των αθλητών και τα τελευταία χρόνια η διοργάνωση τέτοιων προγραμμάτων, παράλληλα με την αθλητική καριέρα, αποτελεί μια συνήθη διεθνή πρακτική.

Σύμφωνα με τις απόψεις των ίδιων των ερωτηθέντων ένα τέτοιο εξειδικευμένο πρόγραμμα προετοιμασίας των αθλητών θα πρέπει να περιλαμβάνει και να αποσκοπεί πρωτίστως στην επαγγελματική συμβουλευτική και κατάρτιση επαγγελματικού σχεδίου δράσης και στην ενίσχυση των προσωπικών δεξιοτήτων του ατόμου (π.χ. τεχνικές συνέντευξης, σύνταξη βιογραφικού, τεχνικές αναζήτησης εργασίας). Σχετικά απαραίτητο θεωρείται, επίσης, ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης και προετοιμασίας των αθλητών για τη μελλοντική μετάβαση στην επαγγελματική ζωή να περιλαμβάνει ενίσχυση των προπονητικών δεξιοτήτων του ατόμου και η ψυχολογική υποστήριξη αυτών. . Δευτερεύουσας σημασίας θέμα αποτελεί η ενίσχυση

των διοικητικών δεξιοτήτων του ατόμου οι δυνατότητες πρακτικής ή εθελοντικής άσκησης και εργασίας (π.χ. off – season) με σκοπό την απόκτηση εμπειρίας.

Σημαντικό, όμως, στοιχείο για ένα πρόγραμμα προετοιμασίας και επιμόρφωσης των αθλητών για τη μελλοντική μετάβασή τους μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας αποτελεί και ο φορέας διοργάνωσης και υποστήριξης αυτού του προγράμματος. Η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, η Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή, η εκάστοτε Ομοσπονδία, ο αντίστοιχος Σύνδεσμος Αθλητών και το Υπουργείο Παιδείας, οι οποίες, όμως, επειδή βρίσκονται ακόμα σε πρώιμο στάδιο δεν καλύπτουν τις ανάγκες των αθλητών, με αποτέλεσμα οι ίδιοι να μην θεωρούν προς το παρόν ότι οι Φορείς αυτοί ασχολούνται, ενδιαφέρονται και μεριμνούν επαρκώς για την μετάβασή τους μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας. Παρόλα αυτά, , από τους παραπάνω φορείς οι αθλητές θα εμπιστεύονταν περισσότερο να οργανώσει και να υλοποιήσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και προετοιμασίας τους για την επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό τον αντίστοιχο Σύνδεσμο Αθλητών του αθλήματος που ασχολούνται. Οι αμέσως επόμενοι Φορείς όσον αφορά στην εμπιστοσύνη των αθλητών σε αυτούς είναι το Υπουργείο Παιδείας και η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού. Οι Φορείς που συγκεντρώνουν τη μικρότερη εμπιστοσύνη είναι η Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή και η εκάστοτε Ομοσπονδία του αθλήματος. Επίσης, σημειώνεται ότι πάνω από 10% δηλώνει ότι δεν θα εμπιστευόταν κανένα φορέα για την οργάνωση και την υλοποίηση ενός προγράμματος προετοιμασίας των αθλητών για την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Ο τερματισμός της αθλητικής καριέρας-σταδιοδρομίας αποτελεί μία φυσιολογική και αναπόφευκτη μετάβαση στη ζωή των αθλητών. Τις τελευταίες δεκαετίες η έννοια της «μετάβασης» αναφέρεται συχνά σε μία σειρά θεμάτων, περιλαμβανομένων της ανάπτυξης του ατομικού κύκλου ζωής (π.χ. Erikson, 1963), του επαγγελματικού σχεδιασμού (π.χ. Hopson & Adams, 1977), τις εκπαιδευτικές διαδικασίες (π.χ. Newman, Lohman, Newman, Myers & Smith, 2000), την κοινωνική υποστήριξη (π.χ. Cutrona & Russell, 1990) και τις διαδικασίες της γήρανσης και της συνταξιοδότησης (π.χ. Cummings & Henry, 1961; Kubler-Ross, 1969). Στον τομέα της αθλητικής ψυχολογίας, η έννοια της μετάβασης άρχισε να συγκεντρώνει έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον την δεκαετία του 1970 και στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί ερευνητές ασχολήθηκαν κυρίως με το πως οι αθλητές αντιμετωπίζουν τη συνταξιοδότησή τους και τον τερματισμό της υψηλού

ανταγωνιστικού επιπέδου επαγγελματικής αθλητικής τους καριέρας (π.χ. Haerle, 1975). Στη συνέχεια το ερευνητικό ενδιαφέρον χωρίστηκε σε τρεις φάσεις, όπου ο τερματισμός της αθλητικής καριέρας αναγνωρίστηκε ως ένα μεμονωμένο γεγονός και οι ερευνητές επανεκτίμησαν τον τερματισμό αυτό ως μία μεταβατική διαδικασία (Wylleman et al., 2004a). Η παρούσα μελέτη αντιλαμβάνεται την έννοια του τερματισμού της αθλητικής καριέρας ως μία μεταβατική διαδικασία στη ζωή ενός αθλητή που απαιτεί ιδιαίτερη προετοιμασία για να ελαχιστοποιηθούν οι αρνητικές επιπτώσεις της.

Η παρούσα ερευνητική μελέτη εξέτασε το κατά πόσο οι Έλληνες ελίτ και επαγγελματίες αθλητές είναι ευαισθητοποιημένοι για την επερχόμενη λήξη της αθλητικής τους καριέρας, καθώς και ο βαθμός εμπλοκής τους σε δράσεις – ενέργειες Διπλής Σταδιοδρομίας. Η διεξαγωγή της έρευνας την συγκεκριμένη χρονική περίοδο σε Έλληνες ελίτ αθλητές διάφορων ομαδικών, κυρίως, αθλημάτων παρουσιάζει ιδιαίτερο ερευνητικό, επιστημονικό και κοινωνικό ενδιαφέρον, εξαιτίας των δυσμενών οικονομικών συνθηκών και της οικονομικής κρίσης που βιώνει η χώρα και κατ' επέκταση ο επαγγελματικός αθλητισμός – πρωταθλητισμός και οι αθλητές που δραστηριοποιούνται μέσα σε αυτό το δυσμενές περιβάλλον. Οι Έλληνες αθλητές χρειάζονται υποστήριξη και στήριξη από τους Φορείς του αθλητισμού για να ανταπεξέλθουν στις σημερινές ιδιαίτερα δυσμενείς οικονομικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν τα τελευταία χρόνια. Είναι απαραίτητο να τους δοθούν οι απαραίτητες διέξοδοι με σκοπό να σχεδιάσουν και να προετοιμάσουν το μέλλον τους.

Η μελέτη ανέδειξε το γεγονός ότι πολλοί αθλητές δεν προετοιμάζονται για το μέλλον διότι δεν γνωρίζουν τι ακριβώς να κάνουν και δεν έχουν την απαραίτητη καθοδήγηση. Επίσης, οι σημερινές παροχές από την Πολιτεία δεν καλύπτουν τις σημερινές ανάγκες τους για την προετοιμασία τους για τη μελλοντική τους μετάβαση στη μετά τον αθλητισμό ζωή. Σύμφωνα, λοιπόν, με αυτό το σκεπτικό και τα ευρήματα όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω, ένας χρήσιμος και αποδοτικός, ίσως, τρόπος για την προετοιμασία των αθλητών για την μετάβασή τους μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας να ήταν η διοργάνωση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος προετοιμασίας και επιμόρφωσης, το οποίο θα έδινε έμφαση στην ενίσχυση των προσωπικών δεξιοτήτων του ατόμου (π.χ. τεχνικές συνέντευξης, σύνταξη βιογραφικού, τεχνικές αναζήτησης εργασίας) και την επαγγελματική συμβουλευτική και κατάρτιση επαγγελματικού σχεδίου δράσης, ενώ ιδιαίτερα χρήσιμο θα ήταν το πρόγραμμα εκπαίδευσης και προετοιμασίας των αθλητών να περιλαμβάνει ενίσχυση

των προπονητικών δεξιοτήτων του ατόμου, ψυχολογική υποστήριξη και δυνατότητες πρακτικής ή εθελοντικής άσκησης και εργασίας (π.χ. off – season) με σκοπό την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας. Ο πλέον ενδεδειγμένος φορέας για την διοργάνωση ενός τέτοιου προγράμματος είναι ο αντίστοιχος Σύνδεσμος Αθλητών του εκάστοτε αθλήματος ενασχόλησης του αθλητή, στα πρότυπα των Αγγλοσαξονικών χωρών.

Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Σε επόμενη μελέτη θα ήταν ενδιαφέρον να: α) συγκεντρωθούν στοιχεία από αντιπροσωπευτικά δείγματα αθλητών όλων των αθλημάτων, ώστε να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τις αντιλήψεις αθλητών διαφορετικών αθλημάτων, β) εξεταστούν ποιοτικές μεταβλητές που να αναδεικνύουν τις αντιλήψεις, τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ελίτ αθλητών προς την Διπλή Σταδιοδρομία με την χρήση ποιοτικών μεθόδων, γ) υπάρξει καλύτερη κατανομή στο δείγμα (φύλο και άθλημα), δ) εξεταστούν Έλληνες πρώην αθλητές και ε) να διερευνηθεί η πολιτική των κρατών- μελών της Ε.Ε. σε ότι αφορά τη Διπλή Σταδιοδρομία των αθλητών.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Acosta, J. P., Seragnoli, G. L., Parikh, P. & Resch, N. (2007). *Consultant program, Plan B: How to simplify the transition from a sporting career to a new life*. CIES & The FIFA Master.
- Alfermann, D. (1995). Career transitions of elite athletes: drop-out and retirement. In R. Vanfraechem-Raway, & Y. Vanden Auweele (Eds.), *Proceedings of the ninth European congress of sport psychology* (828–833). Brussels: European Federation of Sports Psychology FEPSAC.
- Alfermann, D., & Stambulova, N. (2007). *Career transition and career termination*. In G. Tenenbaum, & R. C. Eklund (Eds.), *Handbook of sport psychology* (3rd ed.). (712-736). New York: Wiley.
- Alfermann, D., Stambulova, N. & Zemaityte, A. (2004). Reactions to sport career termination: a cross-national comparison of German, Lithuanian, and Russian athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 5, 61–75.
- Allison, M. T., & Meyer, C. (1988). Career problems and retirement among elite athletes: The female tennis professional. *Sociology of Sport Journal*, 5, 2 12-222.
- Aquilina, D. (2013). A Study of the Relationship Between Elite Athletes' Educational Development and Sporting Performance. *The International Journal of the History of Sport*, 30 (4), 374–392.
- Baillie, P. H. F., & Danish, S. J. (1992). Understanding the career transition of athletes. *The Sport Psychologist*, 6, 77-98.
- Baltes, P. (1987). Theoretical propositions of life span developmental psychology: On the dynamics between growth and decline. *Developmental Psychology*, 23, 611-626.

- Bloom, B.S. (1985). *Developing talent in young people*. New York: Ballantine.
- Brown, C., Glastetter-Fender, C. & Shelton, M. (2000). Psychosocial Identity and Career Control in College Student-Athletes. *Journal of Vocational Behavior*, 56, 53–62.
- Brown, C., & Bohac, J. (1997). Beyond athletic participation: Career development interventions with student-athletes. *Journal of College Student Development*, 38(6), 671–673.
- Capranica, L. & Guidotti, F. (2016). *Research for Cult Committe –Qualifications/Dual Careers in Sports*. This document was requested by the European Parliament's Committee on Culture and Education.
- Cassady, J. R. (1945). Statistical sampling techniques and marketing research. *Journal of Marketing*, 9 (2), 317-341.
- Cecic Erpic, S., Wylleman, P. & Zupancic, M. (2004). The effect of athletic and non-athletic factors on the sports career termination process. *Psychology of Sport and Exercise*, 5, 45–59.
- Coakley, J. J. (1983). Leaving competitive sport: retirement or rebirth?. *Quest*, 35, 1–11.
- Coakley, J. (2004). *Sports in society: Issues and controversies*. 8th edition. Boston, MA: McGraw Hill Higher Education.
- Conzelmann, A., & Nagel, S. (2003). Professional careers of the German Olympic athletes. *International Review for the Sociology of Sport*, 38(3), 259-280.
- Council of Europe. (2001). Committee of Ministers, Recommendation No. R (92) 13 Rev. of the Committee of Ministers to Member States on the Revised European Sports Charter, (adopted by the Committee of Ministers on 24 September 1992 at the 480th meeting of the Ministers' Deputies and revised at their 752nd meeting on 16 May 2001).
- Creswell, J.W. (2003). *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. 2nd edition. Sage Publications, Inc.
- Cummings, E., & Henry, W. E. (1961). *Growing old and the process of disengagement*. New York: Basic Books.

- Cutrona, C. E., & Russell, D. W. (1990). Type of social support and specific stress: toward a theory of optimal matching. In B. R. Sasanson, I. G. Saranson, & G. R. Pierce (Eds.), *Social support: An interactional view*. New York: Wiley, 319–366.
- Debois, N., Ledon, A. & Wylleman, P. (2015). A lifespan perspective on the dual career of elite male athlete. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 15-26.
- Daudert, M., & Daudert, C. (2003). *Geld schießt tore: Was fubballprofis ueber geldanlage wissen wollen!*. Munich: Buch & Medi.
- Ericsson, K. A., Krampe, R. T. & Tesch-Romer, C. (1993). The role of deliberate practice in the acquisition of expert performance. *Psychology Review*, 100 (3), 363–406.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Stonton.
- European Comission. (2013). EU Guidelines on Dual Careers of Athletes. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Gaston-Gayles, J. L. (2004). Examining academic and athletic motivation among student-athletes at a Division I university. *Journal of College Student Development*, 45 (1), 75-83.
- Haerle, R. K. (1975). *Career patterns and career contingencies of professional baseball players: An occupational analysis*. In D. W. Ball, & J. W. Loy (Eds.), *Sport and social order* (461–519). Reading, MA: Addison–Wesley.
- Higham, J. E. S. (ed.) (2011). *Sport Tourism Destinations: Issues, opportunities and analysis*. NY: Routledge.
- Hopson, B., & Adams, J. (1977). *Toward an understanding of termination: defining some boundaries of termination*.
- Javeau, Cl. (2000). *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο, το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή, Επιμέλεια και Απόδοση στα Ελληνικά Τζαννονέ-Τζώρτζη Κ.*, Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Jordan, J., & Denson, E. (1990). Student services for athletes: A model for enhancing the studentathlete experience. *Journal of Counseling and Development*, 69, 95–97.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2011). *Principles of marketing*. 14th edition. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kubler-Ross, E. (1969). *On death and dying*. New York: Macmillan.

- Lavallee, D. (2000). Theoretical perspectives on career transitions in sport. In D. Lavallee & P. Wylleman (Eds.), *Career transitions in sport: International perspectives*. Morgantown, WV: Fitness Information Technology, 1-27.
- Μαλάτος, Α. (2000). Η επιστημολογική προσέγγιση του αθλητικού δικαίου. Αθήνα Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκουλας.
- McPherson, B. D., Curtis, J. E. & Loy, J. W. (1989). *The social significance of sport: An introduction to the sociology of sport*. Champaign, IL: Human Kinetics Books.
- Mouillaud, M. (2014). *SNB TRANSITION: The life after professional basketball*. French Basketball Players Union, Syndicat National Des Basketteurs.
- Murphy, S. (1995). *Transitions in competitive sport: Maximizing individual potential*. In S. Murphy (Ed.), *Sport psychology interventions* (pp. 334–346). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Newman, B. M., Lohman, B. J., Newman, P. R., Myers, M. C., & Smith, V. L. (2000). Experiences of urban youth navigating the transition to ninth grade. *Youth and Society*, 31, 387–416.
- Νόμος 2725/17-6-99 (ΦΕΚ 121 Α'): Ερασιτεχνικός και επαγγελματικός αθλητισμός και άλλες διατάξεις.
- North, J. & Lavalle, D. (2004). An investigation of potential users of career transition services in the United Kingdom. *Psychology of Sport and Exercise* 5, 77–84.
- Ogilvie, B. C., & Howe, M. (1986). The trauma of termination from athletics. In J. M. Williams (Ed.), *Applied sport psychology: Personal growth to peak performance* (365–382). Palo Alto: Mayfield.
- Pallares, S., Azocar, F., Torregrosa, M., Selva, C., & Ramis, Y. (2011). Modelos de trayectoria deportiva en waterpolo y su implicación en la transición hacia una carrera profesional alternativa [Sport trajectory models in water polo and their effect on the transition to an alternative professional career]. *Cultura, Ciencia & Deporte*, 6, 93-103.
- Rice, P.F. (1998). *Human development: A life-span approach*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

- Ryba, T. V., Stambulova, N. B., Ronkainen, N. J., Bundgaard, J., & Selanne, H. (2015). Dual career pathways of transnational athletes. *Psychology of Sport & Exercise*, 21, 125-134.
- Sauer, S., Desmond, S. & Heintzelman, M. (2013). Beyond the playing field: the role of athletic participation in early career success. *Personnel Review*, 42 (6), 644 – 661.
- Shank, M.D. (1999). *Sports Marketing: A Strategic Perspective*. Prentice Hall: New Jersey.
- Schlossberg, N. K. (1984). *Counseling adults in transition: Linking practice with theory*. New York: Springer.
- Schlossberg, N. K. (1981). A model for analyzing human adaptation to transition. *The Counseling Psychologist*, 9, 218.
- Schlossberg, N. K., Waters, E.B. and Goodman J., (1995), *Counselling Adults in Transition: linking Practice with Theory*, Springer: New York.
- Sosniak A. (2006). Retrospective interviews in the study of expertise and expert performance. In: Ericsson KA, Charness N, Feltovich PJ, Hoffman RR, eds. *The Cambridge handbook of expertise and expert performance*. New York: Cambridge University Press, 287–302.
- Sports Council (1994). *Community use of sports facilities on school sites – a review of the 1992/93 management awards*. London: Sports Council.
- Stambulova, N. B. (2000). Athlete's crises: a developmental perspective. *International Journal of Sport Psychology*, 31, 584–601.
- Stambulova, B. N., Engstrom, C., Franck, A., Linner, L. & Lindahl, K. (2015). Searching for an optimal balance: Dual career experiences of Swedish adolescent athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 4-14.
- Stambulova, N., Stephan, Y. & Japhag, U. (2007). Athletic Retirement: A Cross-National Comparison of Elite French and Swedish Athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 8, 101–18.
- Standeven, J. & De Knop, P. (1999). *Sport tourism*. Champaign: Human Kinetics.
- Subijana, C., Barriopedro, M. & Conde, E. (2015). Supporting dual career in Spain: Elite athletes' barriers to study. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 57-64.

- Tekin, A. (2004). Sport tourism – an animation perspective. *Journal of Sport Tourism*, 9 (4), 317–322.
- Taylor, J., & Ogilvie, B. (2001). Career termination among athletes. In R. N. Singer, H.A. Hausenblas, & C. M. Janelle (Eds.), *Handbook of sport psychology*. New York: John Wiley & Sons, 672-691.
- Taylor, J., & Ogilvie, B. C. (1998). Career transition among elite athletes: is there life after sports. In J. M. Williams (Ed.), *Applied sport psychology: Personal growth to peak performance* (pp. 429–444). Mountain View: Mayfield.
- Taylor, J., & Ogilvie, B. C. (1994). A conceptual model of adaptation to retirement among athletes. *Journal of Applied Sport Psychology*, 6, 1–20.
- Torre, P. S. (2009). How (and why) Athletes go broke. *Sports Illustrated*, 110 (12), 90-101.
- Tyrance, S. C., Harris, H. L. & Post, P. (2013). Predicting Positive Career Planning Attitudes Among NCAA Division I College Student-Athletes. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 7 (1), 22-40.
- United States Olympic Committee. 2000. *The Olympic Century, Ancient Olympia, 2100 BC to 1894*. World Sport Research & Publications, IOC & USOC, σελ. 112.
- Webb, W. M., Nasco, S. A., Riley, S., & Headrick, B. (1998). Athlete identity and reactions to retirement from sports. *Journal of Sport Behavior*, 21, 338–362.
- Werthner, P., & Orlick, T. (1986). Retirement experiences of successful Olympic athletes. *International Journal of Sport Psychology*, 17, 337–363.
- Wylleman, P. & Reints, A. (2010). A lifespan perspective on the career of talented and elite athletes: Perspectives on high-intensity sports. *Scandinavian Journal of Medicine & Science Sports*, 20 (2), 88–94.
- Wylleman, P., Reints, A., Beyens, K., & Wanter, A. (2007). Swimmers and coaches' perceptions of transitional changes after selection for an elite sports swimming school. In Y. Theodorakis, M. Goudas, & A. Papaioannou (Eds.), *Book of abstracts of the 12th European Congress of Sport Psychology* (p. 309). Thessaly, Greece: University of Thessaly – FEPSAC. European Federation of Sport Psychology (FEPSAC).
- Wylleman, P., Alfermann, D. & Lavalle, D. (2004a). Career transitions in sport: European perspectives. *Psychology of Sport and Exercise*, 7–20.

- Wylleman P, Alfermann D, Lavallee D. (2004b). Career transitions in perspective. *Psychology of Sport and Exercise*, 5, 7–20.
- Wylleman, P. & Lavallee, D. (2004). *A developmental perspective on transitions faced by athletes*. In Weiss M, ed. *Developmental sport and exercise psychology: a lifespan perspective*. Morgantown, WV: FIT, 507–527.
- Wylleman, P., Lavallee, D. & Theeboom, M. (2004). *Successful athletic careers*. In: Spielberger C, ed. *Encyclopedia of applied psychology*. San Diego, CA: Elsevier Ltd, 511–518.
- Wylleman, P., De Knop, P., Menkehorst, H., Theeboom, M., & Annerel, J. (1993). Career termination and social integration among elite athletes. In S. Serpa, J. Alves, V. Ferreira, & A. Paula-Brito (Eds.), *Proceedings of the 8th world congress of sport psychology* (902–906). Lisbon: International Society of Sport Psychology.
- Ζέρβας, Ι. (1993). *Ψυχολογία φυσικής αγωγής και αθλητισμού*. Αθήνα: Έκδοση Ι. Ζέρβας.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, Άθληση για Όλους, (διαθέσιμο σε <http://gga.gov.gr/athlitismos/athlhsh-gia-olous?limitstart=0>).
- Findings from a study of the mental, physical and financial wellbeing of retired professional sportsmen. (2013), (διαθέσιμο σε <http://www.pasap.eu/wp-content/uploads/2015/04/PPF-Conference-Final-Research-Study-Presentation-3.pdf>).
- DieWelt (2011). Jeder vierte profi ist am karriereende pleite. (Διαθέσιμο σε: www.welt.de/sport/fussball/article12420729/Jeder-vierte-Profi-ist-am-Karriereende-pleite.html).
- Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή, (διαθέσιμο σε <http://www.hoc.gr/el/node>).
- Europe 2020 Strategy, (διαθέσιμο σε <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>).
- European Commission (2009) Calls for proposals/tenders - EAC/21/2009 - Results of the selection process. (διαθέσιμο σε: http://ec.europa.eu/sport/calls/2009/eac-21-2009-results_en.htm).

European Commission (2013a) Erasmus Higher Education - Compendium 2013. (διαθέσιμο σε : https://eu.daad.de/medien/eu/KA2/erasmus_compendium_2013_en.pdf).

European Commission (2013b) European Partnership on Sports - EAC/S03/2013 - Results of the selection process. (διαθέσιμο σε: http://ec.europa.eu/sport/policy/preparatory-actions/preparatory-actions-2013_en.htm).

European Commission (2014), Call for tender "Study on the minimum quality requirements for dual career services". (διαθέσιμο σε: http://ec.europa.eu/sport/calls/2014/18-eac-2014_en.htm).

European Commission (2016) Erasmus+ EU programme for education, training, youth and sport. (διαθέσιμο σε: <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/>).

FIFPro (2012). Black Book Eastern Europe (διαθέσιμο σε: <https://www.fifpro.org/images/documents-pdf/BLACK-BOOK.pdf>).

Λευκή Βίβλος για τον Αθλητισμό, (διαθέσιμο σε <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3A135010>).

Πρόγραμμα Dual athletes career, ΕΣΠΑ 2007-2013. (διαθέσιμο σε <http://www.dualathletescareer.gr/Διπλή-Σταδιοδρομία>).

Professional Footballers Australia (PFA). (2015). Retired and Transitioned Players Report (διαθέσιμο σε http://theworldgame.sbs.com.au/sites/sbs.com.au.theworldgame/files/retired_transitioned_players_full_report.pdf).

Rugby Players' Association. (διαθέσιμο σε <http://therpa.co.uk/>).

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. (2014). *Νέος Αθλητικός Νόμος*. (διαθέσιμο σε <http://www.opengov.gr/cultureathl/?p=5237>).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Ερωτηματολόγιο

Dual Career – Διπλή Σταδιοδρομία

Η παρούσα μελέτη διενεργείται στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας του μεταπτυχιακού φοιτητή Μηνούδη Βασίλη, για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Οργάνωση & Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών & Επιχειρήσεων», του τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού, του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Το ερωτηματολόγιο που έχετε στα χέρια σας, έχει ως σκοπό να διερευνήσει το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό υπόβαθρο των αθλητών/τριών που κάνουν πρωταθλητισμό, όπως και τις ενδεχόμενες ανησυχίες τους για την επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας. Τα αποτελέσματα θα βοηθήσουν ιδιαίτερα στη δημιουργία του κατάλληλου προγράμματος ευαισθητοποίησης και προετοιμασίας τους για την μετά τον αθλητισμό επαγγελματική και προσωπική τους ζωή.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο.

- Με ποιο άθλημα ασχολείσαι;

Ποδόσφαιρο	
Μπάσκετ	
Βόλεϊ	
Πόλο	
Στίβο	
Τένις	
Χάντμπολ	
Βαρέα Αθλήματα	
Κολύμβηση	
Άλλο (παρακαλώ διευκρινίστε).....	

- Συμμετείχες στην Εθνική Ομάδα; Ναι Όχι

Αν ναι, σε ποια ομάδα; (μπορείς να συμπληρώσεις περισσότερες από μία επιλογές)

Ανδρών / Γυναικών	
Νέων / Νεανίδων	
Παίδων / Κορασίδων	
Beach Volley	
Εθνική Ενόπλων	

- Εάν ναι, πόσες συμμετοχές είχες ανά ομάδα; (μπορείς να συμπληρώσεις

περισσότερες από μία επιλογές)

	0-5	6-20	21-50	51-80	81+
Ανδρών / Γυναικών					
Εφήβων / Νεανίδων					
Παίδων / Κορασίδων					
Beach Volley					
Εθνική Ενόπλων					

- Ποια βοήθεια έλαβες από την πολιτεία λόγω της ενασχόλησής σου με τον αθλητισμό; (μπορείς να συμπληρώσεις περισσότερες από μία επιλογές)

Εισαγωγή σε ΑΕΙ / ΤΕΙ της χώρας	
Διευκόλυνση στη στρατιωτική θητεία	
Πρόσληψη στο Δημόσιο / Σώμα Ασφαλείας	
Οικονομική βοήθεια / bonus	
Άδεια άσκησης επαγγέλματος (π.χ., πρακτορείο ΠΡΟΠΟ, άδεια προπονητή)	
Η πολιτεία βοήθησε κάποιο συγγενικό μου πρόσωπο	
Διευκολύνσεις ωραρίου	
Δεν έλαβα καμία βοήθεια	
Άλλο (παρακαλώ διευκρίνισε)	
.....	
.....	

- Κατά Μέσο Όρο (Μ.Ο.) πόσες είναι οι ετήσιες οικονομικές απολαβές σου από τον αθλητισμό, όλα τα χρόνια της ενασχόλησής σου σε υψηλό επίπεδο;

0 – 20.000€	
20.001€ – 40.000€	
40.001€ – 60.000€	
60.001€ – 100.000€	
100.001€ +	

- Τι σου αρέσει/απολαμβάνεις περισσότερο σε σχέση με την ενασχόλησή σου με τον πρωταθλητισμό; (μπορείς να συμπληρώσεις περισσότερες από μία επιλογές)

Την οικονομική ανεξαρτησία	
Τον ωραίο τρόπο ζωής	
Τις γνωριμίες	
Την αίσθηση ότι είμαι κάποιος σπουδαίος/αναγνωρισιμότητα	
Τα ταξίδια	
Την επαγγελματική αποκατάσταση	
Το κυνήγι νέων στόχων	
Την κατάκτηση τροπαίων	
Άλλο (παρακαλώ διευκρίνισε)	
.....	
.....	

- Έχεις ποτέ εργαστεί ενώ παράλληλα ήσουν αθλητής/τρια; (επίλεξε συγκεκριμένη διάρκεια)

Στο μεγαλύτερο μέρος της καριέρας μου	
---------------------------------------	--

Αρκετά μεγάλα διαστήματα	
Περιστασιακά	
Ποτέ	

- Εργάζεσαι κάπου τώρα;

Ναι*	
Όχι	

***Αν απάντησες ότι εργάζεσαι κάπου τώρα, σε ποιον κλάδο είναι η εργασία σου;**

Προπονητική	
Στη βιομηχανία του αθλητισμού (πλην προπονητικής)	
Δημόσιο Τομέα / Ένοπλες Δυνάμεις / Σώματα Ασφαλείας	
Ελεύθερος επαγγελματίας	
Εστίαση / Διασκέδαση	
Ιδιωτικό τομέα (πλην αθλητισμού)	
Άλλο (παρακαλώ διευκρίνισε).....	

- Σε ποιον επαγγελματικό κλάδο θα επιθυμούσες να εργαστείς μετά το τέλος της αθλητικής σου καριέρας;

Προπονητική	
Στη βιομηχανία του αθλητισμού (πλην προπονητικής)	
Στο Δημόσιο Τομέα / Ένοπλες Δυνάμεις / Σώματα Ασφαλείας	
Ελεύθερος επαγγελματίας	
Εστίαση / Διασκέδαση	
Στον κλάδο των σπουδών μου	
Στον Ιδιωτικό Τομέα (πλην αθλητισμού)	
Άλλο (παρακαλώ διευκρίνισε).....	

- Σε ποια ηλικία, ιδανικά, σκοπεύεις να «εγκαταλείψεις» τον πρωταθλητισμό;

	-25	26-30	31-35	36-40	41+
Ηλικία					

- Πώς προετοιμάζεις την μελλοντική σου επαγγελματική αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;

Δεν έχω προετοιμαστεί ακόμα *	
-------------------------------	--

Θα σπουδάσω	
Ήδη εργάζομαι	
Επιμόρφωση – Σεμινάρια	
Εθελοντική εργασία για απόκτηση εμπειρίας	
Αναμένω διορισμό στο Δημόσιο λόγω επιτυχιών	
Άλλο (παρακαλώ διευκρίνισε)	
.....	
.....	

*Αν απάντησες «Δεν έχω προετοιμαστεί ακόμα» ποια από τις παρακάτω φράσεις εξηγεί καλύτερα την αιτία;

Είναι ακόμα νωρίς	
Δεν το έχω σκεφθεί ακόμα	
Δεν ξέρω τι να κάνω, δεν έχω καθοδήγηση	
Έχω έτοιμη δουλειά που με περιμένει (π.χ., οικογενειακή επιχείρηση)	
Δεν θα χρειάζεται να δουλέψω μετά τον αθλητισμό	
Όταν χρειαστεί θα κάνω τον προπονητή	
Άλλο (παρακαλώ διευκρίνισε)	
.....	
.....	

- Ποια από τις παρακάτω φράσεις σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές σου; (μπορείς να συμπληρώσεις περισσότερες από μία επιλογές)

Αλλάζω συνεχώς τόπο διαμονής και δεν μπορώ να παρακολουθήσω τη Σχολή	
Είμαι ένα φυσιολογικός φοιτητής, όπως όλοι οι άλλοι	
Το κόστος σπουδών είναι υψηλό και δε μπορώ να ανταποκριθώ	
«Αναγκάζομαι» να αθλούμαι στον τόπο της έδρας του Πανεπιστημίου/Σχολής	
Σκοπεύω να τελειώσω τις σπουδές, αλλά θα καθυστερήσω λίγο	
Οι σπουδές είναι η πρώτη μου προτεραιότητα	
Ο αθλητισμός είναι η πρώτη μου προτεραιότητα	
Δεν μου δίνει ο προπονητής άδεια για να παρακολουθήσω τη Σχολή μου	
Δεν σπουδάζω γιατί δεν είμαι καλός μαθητής / δεν μου αρέσει	
Το αντικείμενο με το οποίο θα ασχοληθώ στο μέλλον δεν χρειάζεται σπουδές	

- Πως θεωρείς ότι θα προετοιμαζόσουν καλύτερα για την επαγγελματική σου ζωή μετά τον αθλητισμό;

Με ένα ειδικευμένο για αθλητές πρόγραμμα εκπαίδευσης/σπουδών;	
Με στήριξη από την Πολιτεία (bonus/προνόμια κτλ);	
Με εξατομικευμένη επαγγελματική συμβουλευτική;	
Με επιπρόσθετες σπουδές;	
Με στήριξη της Πολιτείας των σπουδών από απόσταση;	
Με στήριξη της Ομοσπονδίας/Λίγκας του αθλήματός μου;	
Άλλο (παρακαλώ διευκρίνισε):.....	

- Τι πιστεύεις με σειρά προτεραιότητας (1-6) ότι θα έπρεπε να περιέχει ένα πρόγραμμα «εκπαίδευσης»-προετοιμασίας αθλητών για την επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;

Ενίσχυση προπονητικών δεξιοτήτων	
Ενίσχυση διοικητικών δεξιοτήτων	
Ενίσχυση προσωπικών δεξιοτήτων (τεχνικές συνέντευξης, σύνταξη βιογραφικού, τεχνικές αναζήτησης εργασίας, κλπ.)	
Επαγγελματική Συμβουλευτική / Κατάρτιση επαγγελματικού σχεδίου δράσης	
Ψυχολογική Υποστήριξη	
Δυνατότητες πρακτικής – Εθελοντικής άσκησης (π.χ. off – season)	
Άλλο: Παρακαλώ πρότεινε	

- Ποιοι πιστεύεις ότι είναι οι Φορείς που (πρέπει να) ενδιαφέρονται για την προετοιμασία των αθλητών για την επαγγελματική και προσωπική τους ζωή, μετά το τέλος της αθλητικής τους καριέρας;

α) Γενική Γραμματεία Αθλητισμού (ΓΓΑ)	
β) Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή (ΕΟΕ)	
γ) Ομοσπονδία	
δ) Σύνδεσμος Αθλητών	
ε) Υπουργείο Παιδείας /Πανεπιστήμιο	
στ) Κανείς	
ζ) Άλλος (παρακαλώ ανέφερε):	

- Ποιο Φορέα από τους παρακάτω θα εμπιστευόσουν περισσότερο να οργανώσει και να υλοποιήσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και προετοιμασίας για την επαγγελματική σου αποκατάσταση μετά τον αθλητισμό;

α) Γενική Γραμματεία Αθλητισμού (ΓΓΑ)	
β) Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή (ΕΟΕ)	
γ) Ομοσπονδία	
δ) Σύνδεσμο Αθλητών	
ε) Υπουργείο Παιδείας /Πανεπιστήμιο	
στ) Κανένα	
ζ) Άλλον (παρακαλώ ανέφερε):	

.....	
-------	--

- **Υπάρχει κάτι άλλο το οποίο θέλεις / χρειάζεται να προσθέσεις;**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- **Φύλο:**

α) Άνδρας β) Γυναίκα

- **Ηλικία:**

α) -18 β) 18-24 γ) 24-32 δ) 33 και πάνω

- **Πόσα χρόνια κάνεις πρωταθλητισμό; (Με τον όρο «πρωταθλητισμό» εννοούμε την αθλητική ενασχόληση σε υψηλό επίπεδο, η οποία αποφέρει και οικονομικές απολαβές)**

	0-5	6- 10	11- 15	16 - 20	21+
Έτη					

- **Οικογενειακή κατάσταση:**

Ανύπαντρος /η	
Παντρεμένος	
Παντρεμένος / η με παιδιά	
Χωρισμένος / η	
Χήρος / α	

- **Μορφωτικό επίπεδο:**

Απόφοιτος Δημοτικού / Γυμνασίου	
Απόφοιτος Λυκείου	
Φοιτητής ΙΕΚ / Ιδιωτικής Σχολής	
Φοιτητής ΑΕΙ / ΤΕΙ	
Απόφοιτος ΑΕΙ / ΤΕΙ	
Μεταπτυχιακό / Διδακτορικό	

Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: Αριθμός συμμετοχών ανά Εθνική Ομάδα

Συμμετοχές: ΑΝΔΡΩΝ/ΓΥΝΑΙΚΩΝ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0-5	21	9,2	22,6	22,6
6-20	23	10,0	24,7	47,3
21-50	23	10,0	24,7	72,0
51-80	9	3,9	9,7	81,7
81+	17	7,4	18,3	100,0
Total	93	40,6	100,0	
Missing System	136	59,4		
Total	229	100,0		

Συμμετοχές: ΝΕΩΝ/ΝΕΑΝΙΑΩΝ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0-5	18	7,9	16,5	16,5
6-20	44	19,2	40,4	56,9
21-50	32	14,0	29,4	86,2
51-80	10	4,4	9,2	95,4
81+	5	2,2	4,6	100,0
Total	109	47,6	100,0	
Missing System	120	52,4		
Total	229	100,0		

Συμμετοχές: ΠΑΙΔΩΝ/ΚΟΡΑΣΙΔΩΝ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0-5	17	7,4	19,5	19,5
6-20	32	14,0	36,8	56,3
21-50	25	10,9	28,7	85,1
51-80	11	4,8	12,6	97,7
81+	2	,9	2,3	100,0
Total	87	38,0	100,0	
Missing System	142	62,0		
Total	229	100,0		

Συμμετοχές: BEACH VOLLEY

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 6-20	6	2,6	50,0	50,0
21-50	5	2,2	41,7	91,7
51-80	1	,4	8,3	100,0
Total	12	5,2	100,0	
Missing System	217	94,8		
Total	229	100,0		

Συμμετοχές: ΕΘΝΙΚΗ ΕΝΟΠΛΩΝ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	0-5	5	2,2	45,5
Valid	6-20	3	1,3	72,7
	21-50	3	1,3	100,0
	Total	11	4,8	100,0
Missing	System	218	95,2	
Total		229	100,0	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: Είδος βοήθειας από την Πολιτεία

Βοήθεια από την Πολιτεία: Εισαγωγή σε ΑΕΙ / ΤΕΙ της χώρας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid OXI	141	61,6	61,6	61,6
Valid NAI	88	38,4	38,4	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Βοήθεια από την Πολιτεία: Διευκόλυνση στη στρατιωτική θητεία

Valid OXI	125	54,6	54,6	54,6
Valid NAI	104	45,4	45,4	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Βοήθεια από την Πολιτεία: Πρόσληψη στο Δημόσιο / Σώμα Ασφαλείας

Valid OXI	211	92,1	92,5	92,5
Valid NAI	17	7,4	7,5	100,0
Total	228	99,6	100,0	
Missing System	1	,4		
Total	229	100,0		

Βοήθεια από την Πολιτεία: Διευκολύνσεις ωραρίου

Valid OXI	219	95,6	95,6	95,6
Valid NAI	10	4,4	4,4	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Βοήθεια από την Πολιτεία: Οικονομική βοήθεια / bonus

Valid OXI	201	87,8	87,8	87,8
Valid NAI	28	12,2	12,2	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Βοήθεια από την Πολιτεία: Άδεια άσκησης επαγγέλματος (π.χ., πρακτορείο ΠΡΟΠΟ, άδεια προπονητή)

Valid OXI	226	98,7	98,7	98,7
Valid NAI	3	1,3	1,3	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Βοήθεια από την Πολιτεία: Η πολιτεία βοήθησε κάποιο συγγενικό μου πρόσωπο

Valid OXI	226	98,7	98,7	98,7
Valid NAI	3	1,3	1,3	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Βοήθεια από την Πολιτεία: Δεν έλαβα καμία βοήθεια

Valid OXI	155	67,7	67,7	67,7
Valid NAI	74	32,3	32,3	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Βοήθεια από την Πολιτεία: ΑΛΛΟ

Valid OXI	229	100,0	100,0	100,0
-----------	-----	-------	-------	-------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: Απολαύσεις από ενασχόληση με πρωταθλητισμό

Απόλαυση από ενασχόληση: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	OXI	135	59,0	59,0
	NAI	94	41,0	100,0
	Total	229	100,0	

Απόλαυση από ενασχόληση: ΩΡΑΙΟ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ

Valid	OXI	108	47,2	47,2
	NAI	121	52,8	100,0
	Total	229	100,0	

Απόλαυση από ενασχόληση: ΓΝΩΡΙΜΙΕΣ

Valid	OXI	120	52,4	52,4
	NAI	109	47,6	100,0
	Total	229	100,0	

Απόλαυση από ενασχόληση: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑ

Valid	OXI	197	86,0	86,0
	NAI	32	14,0	100,0
	Total	229	100,0	

Απόλαυση από ενασχόληση: ΤΑΞΙΔΙΑ

Valid	OXI	125	54,6	54,6
	NAI	104	45,4	100,0
	Total	229	100,0	

Απόλαυση από ενασχόληση: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Valid	OXI	202	88,2	88,2
	NAI	27	11,8	100,0
	Total	229	100,0	

Απόλαυση από ενασχόληση: ΚΥΝΗΓΙ ΝΕΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Valid	OXI	87	38,0	38,0
	NAI	142	62,0	100,0
	Total	229	100,0	

Απόλαυση από ενασχόληση: ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΡΟΠΙΩΝ

Valid	OXI	116	50,7	50,7
	NAI	113	49,3	100,0
	Total	229	100,0	

Απόλαυση από ενασχόληση: ΑΛΛΟ

Valid	OXI	227	99,1	99,1
	NAI	2	,9	100,0
	Total	229	100,0	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V: Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές;

Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές: Αλλάζω συνεχώς τόπο διαμονής και δεν μπορώ να παρακολουθήσω τη Σχολή

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid OXI	198	86,5	86,5	86,5
Valid NAI	31	13,5	13,5	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές: Είμαι ένα φυσιολογικός φοιτητής, όπως όλοι οι άλλοι

Valid OXI	192	83,8	83,8	83,8
Valid NAI	37	16,2	16,2	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές: Το κόστος σπουδών είναι υψηλό και δε μπορώ να ανταποκριθώ

Valid OXI	217	94,8	94,8	94,8
Valid NAI	12	5,2	5,2	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές: «Αναγκάζομαι» να αθλούμαι στον τόπο της έδρας του Πανεπιστημίου/Σχολής

Valid OXI	210	91,7	91,7	91,7
Valid NAI	19	8,3	8,3	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές: Σκοπεύω να τελειώσω τις σπουδές, αλλά θα καθυστερήσω λίγο

Valid OXI	152	66,4	66,4	66,4
Valid NAI	77	33,6	33,6	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές: Οι σπουδές είναι η πρώτη μου προτεραιότητα

Valid OXI	185	80,8	80,8	80,8
Valid NAI	44	19,2	19,2	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές: Ο αθλητισμός είναι η πρώτη μου προτεραιότητα

Valid OXI	146	63,8	63,8	63,8
Valid NAI	83	36,2	36,2	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές: Δεν μου δίνει ο προπονητής άδεια για να παρακολουθήσω τη Σχολή μου

Valid OXI	224	97,8	97,8	97,8
Valid NAI	5	2,2	2,2	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές: Δεν σπουδάζω γιατί δεν είμαι καλός μαθητής / δεν μου αρέσει

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid OXI	220	96,1	96,1	96,1
Valid NAI	9	3,9	3,9	100,0
Total	229	100,0	100,0	

Τι σε εκφράζει περισσότερο σχετικά με τις σπουδές: Το αντικείμενο με το οποίο θα ασχοληθώ στο μέλλον δεν χρειάζεται σπουδές

Valid OXI	212	92,6	93,0	93,0
Valid NAI	16	7,0	7,0	100,0
Total	228	99,6	100,0	
Missing System	1	,4		
Total	229	100,0		

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI: Φορείς που ενδιαφέρονται ή πρέπει να ενδιαφέρονται για τη μετάβαση των αθλητών, μετά τον τερματισμό της αθλητικής τους καριέρας.

Γενική Γραμματεία Αθλητισμού

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	OXI	121	52,8	52,8	52,8
	NAI	108	47,2	47,2	100,0
	Total	229	100,0	100,0	

Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή

Valid	OXI	198	86,5	86,5	86,5
	NAI	31	13,5	13,5	100,0
	Total	229	100,0	100,0	

Ομοσπονδία

Valid	OXI	135	59,0	59,0	59,0
	NAI	94	41,0	41,0	100,0
	Total	229	100,0	100,0	

Σύνδεσμος Αθλητών

Valid	OXI	148	64,6	64,6	64,6
	NAI	81	35,4	35,4	100,0
	Total	229	100,0	100,0	

Υπουργείο Παιδείας/ Πανεπιστήμιο

Valid	OXI	152	66,4	66,4	66,4
	NAI	77	33,6	33,6	100,0
	Total	229	100,0	100,0	

Κανείς

Valid	OXI	210	91,7	91,7	91,7
	NAI	19	8,3	8,3	100,0
	Total	229	100,0	100,0	

ΆΛΛΟΣ

Valid	OXI	228	99,6	99,6	99,6
	NAI	1	,4	,4	100,0
	Total	229	100,0	100,0	